

Werk

Titel: Thesaurus Iuris Executivi Rutgeri Rulant, Icti. Quadripartitus

Untertitel: Quarum Pars Prima exhibet usum verum executivum, mediante Brachio Eccles lastico, Seculari, Regio, Et Militari, Eorumque imploratione. Secunda, exactam praecipuarum Rerum Civilium tractationem ... Tertia, perfectam manuductionem Executioni Rerum Criminalium inservientem. Quarta, Decem Classes Relationum, Actorum ac Votorum Cameralium praedictis materiis accommodatarum ... Atque Ita His Quatuor Partibus, Non Solum Executionis Materia fructuosissima continentur, sed & diversae per totum ius privatum dispersae materiae videlicet ...

Verlag: Author; Weissius

Ort: Francofurti ad Moenum; Francofurti ad Moenum

Jahr: 1624

Kollektion: VD17-Mainstream

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN755514025

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN755514025>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=755514025>

LOG Id: LOG_0029

LOG Titel: Cap. LXI. - Cap. CXX.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

Bildfehler /2

Bitte melden Sie den Fehler an das Göttinger Digitalisierungszentrum,

Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

probatio num. 131. per ea qua dixit Specul. in tit. de dilatio. §. col. penult. qui refert & sequitur Federic. de Sen. in consil. 114. in puncto. Probatio autem talis absentiae dilationis danda iusta causa est, vt ipse dixit, & confirmat ex iis quae notantur in cap. i. extra vt lite non contestat. & est gloss. & sequuntur Doctores in l. emancipatus. Cod. de bon. possess. repud. & tradit etiam aliquantulum Bart. in l. si longius, in princip. ff. de iudic. & in leg. ait Prator, in fin. ff. ex quibus caus. maior. & in l. fin. ff. de vacat. mun. & iterum tradit idem Bart. in l. sed si vnus, in fine ff. de iniur.

C A P. LXII.

Argumentum est in Summario.

S Y M M A R I V M.

- 1 Infirmis ac se aegritudo iuramento probatur, & iuramento de ea standum est.
- 2 Vigesimus secundus est, † cum de probanda aegritudine & infirmitate tractatur, vt inquit Mar. in eadem rub. C. de probatio. num. 132. Et ideo infertur, vt si appellatus dicat appellationem esse desertam, appellans vero replicet, vt propter infirmitatem eam prosequi non potuerit, eo casu eius iuramento standum est, vt dixit Specul. in titul. de appellat. §. nunc breuiter, versicul. quid ergo si appellerur. quem refert & sequitur Feder. de Sen. in consilio 114. super puncto, & c.

C A P. LXIII.

A R G V M E N T V M.

De iuramento impediti, quartae dilationis, timoris.

S Y M M A R I A.

- 1 Iuramento iurantis statur de impedito.
- 2 Dilationem ad quartam obtinendam sufficit in partis praedictum impeditum iuramento probari.
- 3 Timor in partis praedictum iuramento probatur.
- 4 Vigesimus tertius casus est, † vbi de impedito tractatur, iuramento impediti stetur, & ob id a contumacia excusetur, vt dixit idem Federic. de Senis in eodem consilio 114. vbi dicit esse notabilem gloss. in c. vnico, in gloss. fin. 4. quaestio. 5. Quae dicit, quod impeditum purgatur iuramento. & ad hoc adducit etiam text. in cap. quia propter. extra de electio. & tex. in cap. vltra tertiam, extra de testib.
- 5 vbi inquit ille text. † quod ad obtinendam quartam dilationem, quod quidem satis plus est, sufficit si impeditum iuramento in praedictum partis probetur. Et vltra praedicta ad hoc adducit etiam text. in cap. statutum. §. cum vero eiusdem, versic. sed his duobus casibus, de rescript. in sexto. vbi etiam habetur, quod timor iuramento † probatur in praedictum partis. & ad hoc refert etiam text. in capit. presentium, extra de testibus. & in capit. pastoralis, extra de exceptio.

C A P. LXIV.

Argumentum est in Summario.

S Y M M A R I V M.

- 1 Iuramento violenter spoliati statur.

Vigesimus quartus casus est, † vbi quis violenter bonis suis spoliatus sit: nam tunc eius iuramento standum est, si testibus res suas probare non potest, quibus spoliatus est. Hoc enim casu facta a iudice taxatione rerum ablatarum ei, qui damnus passus est, iuramentum defertur, & eius iuramento de suis rebus statur, vt dixit tex. in l. si quando. Cod. vnde vi. & in c. fin. extra quod met. causa. & in c. in primu. 2. q. 1. quae quidem iura licet de rebus violenter ablatis loquantur, ad res etiam furto subtractas extenduntur, vt dixit Ioan. de Ana. in cons. 55. Quia dubia, ante fin. vers. circa quartam. & Bal. in l. 1. col. 9. vers. modo contra hac oppono. C. de senten. quae pro eo, quod inter. & tradit Alex. in l. 2. ff. de damno infecto. & id voluit etiam expresse Abbas in cap. fin. col. penult. extra quod met. causa. referens Imo. & Hostien. qui id latius tenuerunt, vt ex deductis ab eis satis concludenter apparet.

C A P. LXV.

Argumentum est in Summario.

S Y M M A R I V M.

- 1 Depositum solo iuramento probatur.

Vigesimus quintus casus est depositi, † propter ea quod depositum solo iuramento probatur, vt inquit Abbas in d. c. fin. extra quod met. cau. & Alex. in d. l. 2. ff. de damno infecto. & Hippol. Mar. in d. rub. C. de probat. num. 134. Et facit text. in l. 1. §. si cista. ff. depositi. cum iis, quae ibi dicunt Doct. ponentes quaestionem de hospite reddente valisiam vel fardellam, vt eorum verbis vtar, dissigillatum: quando quidem tunc iuramento illius, qui deposuit, standum est de rebus in eis existentibus, id quod voluit etiam Bal. in rub. C. de pos. in prin. & in l. 1. C. locati. & Specul. in tit. de furt. versic. sed quid si res. il. 2.

C A P. LXVI.

Argumentum est in Summario.

S Y M M A R I V M.

- 1 Iuramento partis statur de contentis in instrumento.

Vigesimus sextus casus est de subtrahente instrumentum, † propterea quod de contentis in eo, iuramento partis cui subtractum est creditur, vt late tradit Felyn. qui plures Doct. ad hoc & iura deducit, in d. c. sicut. col. 5. vers. quarta declaratio, extra de re iudic. & Flor. in d. l. in lege Aquil. si deletum, col. 4. ff. ad. Aq. liam.

C A P. LXVII.

A R G V M E N T V M.

De iuramento contra eum, qui scri-

KK

fcri-

scripturam laceravit, aut dolo probationes. interuertit.

SYMMARIA.

- 1 Iuramento aduersarii statur contra eum, qui instrumentum seu scripturam aduersarii lacerat.
- 2 Iuramento partis statur, qua perdidit probationem suam dolo aduersarii.

Vigesimus septimus casus est, quando quis instrumentum alicuius seu scripturam priuatam lacerat: in hoc enim casu illius iuramento statur, qui tale instrumentum seu scripturam produxit de iis, quae in eis continebantur, vt dixerunt Bald. & Saly. in l. 1. C. de fide instrumen. & Abbas in c. accepimus, extra eod. tit. & Bal. in l. si de possessione, per illum tex. C. de probatio & Ioan. de Anania in c. fin. col. si. extra de crimin. falsi. & Barbat. in cons. 53. visis actis, col. 2. volum. 3. & Ludou. Roma. in singul. 379. dum contra aliquem. & Felyn. in c. cum causam. col. 13. in si. extra de testib. & faciunt optime ea quae dixit Specul. in tit. de teste, in §. satis vtiliter. in si. & Bal. in l. qui accusare. C. de eden. vbi expresse dicunt iuramento partis quae probationem suam dolo aduersarii amisit, standum esse, id quod videtur etiam voluisse gl. in d. c. cum causam, extra de testibus, dum vult, testem haberi pro producto contra eum, qui praestat causam ne producat, vt latius ibidem tradit Felyn. col. 14. versic. in gloss. in verbo. compellis, vbi etiam Abbas, car. fin. quem refert Fely. in d. c. sicut, col. 6. extra de re iudic. Sciendum tamen est, illum qui iniuriam contulit de damno ab eo illato damnum passo contradicere non posse, & ideo eum cui tale iuramentum defertur, citandum non esse, vt dixit Felyn. in c. cum olim, col. 7. extra de re iudic. vbi ad hoc refert Dominos Rot. & in decis. 2. in nouis. in tit. quod met. causa. Idem quoque voluit Ias. in l. si quando, col. 5. C. vnde vi. & tradit etiam iterum Hippol. Marfil. in l. de vnoquoque, fallen. 53. ff. de re iudic. Illud autem pro declaratione huius materiae omittendum non est, in illis casibus in quibus iuramento alicuius de damno aut interesse suo statur si accusatus de vera ipsius damni affirmatione probauerit eius iuramento standum non esse, sed ipsi veritati iuramento iurantis omisso, vt dixit Ang. in l. qui vas, in princ. ff. de rei vendic. & in Auth. de exhib. reis in princ. & voluit Abbas in cap. continebatur, extra de despons. impu. & in c. proposuisti, extra de probatio. & rursus Abbas in cons. 52. quidam magister. & Bald. in c. 1. col. 1. in tit. si de inuestit. int. domi. & vasa. lis oriat. & Bal. & Sal. in l. 1. ff. de reb. credit. & Alex. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de damno infecto. & de hoc latius tradit Felyn. in c. pastoralis. col. 12. in princ. extra de excepti. vbi refert quamplures alios idem tenentes, & de hoc etiam tradit Alexa. in consilio 46. in causa, volumine tertio & Angel. Aret. in tractat. malefic in versic. nec non ad denunciationem, versic. quero, an denunciati, car. 3. & ibidem clarius habetur in additione, & Abbas in d. consilio 51. videtur primo, col. 2. versiculo quinto adduco. Facit praeterea pro praedictis quod licet statutum velit, quod stetur dicto denunciatoris: contrariam tamen obici potest, vt voluit Petrus Anchar. in consilio 417. plura ex praedictis, de quo etiam per ipsum August. Ari. in additio. ad Ange. Aret. in d. tract. malefic. in versic. nec non ad denunciationem, car. 4. in 1. additione magna. in si. & de hoc etiam tradidit Bald. in leg. 1. in fine. C. si aduers. libert. & late de

hoc tradit Hippol. Marfil. in d. rubric. de probatio. numero 138. cum sequent.

CAP. LXVIII.

Argumentum est in Summario.

SYMMARIUM.

- 1 Iuramento illius qui impendit statur de impensis factis in litigando.

Vigesimus octauus casus est de expensis, quas quis fecit, vel passus est in litigando: quandoquidem iuramento partis probantur, vt est tex. in l. properandum. §. primo. & in l. sancimus. Cod. de iudic. id quod voluit etiam gl. in l. si quando. C. vnde vi. & in d. c. fin. extra quod met. caus. & tradit gl. in c. dilecti. quam sequuntur Doct. extra de foro competen. & Alex. de Neuo in cons. 51. num. 5. & Specul. in tit. de appell. §. nunc breuiter versic. quid ergo. & Feder. de Senis in consil. 119. & Abbas in c. cum Bertoldus, col. 13.

CAP. LXIX.

Argumentum est in Summario.

SYMMARIUM.

- 1 Interesse in pluribus casibus iuramento probatur.

Vigesimus nonus casus est de interesse: Nam illud in pluribus casibus, de quibus loquitur gloss. in l. 2. ff. de in litet. iuran. iuramento probatur, id quod voluit etiam Barto. in l. in actionibus, eodem tit. & Bal. in l. si traditio, quaest. 2. C. de act. empti. & Bal. & alij in d. l. si quando. C. vnde vi. & in leg. 1. C. de senten. que pro eo, quod inter. & Bald. in l. 1. §. iniuria, col. 2. in tit. de pace iuramen. firman. & iterum Bar. in l. iniuriarum, la 2. ff. de iniur. & Alber. Gandi. in tract. malef. sub rubr. de aliquib. q. vari. in malef. col. 7. in si. versic. item pone, quod aliquis. & Bal. in l. si. C. de poenis iudic. qui male iudic. & in dictal. qui accusare. C. de edendo. & Archid. in c. olim, extra de iniur. & damno dato. Videatamen de hoc Bald. in l. fin. colum. penul. seu fin. versic. quinto quero. C. de edendo. & Ang. in l. Prator. ff. de edendo. & Alexa. in l. si fide iussor. §. ff. qui satisfda. cogan. & in l. semper. §. fin. ff. quod vi. aut clam.

CAP. LXX.

Argumentum est in Summario.

SYMMARIUM.

- 1 Iuramentum efficit, vt color vestis furata exprimendus non sit, & lanae pondus, & sic iurando nescire liberetur.

Trigesimus casus est de exprimendo colore vel pondere: nam licet color vestis in furto exprimendus sit, ac etiam lanae pondus, si de lana tractetur: attamen si dominus iuret nescire colorem, vel pondus, eius iuramento statur, vt inquit Hippol. Marfil. in d. rubr. de probatio. numero 143. & de his est text. in l. in actione. §. de veste. ff. de furt. & in l. prima. §. sed si purpura. ff. de positi.

C A P. LXXI.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

1 Tabellionatus quod statur iuramento notarij.

1 **T**rigesimus primus casus est † in probatione tabellionatus: nam quod quis sit tabellio, eius iuramento statur, addita literarum comparatione, qua ipsum plura instrumenta confecisse apparet, vt dixit Ang. in *auth. de hered. & falc. §. hinc vobis*, col. 2. Quod quidem dictum pro valde notabili refert & sequitur Barbat. in *rub. de fide instrum. col. 1. car. 27*. Illud tamen, vt ipsi dicunt, tunc locum habet, cum testes in instrumeto descripti ei non contradicunt quod instrumentum infert: quandoquidem si contradicerent, tabellionatus non probaretur notarii iuramento, vt ibi voluerunt: & vltra prædicta idem rursus inquit Hippol. Marsilius, eodem in loco, tenuisse Specul. in *tit. de teste, in §. restat. colum. 2. versic. secundo si dubitatur*.

C A P. LXXII.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

1 Iuramento illius statur, qui iurat frumentum exportasse pro vsu suo, ad hoc vt à pœna liberetur.

1 **T**rigesimus secundus casus est, † vt si forte Princeps, vel quilibet alius superior, statutum fecerit, vt si quis frumentum extra ciuitatem exportauerit, in pœnam incidat amputationis manus vel aliam. Accidit, vt quispiam frumentum extra ciuitatem ad vsum suum exportauerit: an in pœnam ceciderit, dubitatum fuit. Verum vt in pœnam non inciderit, voluit Imola in *l. cetera. §. fin. ff. de leg. 1. id quod voluit etiam Bal. in l. cum proponas. C. de nautico fenore*. An autem ille, qui frumentum extra ciuitatem exportauit, pro suo vsu exportauerit, nec ne, eius qui exportauit iuramento statur, & illud iuramentum in eo casu plenam probationem facit, vt dixit ibidem Imol. & Bal. in *l. cum proponas. & sequitur Marsil. in d. rub. de probatio. nu. 145. & latius in singul. 86. statutum*. Et idem quoque nos supra diximus de gabella, quod non soluatur pro iis, quæ ad vsum suum exportantur.

C A P. LXXIII.

Argumentum est in Summariis.

S V M M A R I A.

- 1 Iudicis suspitio iuramento probatur.
- 2 Suspitio notarii probatur iuramento ipsius, qui suspitionem habet.

1 **T**rigesimustertius casus est in probanda suspitione: Nam si quis † iudicem suspectum habeat, eam suspitionem proprio iuramento probare potest, & eius iuramento statur, vt voluit Specul. in *tit. de recusatio. in §. qualiter. versic. quid si presumptio. quem refert & sequitur Barto. in consil. 105. inquitur contra dictum Ioan. circa finem*. & idem dicitur de sus-

suspitione † notarii, vt late tradit Alex. in *consil. 104. 2. circa primum. col. 2. vol. 5.*

C A P. LXXIV.

Argumentum est in Summario

S V M M A R I V M.

1 Iuramento illius, qui appellauit, statur de amissione apostolorum dimissiorum in itinere.

1 **T**rigesimusquartus casus est in amissione apostolorum dimissiorum: † Nam si quis appellauerit, & dum esset in itinere & ad iudicem ad quem iret apostolos dimissorios perdidit, in eo casu amissionem illam apostolorum suo iuramento probare poterit, vt dixit Salyc. in *l. preses. C. de appel. & dicit id voluisse Specul. in tit. de appel. in §. nunc breuiter. versic. quid ergo*. & ad hoc adducit tex. in *leg. scire oportet. §. sufficit. versic. si enim ex ipsa naturali iustitia. ff. de excusa. tur. & subdit, quod Clemens III. ita seruari in curia Romana præcepisset*.

C A P. LXXV.

A R G V M E N T V M.

De vi statuti, circa probandum dominium, à damno passo.

S V M M A R I A.

- 1 Dominium iuramento probatur, stante statuto quod in causis damnorum datorum probatio per iuramentum sufficiat.
- 2 Iuramento si probatur principale, pariter probatur accessorium.
- 3 Tacitum aliquod si ex instrumento necessario sequitur, perinde habetur ac si esset in instrumento descriptum.
- 4 Hypotheca licet in instrumento dotali nulla fiat mentio: attamen quia presupposita dote de necessitate sequitur hypotheca, consequens est vt hypotheca qua tacite consequitur, eandem executionem habeat, quam ex forma statuti expressa in instrumento.
- 5 Statutum si dicat quod instrumentum guarantigatum habeat executionem paratam, non solum illud quod continetur in eo instrumento expresse executionem paratam habuit: sed etiam illud, presumpitue comprehenditur.
- 6 Iuramentum quandoque indirecte probat.
- 7 Iuramentum in contractu appositum fuisse, per testes probari potest.

1 **T**rigesimusquintus casus, cum tractatur de probando dominio, † stante statuto, quod in causis damnorum datorum probatio per iuramentum sufficiat. In hoc enim casu de dominio rei iuramento damnus passus statur, si de dominio rei quaestio moueatur, vt dixit Bal. in *l. 1. post princ. ff. de reb. credit. quem alii sequuntur. & voluit etiam Barr. in l. 3. ff. de alim. & cibar. leg. & Pau. Castren. in l. cum hi ff. de transact. Et pro his faciunt ea, quæ dixit Bald. in l. si quis testibus. in princ. ff. de testibus. vbi per illum text. voluit, vt si principale iuramento probetur, ita etiam accessorium probetur: id quod diligenter no-*

- tandum esse arbitratur. & rursus idem Bald. in l. vbi adhuc, col. 5. in versic. aduerte. ff. de iure dor. vbi inquit,
- 3 quod vbiunque ex aliquo expresso ꝛ instrumento aliquid tacitum necessario consequitur, perinde habetur ac si illud tacitum in ipso instrumento descriptum esset. ꝛ Vnde etiam inferitur, quod in instrumento dotali licet de hypotheca mentio non fiat: attamen quia præsupposita dote necessario subsequitur hypotheca, consequens est vt hypothecaria, quæ ex tacita subsequitur, eandem executionem habeat, quam ex forma statuti hypotheca expressa in ipso testamento habere dicitur, per ea, quæ voluit Barto. in l. 1. ff. de his, quæ in testamen delent & hoc dictum refert & sequitur Barbat. in l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. Et facit etiam illud, quod dixit rursus Bald. in l. ad probationem. l. 1. C. de probatio. dum voluit,
 - 5 quod si statutum ꝛ dicit, instrumentum garantigatum, executionem paratam habere: tunc non solum illud quod in eo expresse continetur, paratam executionem habere: sed illud etiam quod præsumptiue percipitur. Ad quod facit etiam illud, quod iterum dixit Bald. in l. fin. colum. fin. versic. ex hoc infero. C. de fideicommiss. & illud etiam, quod dixit in l. si quando. Cod. de testib. & tradit iterum Hippol. Marsil. in singul. 17. accessorium. Præterea ad hoc quodque notandus est alius casus, ꝛ in quo iuramentum indirecte probationem facit, & in eo ei standum est, vt puta si aliquo statuto caueatur, vt venditio, vel quilibet alius contractus, qui centum excedat, non possit, nisi publico instrumento probari, & accidat vt contractus eam summam excedens cum aliquo initus sit, & in eo iuramentum appositum, de ipso tamen contractu instrumentum confectum non sit, sed testes tantummodo interfuerint: & ideo stante dispositione t. l. i. statuti, contractus
 - 7 per testes probari non potest, an in hoc casu ꝛ iuramentum appositum in dicto contractu per testes probari possit? Et dicit vtique posse, vt voluit Imola in c. cum contingat in 6. car. extra de iureiurand. & refert & sequitur Felyn. in c. sicut consuetudo. colum. 6. versic. sexto intellige, extra de probatio. Quod quidem dictum est maximi effectus: nam licet agens ad obseruanciam contractus illum directe probare per testes non possit: attamen indirecte iuramentum coram iudice ecclesiastico per duos testes probando obtinebit, propterea quod probato iuramento iudex cogit ipsum iurantem ad obseruandum ipsum contractum.

C A P. LXXVI.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramento ipsius iudicis qui dicit sibi non liquere probatur illa negatiua & huiusmodi iuramento statur.

TRigesimus sextus casus est in negatiua, quando ꝛ iudex iurat sibi in causa non liquere de meritis illius: Nam id iudex suo iuramento probare potest, vt dixit Bald. in l. si de meis. §. ex compromisso. ff. de arbit.

C A P. LXXVII.

Argumentum est in Summariis.

S V M M A R I A.

- 1 Iuramento legati statur, quod equus sit illi mortuus in itinere.
- 2 Iuramento oratoris creditur, quod aliquid casu fortuito omiserit.

TRigesimus septimus casus est, ꝛ quando tractatur de morte equi legati: nam si dicat equum sibi in itinere mortuum esse, eius iuramento credendum est, vt inquit Bal. in rub. C. de fide instrum. & sequitur Marcus Antonius Bauerius in tract. de virt. iuramen. num. 94. ꝛ prout etiam iuramento oratoris creditur casu fortuito aliquid amisisse, & quod illud refarciendum sit: Nam licet mercedem aliquam generaliter pro expensis faciendis recipiat: damnatum tamen ei si quod receperit casu aliquo, refarciendum est, vt inquit Paris. in consil. 151. nume. 30. vol. 4. prout etiam damnatum illis legatis refarcitur, quibus à prædonibus & grassatoribus aliquid subtractum fuerit, & res suas secum ferunt ob mittendis dignitatem, honorem seu æstimationem, vt puta vestes, vel vasa argentea: Quæ omnia nisi ipsimet in culpa sint, refarcienda sunt. Culpa autem eorum inde percipitur, quod nauigare voluerint, cum terrestri itinere facilius & commodius ad locum debitum peruenire possent, vt inquit Barr. in l. si feruus. §. quod vero, vbi tradit Alex. ff. de furt. & inter causas. §. non omnia. ff. manda. & Doct. in cap. cum pro causa, extra de procura. Legato enim quicquam impudendum non est, nisi modum excedat. c. nouit, vbi Bald. extra de appellat.

C A P. LXXVIII.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I A.

- 1 Iuramento domini statur de exhibitione serui.
- 2 Seruus non dicitur in potestate domini, quando est peregre, vel in fuga.

TRigesimus octauus casus est, cum de exhibitione domini tractatur: Nam, vt inquit Francisc. Marci in quest. 425. num. 3. volum. 1. quando dominus ꝛ seruum pro noxia ab eo data exhibere tenetur, eo opus est, vt sit in eius potestate: & ideo si seruus sit in fuga, ꝛ vel peregre, in eius potestate esse non dicitur. l. quories. §. in potestate. ff. de noxal. Et ideo ea de re, eius iuramento statari & credi debet quod ipse dominus dolo eum possidere non desierit: & ideo tali iuramento purgare se debet. d. l. quories. §. prætor. air. ff. de noxalib. Et ideo si iurare recusaerit, condemnari debet: quando quidem si dolo possidere desierit, perinde habetur ac si possideret quatenus ad noxalem actionem pertinet, vt ibidem ipse late prosequitur.

C A P. LXXIX.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramento etiam tutoris qui rationem reddit de paruis sumptibus statur.

TRigesimus nonus casus est de tutore rationem suæ administrationis reddente: Nam vt inquit **Decius in tract. de priuileg. §. ecclesiis. numer. 8.** † etiam tutoris, qui gesta suæ administrationis rationem reddit, de paruis sumptibus eius iuramento statur, prout voluit etiam **Ripa in l. admonendi. numero 126. ff. de iureiurand. & tradit Tiraquel. in tractat. de iudi. in rebus exiguis. fol. 29. & versicu. hoc fit. fol. 39. & versicul. quadragesimo sexto. & Plotus in l. si quando. numero 388. & 456.** vbi ampliat etiam in non modicis, si personæ qualitas & verisimilitudo, & iudicis nutus concurrat. **C. vnde vi.** Præterea quod tutores iuramento mentem suam declarent tradit **Corne. in consil. 1. num. 9. vol. 1.**

CAP. LXXX.

ARGUMENTVM.

De iuramento prælati aut administratoris super paruis expensis.

SUMMARI A.

- 1 Prælatorum in reddenda ratione, vel rectorum ecclesiarum, iuramento an stetur tam de paruis expensis qua difficilime probari possunt, quam etiam de maioribus.
- 2 Rectorem hospitalium iuramento & tutorum & curatorum, an in reddenda ratione stetur.
- 3 Prælati ius pinguius habent, quam legitimi administratores.
- 4 Prælatorum maior est potestas quam aliorum administratorum, & in pluribus differunt.
- 5 Prælatorum iuramento in reddenda ratione non statur, quando tenentur reddere rationem propter suspensionem dilapidationis.

Quadragesimus casus est, vbi agitur de reddenda ratione prælatorum & ecclesiarum rectorum: Nam, vt inquit **August. Berous in c. qualiter & quando, il 2. num. 74. extra de accusatio.** fuit aliquando quaesitum, an eorum † iuramento tam de expensis leuioribus seu minimis, quæ difficilime legitime probari possunt, quam de maioribus credendum sit. Vnde dicit **Berous gl. ibi simpliciter loquendo, hoc vltimum expresse voluisse, & eã Doc. communiter sequi, præsupponentes quatenus ad hanc dubitationem pertinet, magis esse dubitandum** de rectoribus † hospitalium, tutoribus & curatoribus, & id fortasse dicit ea ratione, quod **tex. in clem. quia contingit §. vt autem, de relig. domib.** cum rectores hospitalium tutoribus & curatoribus comparentur, & instar tutorum & curatorum iuramentum præstare teneantur, & de locorum ipsorum bonis inuentaria conficere & ordinariis seu aliis quibus subsunt vel putandis ab eis annis singulis, de sua administratione rationem reddere, cum alioquin beneficiorum rectores fructus suos faciant & ideo de eis rationem reddere non teneantur, quam de rectoribus ecclesiarum & prælatis, vt **ibi Hostiens. vltra prædicta tradit: Qui vltra ea, quæ paulo ante diximus, ea ratione mouetur, quod † prælati ius pinguius legitimis administratoribus habeant, cum sint legitimi & perpetui administratores ad suam propriam utilitatem, vt dixit Barto. & sequuntur alij**

in l. neque. C. de procur. Præterea maior est † potestas prælati quam aliorum administratorum, & in pluribus differunt, vt notatur in **c. fin. §. q. 3. cum aliis similibus ibi deductis ab ipso Abat. & Aret. & subdit ad hoc facere tex. iuncta gl. ibi, in c. fin. extra quod met. causa, & in l. si quando. Cod. vnde vi.** Plane solius iuramenti probatio ideo admittitur, quia eorum probatio difficillima est.

Hæc tamen conclusio, vt ibidem inquit **August. Berous;** prorsus vera non videtur, & præsertim quando prælati rationem reddere teneantur ob dilapidationis præsumptionem: † & ideo in hoc contrarium fortasse & illud verius dici posset, vt etiam de minimis prælati iuramento non stetur: quandoquidem cum agitur de præstando iuramento, personæ qualitas consideranda est, an scilicet honesta sit, vel suspecta: & præsertim in hoc de quo quaeritur, vt habetur in **cap. fin. extra de iureiurand. & cap. fin. extra quod met. causa, & in l. si quando. C. vnde vi. & tradit Ioan. Andr. & Doct. in cap. dilecti filij, extra de foro competen. iunctis notatis ab Aretino in d. cap. qualiter & quando, extra de accusatio. vbi dictum illud declarat: sed dubium non est, quin prælatus ob dilapidationem suspectus efficiatur, & eius opinio seu extimatio infringatur, vt habetur in **d. c. qualiter & quando.** Ergo illius iuramento standum non videtur in illa ratione reddenda, quæ ob dilapidationis suspicionem fit, & si stetur iuramento rectorum & aliorum administratorum, qui suæ administrationis rationem reddere absque suspitione dilapidationis, præsumptæve fraudis, sed officii sui tantum causa, & illorum commodi, quorum curam & administrationem gerunt, vt est **textus in dict. clem. quia contingit, per ea quæ latius prosequitur Augustus Berous in loco supra adducto.** Dicit igitur **Berous in dicto capit. qualiter & quando, numero 72.** in reddenda ratione hospitaliorum iuramento de modicis leuiusque rebus stari & fidem adhiberi. & **Paul. Castren. in leg. qui sub conditione, numero tertio, ff. de condition. & demonstratio.** De magnis autem impensis & summis, non leuius, eorum iuramento standum non esse: Ex quo enim sciunt de iure ad reddendam huiusmodi rationem obligatos esse, vt testes habeant vel instrumenta, quibus maiores impensas probare possint, procurare debent: quandoquidem eis contra hospitalia & huiusmodi loca pia fidem adhibere perque graue & periculosum valde esset, argumento **l. rationes. & l. exemplo. Cod. de probation. & latius ibi prosequitur Berous.****

Ampliat prædicta ibidem **Berous** in tutoribus, curatoribus & aliis huiusmodi administratoribus, vbi dicunt communiter **Doctores,** & præsertim recentiores, & **Aret. inquit, ita tenuisse Bart. in l. fin. §. in computatione. C. de iure deliber. qui referi Cynum in d. l. id quod pauperib. C. de episc. & cleric. & satis probatur in dicta clem. quia contingit, de religio. domib. quæ eos æquiparat hospitalariis.**

Secundo limitatur hæc conclusio, vt dixit **Berous** eodem in loco, quando talibus administratoribus, quod libros rationum non confecerint, imputari posset, cum tam de iure quam ex consuetudine tales libros conficere teneantur, & rationes in eis describere, vt est **text. in l. creditor. §. inter cetera, vbi tradit etiam Bartol. ff. de liber. legat. & in l. prima, §. officio, ff. de tutel. & ratio. distraben. & est pariter text. in**

l. Nefennius, in fine, ff. de negot. gest. Plane tunc de impensis etiam minimis & leuibus eorum iuramento standum non est, vt dixit ibi Arc. per ea quæ notat Bal. in dicta *l. id quod pauperibus, colum. fin. C. de episcopo & clericis, & facit optime tex. in l. tutor qui repertorium, in principio, ff. de administ. tuto* Et iterum est text. cum gloss. in versic. de nouo, in clemen. constitutionem, de electio. & ex his satis (ni fallor) concludenter inferri potest, quod cum de iure tutores & curatores libros conficere etiam de minimis teneantur. *l. i. §. officio, ff. de tutel.* eorum iuramento standum non sit etiam quod communem, de qua supra, opin. id impugnare videatur. De hoc tamen cogitandum relinquo.

CAP. LXXXI.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

i. Iuramento viri de carnali copula, an stetur.

Quadragesimus primus casus est, † cum agitur de copula carnali: nam in eo casu viri iuramento statur, nisi per matronas contrarium probetur, vt dixit Imola in *c. proposuisti, num. 2. extra de probati.* An autem & quando iuramento standum sit, vide Iason. in *leg. pro hærede, numero decimo septimo, ff. de acquirend. hærede.*

CAP. LXXXII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

i. Iuramento illius statur, qui dicit ignorare se fuisse citatum ad hoc.

Quadragesimus secundus casus est, † quando quis dicit ignorare ad aliquid fuisse citatum, vt inquit Archidia. in *c. venerabilibus, num. 3. de senten. excom. in 6.* Nam tunc eius iuramento stari dicebatur est, & est tex. in *c. contra lectum, 22. quest. 4. & notatur in c. proposuisti, 82. distinctio. & in c. quisquis, in gloss. fin. 4. quest. 5.* Contra tamen huiusmodi conclusionem facere videtur illud, quod dixit Tiraquel. in *tractatu de vtroque retract. ligni agier, §. nono, gloss. 2. numero 41.* dum auctoritate Ange. in *consilio centesimo octuagesimo sexto, repetito, in consilio 216. visis igitur supra dictis colum. prima.* vult, vt id in citatione domi facta id locum habere non videatur, propterea quod de ea præsumitur eia domesticis & familiaribus renunciatum, vt voluit gloss. in *l. si legibus, Cod. de episcopa. audien. vel intermisso aliquo temporis spatio, inter quod verisimile sit, citatum eorum quæ domi gesta sunt, notitiam habuisse. l. Titius, §. Lucius, ff. de liber. & posthum.* Et ideo in dicto §. sed ista, colum. 25. versic. & per ista puto, *Institut. de action. inuehitur contra Bald. qui in l. 2. §. penult. in fine, ff. si quis cautio.* inquit stari iuramento alicuius, an illud quod ei domi denunciatum est, ad eius notitiam peruenerit: quandoquidem, vt inquit Ias. cum præsumptio sit, vt ad eius notitiam peruenerit, eius iuramento ad probandum contrarium non creditur, per ea quæ ibi deducit. Illud tamen dictum Bald. sequitur Alexan.

in *l. de pupillo, §. nunciationem, colum. fina ff. de noui oper. nunciat. & habetur in additione ad Barto. in leg. inter omnes, §. recte, ff. de furt. & tradit Alciat. in tractatu præsumptio. regula tertia, præsumptio. 16. numero secundo. & idem quoque voluit Nicol. Mattarel. in lectura Barto. in l. scire oportet, §. sufficit, in fine, ff. de excusatio. tuto. & Firma. in tractatu de episcop. libro 1. parte tertia, colum. 3. versiculo, potest autem citatus.*

CAP. LXXXIII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

i. Iuramento asserentis statur, vbi tractatur de modico præiudicio.

Quadragesimus tertius casus est, † vbi tractatur de modico præiudicio, vt dixit Aymon Crauet. in *consil. 182. nume. 15. in versiculo, similiter. l. thesaurus, ff. ad exhibend. & tradit Decius in capit. pastoralis, colum. secunda, extra de exceptio. & Ias. in l. si fideiussor, §. si satisfactum, columna 2. in fin. qui satisfacta cogant. & ibidem refert multa alia, quæ admittuntur, vbi de modico præiudicio tractatur, & alias non admitterentur.*

CAP. LXXXIV.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

i. Iuramento officialis statur, quando iure actionis non tenetur ad custodienda bona ablata.

Quadragesimus quartus casus est, † cum agitur de iuramento officialis, propterea quod quando iure actionis non tenentur ad custodiam bonorum ablatorum, sed tanquam officiales officio iudicis eorum iuramento statur ad instar argentarii & tabellionis, vt habetur in *lege signal. Cod. de fide instrument. iuxta ea, quæ notauit Bartol. in dicta leg. si quis ex argentariis, paragrapho penultimo, ff. de edendo, & tradit Abbas in capit. secundo, extra de deposito. & Salycet. in leg. si creditor, ff. de pignori. actione.*

CAP. LXXXV.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

i. Ignorantia quod stetur iuramento asserentis.

Quadragesimus quintus casus est in ignorantia, propterea † quod ultra ea quæ supra deduximus, quod stetur iuramento asserentis ignorasse, tradit Hieron. Grat. in *consilio 61. numero 14. volum. 2.* præsupponendo vt quis ob ignorantiam canonem soluendum alicuius rei emphyteuticæ soluendum ignorauerit, vt voluit Specul. in *titulo de locato, §. nunc aliqua, versic. decimo octauo. & Bartol. in l. cum filius, §. in hac, ff. de verborum obligatio. & Doctores in l. secunda, Cod. de iure emphyteut. & Roman. in consilio 106. viso & diligenter, in fine, vbi volunt stari iuramento hæredis de sua ignorantia, quando cano-*

canonem non soluit, & facit illud, quod voluit Abbas in consilio 305. Et accedit prædictis, quod Corneus in consilio 168. numero 13. volumine tertio. inferendo ad quasdam mulieres, quæ conditionem ad quam tenebantur, vt legata consequi possent, non adimpleuerunt, ex quo ab ignorantia impeditæ fuerunt, vult vt talem ignorantiam suo iuramento probare possint, iurando quod si sciissent annum illud legatum esse conditionale, conditionem ipsam adimpleuissent.

C A P. LXXXVI.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

1 Iuramento defuncti hæres stare tenetur, alioquin priuatur omni commo ei relicto.

Q Vadragesimus sextus casus est, ¶ cum agitur de iuramento defuncti, vt dixit Angel. in auben. quod obrinet. C. de probatio. dum vult, hæredem iuramento defuncti stare oportere, alioquin omni commo ei relicto priuari, & idem voluit Alex. in consil. 127. num. 15. volum. 4.

C A P. LXXXVII.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

1 Iuramento socij qui subtraxit libros societatis, statuitur.

Q Vadragesimus septimus casus est ¶ in socio, qui libros societatis subtraxit. Nam eius iuramento statuitur, quod animo furtum committendi non fecerit, & ratio est, quia in dubio nunquam præsumitur, vt ille qui partis dominus est, furtum facere velit, & ita dicit ipsum euadere, vt sibi furti præsumptio suo iuramento non repugnet, vt supra sæpe de præsumptione in pluribus casibus diximus, & tradit Alex. in consil. 118. num. 11. vol. 2.

C A P. LXXXVIII.

A R G V M E N T V M.

De iuramento quod præstat, qui asserit se instrumenta de nouo reperisse.

S V M M A R I A.

1 Instrumenta quæcunq; in continenti post terminum produci possunt.

2 Iuramento de nouo reperisse instrumenta creditur.

3 Periuus priuatur commo, quod eius iuramento creditur.

4 Iurare volens omni exceptione maior esse debet, vt eius iuramento creditur, & an verum sit.

Q Vadragesimus octauus casus est, quando iuratur nouiter reperisse instrumenta: Nā Ripa in l. admonendi, nu. 53. ff. de iureiuran. inferendo ad illam

conclusionem quod ¶ instrumenta quæcunq; post terminum in continenti produci possunt, ex quo paria sunt actum facere in termino, vel post in continenti, vt voluit gloss. in l. Pomponius. §. rari. ff. de procurat. & in §. tutor, institut. de auctor. tuto. Et Iaf. in l. edita. C. de eden. inquit Bartol. ibi concludere ¶ iuramento illius credendum esse, qui asserit nouiter instrumenta reperisse, per rex. in dicto cap. pastoralis, extra de exceptio. Et dicit hanc Bartol. sententiam communiter receptam esse per illam regulam, quam supra firmauimus, quod in his quæ pendent ab animo nostro, nostro iuramento creditur, vt latissime supra diximus. Verum prædictis non obstantibus, Ripa contrariam opinionem amplectitur. Mouetur autem ex infra scriptis: & primum, quia textus in dicto capit. pastoralis, quantum ad hoc vt iurans ad exceptiones dilatorias probandas admittatur, quæ quidem modici sunt præiudicii loquitur: & ideo vt procedere possit, dicendum videtur. Quo fit, vt ad peremptorias, in quibus de magno præiudicio agitur, argumento l. ante sententiam. Cod. quan. appella. non recipi. non bene inferatur: & prædictis addit ab animo asserentis non pendere, an instrumenta nouiter reperta sint, cum id aliter probari possit, vt voluit Bartol. in lege prima, Cod. de sentent. aduers. fiscum latis. vbi voluit eum qui asserit, probare oportere diligentiam non leuem vt ea reperiret adhibuisse. Comprobatur hoc, quia licet ignorantia iuramento probetur, vt notat gloss. in leg. si tutor. Cod. de periculo tutor. & in l. non omnis. §. à Barbaris. Cod. de re milita. in capitulo præsumitur, de regulis iuris, in sexto. Iustitia tamen ignorantia aliter probanda est, vt dixit Bald. in l. prima, versiculo item apparet. Cod. ad Senatuf. consulu. Macedon. & voluit Felynus in capitulo secundo, columna penultima, versiculo, quinto fallit, extra de constitution.

Ex his igitur clara huius dubitationis resolutio inferitur, & ita distinguendum videtur. aut enim, inquit ipse, asserens instrumenta nouiter ad eius notitiam peruenisse iuris præsumptione adiuuatur, vt est in casu dictæ legis, admonendi, & tunc statuitur iuramento asserentis. & ratio est, quia vt ipsi dicunt, ignorantia iustitia iustificata est. Aut vero iuris præsumptionem non habet pro se, & tunc ignorantia iustitia probanda sit, suam diligentiam deducendo, vt dixit Bartol. in dicta lege prima. Verum retenta communi opinione, quod indistincte asserentis iuramento credatur, eam limitat Ludouicus Romanus & recentiores, vt in asserente ¶ non procedat, si fuerit fortasse alias de periuicio conuictus: quandoquidem ob periuurium perpetuo beneficio probandi per iuramentum priuatum esse dicendum est. capit. paruuli. 22. quest. 5. & athen. ei, qui iurat. C. de bonis auctor. iudic. possiden. Confirmatur etiam, quia nunquam iuramento personæ suspectæ credendum est, vt dixit gloss. in clement. prima, de testibus. ¶ Eum enim, qui iurare vult, omni exceptione maiorem esse oportet vt dixit Iaf. in dicto §. sed ista. Institut. de action. quicquid sit in alia materia. Præterea subdit ibidem Ripa, numero 56. æstimare iuramento periuurii etiam standum esse, quia nihil dolosus doloso. l. in auentam, vbi tradit etiam gloss. C. de in officio. testamen. & l. viro atque vxore. ff. soluto matrimonio.

Argumentum est in Summariis.

SUMMARIUM.

Iuramento usurarij & Hebraei de amissione instrumentorum & scripturarum non statuitur.

Secundo loco limitatur hæc conclusio † odio usurarij & Hebraei: nam quod instrumenta vel scripturas amiserint, eorum iuramento non statuitur, ut notatur in *clement. prima, de usur. & voluit gloss. quam sequitur Imola ibi, & in cons. 65.*

CAP. XC.

ARGUMENTUM.

Amissio instrumenti, quibus causibus etiam aliis coniecturis probanda sit, ut iurari desuper possit.

SUMMARIUM.

Instrumentum si fuerit alicui semel exhibitum, & iterum perat exhibitionem suo iuramento amissionem probare non sufficit.

Instrumentorum amissionem iuramento probari, quando amissio ultra iuramentum aliis quoque coniecturis probatur.

Tertio limitatur hæc conclusio, ut inquit Augustinus Berous in *consilio 19. numero decimono. eodem volumine tertio.* dum quærendo, † an quando ille cui instrumentum fuit semel exhibitum, iterum exhiberi petit, prout de iure fieri potest ob iustam causam, ut puta quia instrumentum iam exhibitum amiserit, & vult amissionem suo iuramento probare: inquit quod proprio iuramento probet non sufficere: sed ultra iuramentum aliis coniecturis, præsumptionibus & iudiciis opus esse: alioquin ei aliam editionem faciendam non esse, ut inquit in terminis voluisse Bald. in *lege finali. in fine. Cod. de edendo.* Et ita intelligit text. in *dicta lege finali, Cod. de fide instrument. & in dicta lege finali. ff. de bonis auctorit. iudic. possiden.* Illa enim iura simpliciter velle & probare videntur amissionem iuramento probari posse, & ista expresse voluerunt Ioann. Andreas & Abbas in *capitul. cum olim, il primo, extra de privilegiis.* dum dicunt, iuramento probari amissionem † instrumentorum, quando amissio ultra iuramentum aliis quoque coniecturis probatur, & idem voluit Ioann. Andr. in *addition. ad Speculat. in titulo de instrument. edit. paragrapho, postquam, in versiculo, ubi autem, & ita declarat text. in dicta lege finali, Cod. de fide instrument. & hoc dictum refert & sequitur Alexand. in dicta lege si quis ex argentariis. paragrapho penultimo. & faciunt etiam ea, que notavit Alexand. in his terminis, in lege secunda. paragrapho, quod diximus. ff. si quis cautio. Et ideo verum non videtur, quod etiam ad hoc ut iterum edatur, satis sit amissionem solo iuramento probare, ut notatur in *dicta lege finali, per illum textum, cum alia quoque coniectura requirantur.**

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

Iuramento asserentis non statuitur de amissione instrumenti, quando talis amissio est causa actionis & fundamentum petentis.

Quarto loco limitatur præcedens conclusio, ut dixit Augustinus Berous in *dicto consil. 19. numero 20. volumine tertio.* † quando amissio instrumenti est causa actionis & fundamentum illius, qui petit: quandoquidem tunc ea per manifestas probationes ostendi debet. *l. si creditor. C. de pigno. actio.* Nam tunc nec simplex iuramentum asserentis, nec præsumpta probatio sufficit, ut voluit Bart. in *d. l. si quis ex argentariis. §. si. de edend.* Nec obstat, inquit Berous in *d. consil. 19. num. 1. vol. 3. tex. in d. l. fin. C. de fide instrum.* propterea quod ille text. quatenus cogit ad edendum iterum instrumentum semel in causa productum, tunc locum habet, quando ideo petitur ut de falso argui possit contra eum, contra quem fuit productum: non autem si petatur ad illius intentionem fundandam, cui editio prius facta fuit. Ratio autem diuersitatis manifeste apparet: nam in primo casu reipublicæ interest, ne delicta remaneant impunita, argumento cap. famæ, extra de senten. excommunic. in secundo vero casu hoc valde exorbitans esset, & odiosum, per prædicta, ut latius ibi per eum. Posset fortasse hæc conclusio induci ad declarationem statutorum disponentium, libros esse edendos ubicunque quis in eis habet interesse, & citat librū & chartas, ubi suū creditum est descriptum, an scilicet si iureretur ibi descriptum esse creditorem, vel memoriam quam illius habebat, amississe satis sit.

CAP. XCII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

Iuramento testis statuitur an sciuerit vel ignorauerit insultantes.

Redeundo ad propositam materiam, quadragesimus nonus casus est, ubi de insultantibus tractatur: † quandoquidem tunc, ut inquit idem Augustinus Berous in *consilia 79. numero 2. volum. 3.* an testis, vel quispiam insultantes sciuerit vel ignorauerit vel eorum personas, cum ab eorum animo id pendeat, eorum iuramento standum est, si iurauerint vel dixerint eos ignorasse, & non cognouisse, ut notavit gl. in *cap. innotuit, in verbo ignorantiam, extra de electio. & gl. fin. in d. c. pastoralis.* & ibi tradunt Doctores extra de except. per illum tex. & per text. in *l. Lucius. §. testes ff. de quest.* quæ iura non repugnant huic conclusioni, quia loquuntur quando testis vel negat præsentem fuisse, vel factum, hoc est delictum: & tamen quod præsens fuerit, constat: quod autem sciuerit, vel ignorauerit, vel personam delinquentis non cognouerit, per torturam ab ipso teste extorquendum non est: sed in hoc iuramento, quia est legitima probatio, standum est, ut supra diximus in multis.

C A P. XCIII.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

Iuramento illius statuitur, qui possidet rem hereditariam alio titulo quam hereditario, si declaret quod titulo retineat.

Quinquagesimus casus est, de quo meminit Bal. in *consil. 405. num. 3. volum. 5.* † si fortasse quispiam rem hereditariam alio iure quam hereditario retinere possit: nam tunc si iuramento asserat se rem illam alio titulo quam hereditario retinuisse, eius iuramento statuitur & declarationi iurata, ut dixit Iaco. de Arena in *l. pro herede. §. primo. ff. de acquirend. heredit. per text. in l. si quis non quasi, eodem titulo.* Id autem non procederet, ubi extaret statutum disponens, ut quis efficiatur hæres, quomodo cunque tenuerit, vel possederit rem iam possessam ab eo, de cuius hereditate agitur, ut est statutum nostrum *sub rubr. 29. de heredi. & heredit. debito. conuenien.* Hoc dictum Bal. videtur confirmare Pau. Castren. in *dicta l. pro herede, numero 5. ff. de acquirend. heredit.* ubi loquendo de actibus indifferentibus, ut est locare res hereditarias vel fulcire: quoniam id & tanquam hæres, & tanquam custos facere potest nec prædicti actus magis ad vnum quam ad alium ordinantur, vel sunt: merito eius declarationi, qui actum gessit, iurata standum est, ut voluerunt Ioan. & Azo. Et ideo dixit Castren. Iacob. de Arena voluisse, ut eius declarationi cum iuramento stetur quo animo illud fecerit, & ratio est, quia regulariter in iis, quæ pendent ab animo, statuitur iuramento gerentis, ut notauit gloss. in *dicto §. alia. Inst. de action. & supra late & copiose firmauimus.*

C A P. XCIV.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

Iuramento vtri legitime probationi statuitur, nisi contrarium probetur.

Hæc conclusio, quod iuramento stetur, ut supra vidimus, diuersis ex causis limitatur: & in primis quando contrarium probatur, ut inquit Decius in *capit. proposuisti, numero tertio, extra de probatio. †* dum inquit, quod licet alicuius iuramento standum sit, id nisi contrarium probetur, intelligendum esse, ut inquit ibidem etiam Abbas ad statutum inferendo: & iterum Abbas in *c. continebatur, in gl. 2. extra de despons. impuber. & tradit Butriga. in l. prima. Cod. de rei iudic. quem refert ibi Bald. in versic. quero cum Iacob. Butriga. & rursus idem sequitur Bald. in l. prima, versiculo, querit Iacob. C. si aduers. liber. & in cap. primo, colum. prima, versiculo, facit statutum, in titulo, si de inuestitu. inter domin. & vasall. lis oriat. & notat Ang. in *l. qui vas, in principio. ff. de furt. & in l. qui restituere, ff. de rei vendicat. cum vulgaribus. & late prosequitur Alexand. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de damno infecto. & rursus idem Alexand. in consilio 114. in causa & lite, columna prima, volumine quarto. & est gl. quam ibi ponderauit Castren. & Alexand. in l. secunda, §. si absens, in verbo iudicio. ff. si ex noxali causa agat. & fa-**

cit gloss. in capit. secundo, in verbo affectata, de tempor. ordin. in sexto. ubi Dominic. à sancto Geminian. post Ioan. Andr. & est ad idem etiam gloss. in cap. primo. in versic. caput, extra de frigid. & malefic. & iterum Ioan. Andr. & Dominic. à sancto Gemin. in c. statutum, versic. sed an contra iuramentum, de rescript. in 6.

C A P. XCV.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

Iuramento illius non statuitur qui iurat contra contumacem.

Hæc conclusio, ut inquit Decius *eodem in loco, numero 4.* pluribus modis limitatur. Et primo loco † si ille, contra quem iuratur, contumax sit, vel in dolo, quia tunc statuitur iuramento, quia contra illud probari quicquam non potest, ut voluit Imola in *l. qui bona. §. qui damnum. ff. de damno infecto. argumento d. l. si quando. Cod. vnde vi.* Sed contrarium verius videri subdit ibi Decius, ut concludit etiam Alexand. in *d. §. qui damnum, col. penult. & inquit voluisse Angel. in d. l. qui vas, in principio. ff. de furt.* Nam intentio statuti mandantis iuramento alicuius stari, non videtur fuisse ut alter cum falso iuramento lucretur, & in casu d. l. si quando, cum similib. probatio in contrarium admittitur, ut dixit Imola in *dicto cap. fin. extra quod met. causa.* Subdit tamen ibidem Decius, Aret. ibi pro iis, quæ dicit Imola, adducere *tex. in l. penul. §. in eum. ff. ne quis eum.* ubi contra eximentem datur actio ad interesse, secundum extimationem illius actoris, & æstimatio (ut ibi dicitur) etiam ratione calumniæ impugnari non potest. Ergo infertur præcise iuramentum attendi, ut contra illud probari non possit. Vel, dicit Decius, potest responderi, illud statutum in pœnam fuisse inductum ob illud delictum, quod graue reputatur, & constat ibi de mente legis, quæ ultra procedit disponendo, quod iuramentum præcise attendatur, & si actor calumniatus sit, At secus in quæstione proposita, in qua statutum simpliciter loquitur, & interesse inspicere videtur. Nec eius intentio fuisse videtur ut alter cum falso iuramento lucretur, nisi alter de mente statuti appareat, ut infra prosequitur.

C A P. XCVI.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

Iuramento asserentis statuitur, sed contrarium proba potest, quando statutum dicit, quod iuramentum pro plena probatione habeatur.

Secundo limitatur prædicta conclusio, † quod contrarium probari possit, non obstante iuramento, quando statutum diceret, ut iuramentum pro plena probatione habeatur: Nam etiam in eo casu contrarium probari non potest, ut notat gl. in *clen. 1. in verbo, narremus, per illum tex. de probatio. & voluit Ludouic. Rom. in l. si duo. ff. de acquirend. heredit. & rursus Roman. in l. qui bona. §. qui damni, quem ibidem sequitur*

sequitur *Alexand. colum. 3. ff. de damno infect.* Et rursus *Alexa. in d. l. 2. §. si absens, ff. si ex noxali causa agat.* vbi inquit, id esse valde vtile pro priuilegiis, quæ Hebrais dari solent, vt scilicet eorum libris plena fides adhibeatur: Nam tale priuilegium locum non habet, si statutum dicat, vt iuramentum pro plena probatione habeatur, propterea quod in eo casu, non obstante huiusmodi priuilegio, contrarium probari poterit, vt adnotauit *Alexan. in consi. 114. in causa & lite, col. 3. vol. 4.* & *Decius eodem in loco*, licet multa contra hanc limitationem effundat: attamen magis communis videtur, & ideo tenenda.

C A P. XCVII.

Argumentum est in Summario.

S U M M A R I V M.

Iuramento alicuius non statuitur quin contrarium probari possit si statutum dicat iuramento omnino credendum.

Tertio limitatur, † quando statutum disponit, quod iuramento omnino credatur: nam tunc contra iuramentum contrarium probari non potest, vt dixit *Rom. in d. l. si duo, vbi refert Bal. in except. iur. cano & voluit etiam gl. in clemen. 1. in verbo, omnimodam, extra de foro competen. & rursus idem Roma. & Alex. dicunt in d. l. qui bona. §. qui damni. ff. de damn. infect.* Potest præterea hæc conclusio confirmari per text. in §. fin. *Instit. de tutel. in fin. ibi omnimodo.* id est, sine inquisitione. & *idem probatur in l. antiqua. C. ad Velleia. cum gl. ibi, per illum tex. dum inquit, omnino credendum esse.* Et ideo secundum gloss. ibi, contrarium probari non potest. Præterea facit text. cum gl. in *l. si cum exceptione. §. sed & si quis, cum gl. ff. quod met. caus.* & illud, quod notat *Abbas per illum tex. ibi omnino remoueat, in c. qualiter. il. 2. col. 6. extra de accusati.* vbi per illum text. inquit in contrarium dispensari non posse. Et optime facit illud, quod notat *Archidia. per illum text. in ca. 2. de pact. in 6. dum inquit, quod cum tex. ibi dicat, iuramentum omnino seruandum esse, absolutio à iuramento peti non potest.* & sequitur *Dominic. à sancto Geminiano ibidem, colum. 2. post Imol. quem refert idem Roman. in consil. 437. in casu proposito, in fin. licet Decius ibidem multa effundat.*

C A P. XCVIII.

Argumentum est in Summario.

S U M M A R I V M.

Iuramento non statuitur nec probationem facit si statutum requirat legitimam probationem.

Quarto limitatur, præcedens conclusio, † si statutum legitimam probationem requirat, nam tunc simplex iuramentum non sufficit, vt in terminis dixit *Alber. de Rosate in l. cum de indebito, gloss. in verbo, vltimus ff. de probatio. & est glo. in §. quadrupli, in versic. dupliciter. Instit. de actio.* Et idem est si diceretur, quod probatio sit luce clarior, vt dixit *Bal. in l. fin. in princ. per illum text. in versic. luce clarior. C. si minor se maio. dixerit.* Idem quoque est, si statutum dicat, probationem perspicuam esse debere,

vt dixit *Bal. in l. in bona fidei, col. pen. in fine, versic. secundo inspicitur natura causarum. C. de reb. credit. & idem requiratur plena probatio, vt est gl. notabilis in cap. cupientes. §. quid si per viginti, in versic. plenam fidem, de electio. in 6. & facit text. in c. 1. in versic. plene, de electio. in 6.* Idem quoque est, si statutum disponat, vt dilucide probetur: nam perinde est, ac si perspicue, prout dicunt *Docto. in d. l. 3. C. si minor se maio. dixerit.* dum volunt, vt quando requiritur dilucida probatio, vnicus testis non sufficiat cum iuramento. Et subdit *ibidem Bal. in fin. C. de secund. nupt.* quod ad probandam ingratitude, vnicus testis non sufficit, cum dicat text. liquidis probationibus probare oportere. Et rursus idem voluit *Bal. in l. vnica. in 3. oppositio. ne. C. de his qua pena nomine.* vbi idem pariter esse arbitratur, si indubitata probatio à statuto requiratur. Idem quoque est, si apertissima probatio requiratur, vt dixit *gloss. in l. fin. in gl. magna, in verbo suspitioni. ff. quod met. caus.* Immo in validioribus terminis dixit *las. in l. admonendi. col. 56. ff. de iure iuran.* quod licet in specie hac eius iuramentum probationem simpliciter requirit, etiam absque eo quod dicat plenam, vel legitimam, vel perspicuam, vel similia verba effundat: attamen tunc probationem solo iuramento non probare. Mouetur autem, quia vbi lex simpliciter de probatione mentionem facit, intelligitur de plena, d. *clemen. constitutionem, cum gloss. in versic. fides, de elect. & Bal. in l. peremptorias, col. fin. C. sentent. rescindi non posse.* Et facit text. in *leg. Lucius. ff. de condit. & demonstr. per quem text. dixit ibi Bartol.* quod appellatione probationis, vera tantum comprehenditur, & est text. in *l. ait præter. §. si iudex. ff. de iudic.* dixit *Bar. in dubio de legitima intelligendum esse.* & *Ias. in l. eum qui, in fin. ff. de iure iuran. & in l. qui accusare, in fin. C. de edendo & in l. 1. §. nunciatio, col. 3. ff. de noui oper. nunc. & Fely. in rub. de probatio. colum. 2.* Sed iuramentum non est vera & plena probatio, sed impropria, l. non erit. §. datio. ff. de iure iuran. Ergo in illis casibus verificari non potest.

C A P. XCIX.

Argumentum est in Summario.

S U M M A R I V M.

Probari contrarium non potest, quando iuramentum præstatur præse & tacente eo, contra quem iuratur.

Quinto loco limitatur, † vt in eodem loco, num. 7. dixit *Decius, nisi iuramentum præstetur præse & tacente illo, contra quem iuratur: nam tunc contrarium probari non potest, vt notat Calder. in d. cap. statutum. §. cum vero, vbi Dominic. à sancto Geminiano eum sequitur, colum. 4. de rescript. in 6. & sequuntur etiam recentiores in dict. cap. proposuisti. extra de probatio.*

C A P. C.

Argumentum est in Summario.

S U M M A R I V M.

Probari in contrarium non potest, vbi statutum omnino prohibet probationem in contrarium.

Sexto loco limitatur, † quando statutum omnino determinat, & figere pedes videtur prohibendo probationem in contrarium: nam in eo casu à statuto non receditur, vt dixit Bal. in c. i. colum. i. vers. & facit ad statutum, in ti. si de inuest. inter domin. & vasa. lis oriat. & rursus idem Bal. in l. prima, in princ. C. de reb. credit. Nec sufficit quod statutum simpliciter dicat, standum esse iuramento officialis, vt notat Bald. in l. si tutor in fine. C. de peric. tuto. sed expresse apparere statutum ita iuramento stari velle, vt contrarium probari non possit, & ita intelligendū esse ait illud, quod notat Bald. in cap. nulli, colum. 7. vers. extra quero, extra de rescript. Et pro hac limitatione inquit optime facere, quia statutum subsistit, quo cauetur vt testes in aliquo casu comprobari nō possint, vt notat Barto. in consilio 100. à Domino Cyno, in primo dubio. & sequitur Petrus de Anchar. in car. 21. versiculo, vltierius quero, extra de constitutio. & iterum facit illud, quod notat Bart. in l. absentem, column. penult. ff. de pœnis. Faciunt præterea etiam iura, in quibus aliquid disponitur, & probatio in contrarium prohibetur, vt habetur in c. is qui fidem, extra de ffonfalib. & in l. si qui adulterij. C. de adulter. & in l. prima, in princ. C. de rei vxor. actio.

C A P. C I.

A R G V M E N T V M.

Iuramentum æquiparetur sententiæ, perpetuat actionem & similia.

S V M M A R I A.

- 1 Iuramentum sententiæ æquiparatur. & qualiter etiam differant. nu. 18.
- 2 Vsu capiendi causa ex iuramento transfertur.
- 3 Iuramentum, confessio & sententiæ æquiparantur.
- 4 Actiones omnes, quæ lite contestata perpetuantur, iuramento etiam perpetuantur.
- 5 Actio perpetua oritur ex iuramento, sicut ex sententiæ.
- 6 Sententiæ lata in petitione hæreditatis vt res superuenientes respicit, ita & iuramentum.
- 7 Iuramentum & sententiæ omnes exceptiones peremptorias tollunt.
- 8 Condemnatus per sententiæ habet quadrimestre ad soluendum, vt ille contra quem iuratum est.
- 9 Soluere condemnatus, præcise soluere tenetur.
- 10 Debitum iuratum, quando compensationem admittat.
- 11 Iuramentum delatum inter aliquos, aliis nec prodest, nec obest.
- 12 Iuramentum vim iudicii habere, & quando, numero 15.
- 13 Actio utilis sicut ex stipulatione iudiciali sine cessione acquiritur, ita ex iurata.
- 14 Iudicis prohibitio alienationis translationem domini impedit.
- 16 Iuramentum maioris est auctoritatis quam sententiæ.
- 17 Iuramentum quantumcunque similitudinem iudicij habeat, non consequitur vt iudicium intelligatur, necesse esse.

19 Iuramentum contra iuramentum subsistere. licet sententiæ contra sententiæ non subsistat.

Præterea redeundo ad ea, quæ supra dicebamus de facultate & auctoritate iuramenti, ampliando & ostendendo in quibus iuri communi præualeat: animaduertendum est, † quod iuramentum non solum sententiæ æquiparatur. l. post rem iudicatam. ff. de re iudic. & tradit Innoc. in cap. ex conquestione, extra de restit. spoliar. & Cardin. in l. ex diuerso. §. vbi autem, numero tertio. ff. de rei vendic. vbi ex iis, quæ dicit Bartol. eodem in loco, sententiæ erroneam super principali fidem de fructibus facere. & tradit Soci. in l. si quis cum totum. §. plane. ff. de exception. rei iudicat. Et ideo Alberic. in l. sunt & alia. §. ait Prator, numero 3. ff. de public. in rem actio. inquit, quod sicut in lege, statulibet à cæteris. §. Quintus Mutius, circa medium. vbi tradit etiam Alberic. ff. de statu homi. sequutus Iacob. de Rau. in dicto §. ait Prator, per textum, in l. si per errorem ff. de vsucapio. & in l. eum qui. §. si petenti, eodem titulo, de public. in rem actio. concluditur, † vt sicut ex iuramento causa vlucapiendi transfertur, ita etiam ex sententiæ transferatur, cum æquiparentur. l. i. & 2. ff. de iureiurando. & si Petrus & sequaces contrarium tenuerint. Et ideo Alberic. in l. certum. §. si quis absente nu. 1. ff. de confess. notat ex eo text. tria æquiparari contineuisse, videlicet iuramentum † confessionem & sententiæ, vt voluit Iacob. ab Arena in l. post rem. ff. de re iudic. & iterum idem Alberic. in l. Iulianus, numero decimonono. ff. de conditio. indeb. & rursus in l. de etate, numero quarto. ff. de mino. Et idem quoque dixit Barto. in l. nam & postea. §. si is, qui numero 4. ff. de iureiuran. † omnes actiones, quæ lite contestata perpetuantur, iuramento quoque perpetuari. & ratio est, quia iuramentum sententiæ vim habet. l. sed & si possessori, in fine. ff. de iureiurando. & ideo habemus ex † iuramento, prout ex sententiæ, perpetuam oriri actionem, vt infra de hoc latius loco suo dicitur, & si primam, quæ lite contestata non perpetuatur, perpetuare non soleat. Hanc præterea opinionem sequitur Bart. in d. l. sed si possessori, numero 7. qui est in §. sed cum de hæreditate. ff. de iureiurando. vbi in terminis nostris iuramentum sententiæ vim habere, notandum esse arbitrat, ex quo executionem paratam habet, vt idemmet Bartol. dixit in l. secunda, eodem titulo. & Riminald. in l. si duo patroni. §. si cum de hæreditate. numero primo. ff. de iureiurando. vbi inquit notandum ex eo text. iuramentum sententiæ vim habere, & ideo executionem paratam habere: Et ideo ibidem infert Riminald. quod quemadmodum † sententiæ lata in petitione hæreditatis prodest etiā quo ad res, quæ superueniunt post ipsam sententiæ, ita etiam de iuramento dicendum sit, vt habetur in l. 4. & in l. licet minimam. ff. de petito. heredit. Præterea idem Iohannes Maria Riminald. in l. eum qui. §. si iurauero. numero 3. ff. de iureiuran. post Bart. Raphael. & Castren. iuramentum sententiæ æquiparari in eo attestatur, & allerit vt sicut sententiæ † tollit omnes exceptiones peremptorias, siue sciat, siue ignoret, qui illas proponit. ita etiam & iuramentum. Item quod iuramentum & sententiæ æquiparentur, dixerunt idem Albe. de Rosate in d. l. sed si possessori, numero octauo. ff. de iureiurando. & Alexan. in l. miles. §. iudicari, numero 8. versiculo. attento. ff. de re iudicat. Et idem voluit

voluit Ias. in l. iusurandum, num. 5. & 13. ff. de iureiur.
 8 ran. & inde inferendo, quod ꝑ sicut sententia con-
 demnatus tempus quadrimestre ad soluendum ha-
 bet. l. 2. vbi Bart. C. de executio rei iudic. Ita etiam ille
 contra quem iuramentum interpositum est, vt dixit
 Bal. in l. actori, per illum tex. in versicu. ad similitudi-
 nem. C. eodem. & illum tex. alibi non esse attestatur. Et
 hoc sequitur Alexan. in d. l. iusurandum, limitans vt-
 trunq̄ue, iuxta ea quę dixit gloss. in l. fideicommissi, in
 principio. in gloss. 1. magna, in fine. ff. de vsur. vt illud sci-
 licet procedat, & locum habeat, vbi quis in actio-
 nibus personalibus: secus vero in realib. propter
 ea quod tunc si facultatem habet, statim restituere
 teneretur. Præterea, quod sententia & iuramen-
 tum æquiparentur tenet Guiliel. Benedict. in capit.
 Rainutius, versic. si absq̄ filius moreretur, il secundo, num.
 130. extra de testamen. Et Socin. in l. ait Prætor. §. item si
 iurauero, nume. 2. ff. de iureiur. inde inferendo, vt quę-
 admōdum verba iuramēti impropriantur, vt sen-
 tentia iudicantis sustineatur: ita igitur sententia &
 iuramentum æqui parantur, vt quemadmodum ad
 factum condemnatus ad illud præcise tenetur, nec
 liberatur soluendo interesse, vt inquit glo. in l. quod
 restitueretur, versiculo, condemnandus. ff. de rei vendica. &
 tradit Ias. in §. actionum, numero 48. Institut. de action.
 9 Et ꝑ condemnatus soluere, præcise soluere tene-
 tur, id est numerare, cum tunc pecunia proprie so-
 luta dicatur, si actualiter numerata sit. l. si solutam. ff.
 de solutio. & tradit Ias. in consilio nono. volumine primo.
 10 Pariter etiam ꝑ debitum iuratum compensatio-
 nem non admittit cum eo, quod iuratum non est,
 vt suo loco dicitur, & est magis communis Cano-
 nistarum conclusio, & est text. in capit. ad nostram,
 extra de iureiurand. & tradit Ias. in l. eum qui. §. si iura-
 uero, nume. secundo. ff. de iureiurand. & late Tiraquell. in
 tractatu de vtroque retract. in versiculo Pauer. §. 3. gloss. 3.
 numero sexto, & in tractatu de legibus connubial. versic.
 epres. gloss. 5. numero 182. & Alexand. in consilio 37. nu-
 mero 23. & Ias. in consilio 9. numero decimo, volumine
 primo. & Abbas in capit. veniens, extra de iureiurand. &
 Bald. in l. generaliter, columna secunda. Cod. de episcop. &
 cleric. & Neuisan. in consilio 62. numero 26. & Roland. à
 Valle in consilio sexto, numero trigesimo secundo. & Pa-
 ris. in consilio 121. numero 39. volumine primo. & Crot.
 in consil. 139. nume. 6. & Aret. in consil. 99. & Mathesil. in
 singul. 36. nume. 15. & Corset. in tractat. de iureiurand.
 quest. 8. & Cremen. in singul. 117. & Viuius in tractatu
 commun. opinio. in versiculo compensatio. & Bapt. à Vil-
 lalobos Toletanus in versic. compensatio. & Abbas in cap.
 cum inter, numero 24. extra de excess. pralat. & Hieron.
 Gigas in tractat. de pension. questio. 92. num. secundo. &
 August. Berous in cap. primo, numero 65. extra de vsur. &
 Afflict. in decisio. 381. & Cephal. in consilio 47. numero
 50. volumine primo, & Tinda. in tractat. de compensati.
 art. 7. num. 14. & Minisig. in §. in bona fidei, num. 15. In-
 stitut. de action. & refert Sebast. Medices in tract. de com-
 pens. quest. 25.

Et si contrariam opinionem tenuerit Bar. in leg.
 amplius. ff. rem ratam habe. & Angel. Paul. & Fulg. ibi-
 dem. & Ioan. Fab. in §. in bona fidei, num. 4. Institut. de a-
 ction. & Alexan. in consil. 12. volum. 2. & Barbat. in con-
 sil. 43. colu. 10. volum. 2. & Petrus de Anchavano in c. sta-
 turum. §. si quidam, de rescript. lib. 6. & Roman. in l. eum
 qui. §. primo. ff. de iureiura. & Capel. Tholos. in decis. 139.
 & Afflict. in decis. 121. nume. 4. & Imola in l. secunda. §.
 pen. ff. de donatio. & Tindar. in d. tract. de compensat. art.

7. num. 13. & Capic. in decisio. 167. & Alciat. in consilio
 393. numero 3. & Ias. in d. §. in bona fidei, numero 85. In-
 stit. de actio. & habetur in decis. 1. Pedemon. numero 27.
 & Grat. in consil. 121. num. 12. volumine 1. Præterea
 quod iuramentum & sententia comparentur, vo-
 luit Thom. Grammat. in consil. 55. numero 8. Et ideo
 infert, ꝑ quod delatum inter aliquos aliis nec pro- 11
 dest, nec obest. l. 3. ff. de iureiurand. & l. 1. Cod. si muli.
 ventr. nom. in possess. mittat. prout etiam sententia in-
 ter duos lata aliis non præiudicat. l. sepe. ff. de re iudic.
 Vnde quoque est, vt Paul. Castren. in l. nam & post-
 ea. §. iusurandum, numero 3. ff. de iureiurand. dixerit, ꝑ 12
 iuramentum vim iudicii habere. l. qui iuramenti. ff.
 de iureiur. & id tam de iudiciali quam extraiudiciali
 iuramento intelligendum esse: nam vtrunque vim
 iudicii habet: & si aliter de necessario, quod à iudice
 defertur, dicendum sit, cum hoc actionem vel
 exceptionem non producat, ex quo partis consen-
 sum non habet, vt notatur in eadem l. nam & post-
 ea. §. si petitor. Præterea quod iuramentum habe-
 at vim iudicii, tenet etiam Rola. à Valle in consil. 19.
 nume. 32. volumine primo. per text. in d. l. nam & postea.
 §. si is qui pro temporali. ff. de iureiuran. Et ideo infert,
 quod sicut ex stipulatione ꝑ iudiciali utilis actio si- 13
 ne cessione acquiritur. l. in causa §. fin. ff. de procur. ita
 etiam ex stipulatione iurata acquiritur, vt voluit I-
 mola in c. cum contingat, car. 9. extra de iureiurand. vbi
 tradit late Butri & Felynus in proem. Decreta. in gloss.
 in versiculo, seruus. & Bertran. in consilio 95. col. 2. vol.
 2. & Rubens Alexandrinus in consilio 73. colum. tercia.
 & in consilio 117. colum. 3. in fine. Itidem, quod iura-
 mentum & sententia æquiparentur pariter firma-
 uit Aymon Crauetta in tractatu de antiquit tempor.
 parte prima, numero 53. Rursus idem Roland. à Valle
 in consilio 62. numero 7. volum. 2. inferendo, quod
 iuramentum vim iudicii habeat. d. l. qui recusare,
 in fine. ff. de iureiuran. vult, quod sicut pactum in iu-
 dicio factum de non alienando, alienationem im-
 pedit: ita & iuramentum impediatur: Quod tamen
 limitat dicendo non procedere, & argumentum
 locum non habere, vt dixit Bal. in l. fin. Cod. de pact.
 inter empto. & vendito. nisi pactum prædictum in iu-
 dicio factum sit de non alienando, & iudex suam
 auctoritatem interponat, decernens irritum & in-
 ane quicquid contra factum fuerit: Nam tunc a-
 lienatio impeditur, alias vero nequaquam. Hoc di-
 ctum Bald. sequitur Opizonus in l. filius familias. §.
 Diui, num. 155. versic. limitatur etiam septimo. ff. de leg. 1.
 & Crotus numero 91. & Loaz numero 163. cum sequent.
 Ratio autem est: quia cum iudex huic pacto de non
 alienando, auctoritatem suam interposuerit, cen-
 setur ipse prohibuisse, argument. l. 1. §. omnia. C. de ve-
 teri iure enuclean. ꝑ Et ideo huiusmodi prohibitio 14
 translationem domini impedit. l. si sciens. ff. de con-
 traben. empt. Verū hac de re loquens Ioa. Ant. Rub.
 Alex. in consil. 146. n. 6. licet dicat q̄ ex quo iuramen-
 tum iudicii vim habet d. l. qui accusare, in fi. ff. de iure-
 iur. & pactū de non alienando aliquod ius in iudi-
 cio initum illius iuris domini translatione impedi-
 dit, vt dixit Bald. in d. l. si. Attamen ipse contrarium
 firmat, per quæ ipse ibi latius deducit. Confirmatur
 præterea præcedens conclusio, quod sententia
 & iuramentum æquiparentur, ex iis, quæ dixit Curt.
 in l. pacta nouissima, num. 2. C. de pact. dum vult, ꝑ iu- 15
 ramentum vim rei iudicatæ habere, si sit litis deci-
 suum. Habetur etiam in decisio. Pedemon. 92.

num. 17. quod iuramentum & res iudicata æquiparentur. dicto l. post rem iudicatam. ff. de re iudic. & l. 2. & l. ad mor. endi. in fin. ff. de iureiuran. & vbiq. Bart. & Doct. Et quemadmodum sententia iurantem obligat p̄. ecile ad factum, & habet executionem paratam, vt etiam paulo infra dicitur: ita & sententia, & e contra, vt dixit Ias. late post Bar. in d. l. 2. ff. de iureiuran. & in §. item si quis postulante, num. 2. & 3. & §. actionum, num. 87. & Gomes in d. §. item si quis postulante, num. 2. Institut. de action. Item quod habeat vim rei iudicatæ tradit etiam Corn. in d. l. nam & postea. §. si is, qui. num. 3. ff. de iureiuran. Vnde dixit Anton. Angulcio. iuramentum decisorium esse illud, quod sententiæ æquiparatur; & ideo infert, quod sicut actio iudicati ex sententia pro procuratore acquiritur domino. l. si procurator. ff. de procur. Pari- ter etiam quod in factum actio acquiritur, quæ à iuramento oritur. l. actori. C. de reb. cred. Item Ang. de Vbald. senior in consil. 12. num. 18. in 1. vol. consil. crim. diuers. inquit iuramentum non haberi loco solius probationis, sed etiam sententiæ. Et ideo mirum non esse, si contrarium probari non potest, propterea quod post latam sententiam appellatio non suspensam probationes fieri non possunt, vt habetur in auth. qui semel. Item quod sententias & iuramentum parificentur, Iodochus in Enchirid. parium, aut similitum iuris, in versic. sententia, iuramentum, per text. in d. l. actori. C. de reb. cred. & Specul. lib. 2. part. 4. in tit. de restit. in integ. Nam quemadmodum sententia iudicis, quem ad obœdientiam iudicatis compellit, ita & iuramentum iurantem ad ea præstanda quæ iurauit adstringit: ita vt post præstitum iuramentum contra illum, qui ius habere posset, non secus ac si contra ipsum sententia lata esset compellatur, vt inquit Zasius in l. ait prætor, la 2. §. si damnatur. ff. de iureiuran. Item Bar. Blare. in l. diffamari, cap. 11. num. 38. ff. de ingen. manu per text. in l. 1. in fin. ff. quar. rer. actio non dat. & in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiur. vt sententia iuramento comparetur, voluerunt: id quod tenuit etiam Decius in consil. 682. num. 6. Et Tindarus in tract. de testib. in c. 4. an stetur dicto testimonio, num. 1. pariter voluit, vt illud quod dicitur iuramentum sententiæ æquiparari & vim iudicati habere, in iuramento conuentionali locum habere & ex conuentione litigantium delato, per text. in l. 1. ff. de iureiur. & in l. iusurandum, quod ex conuentione. eod. tit. ac etiã in iuramento iudicali, quod defertur à parte parti, iudice approbante, vt habetur in d. l. 1. in fin. Et ideo aliter esse, si quis illud nemine deferente iuret, propterea quod tunc iurans, sibi ipsi iurare videtur, nec potest quo ad alios effectum suum producere, vt habetur in d. l. 2. §. 1. ff. de iureiur. Rursus Natta in consil. 429. num. 15. vol. 2. inquit iuramentum vim decreti habere, ita vt alienationem impediatur, vt ipse ibidem latius prosequitur, & idem voluit Paul. Castrens. in d. l. iusurandum, num. 7. ff. de iureiuran. inquit sententiam, transactionem & iusurandum, se vt excedentia & excessa habere, vt dixit etiam Alberic. de Rosate in l. hoc edicto, num. 2. ff. de public. & vectigal.

16 Quinimo dicunt Doct. ¶ iuramentum maioris autoritatis esse quam sententiam, vt dixit Alber. de Rosate in d. l. hoc edicto, num. 2. ff. de public. & vectigal. Et id voluit etiam Ias. in l. Imperatores, num. 4. ff. de re iudic. dum inquit iuramentum non solum æquiparari sententiæ, sed etiam maiorem autori-

tatem tribuere quam res iudicata, per text. in dicto l. 2. vbi gloss. declarat, ff. de re iudic. Et habetur in decisione Pedemontana supra num. 5. vbi prædicta intelligit de iuramento delato & præstito vel recusato, aut remisso, per text. in l. 3. & l. non erit, §. fin. cum l. sequenti. ff. de iureiuran. & in l. 1. & in l. actori, & l. sequenti. & in l. generaliter, in princip. §. sed iuramento, C. de reb. credit. vbi latius habetur. Et Francisc. Nicomit. in cap. quoniam contra, in versic. glossa ista prima, num. 132. pariter dicit iuramentum habere maiorem autoritatem quam rem iudicatam vel saltem æqualem, vt dixit Socin. in l. iusurandum, in fin. ff. de iureiuran. & Bart. in d. l. 2. in fin. eodem tit. & Ias. in l. 1. §. si quis ita, col. fin. in fin. ff. de verborum obligationib. & rursus idem Ias. in l. ait prætor, la prima, col. 3. & num. 15. ff. de iureiuran. & iterum Ias. in l. non erit, §. dato. ff. eodem tit. quem legit cum l. ait prætor, §. iurari, col. 1. & 6. eodem tit. & Ias. in dicta l. nam & postea. §. si is qui temporali, col. fin. ff. eodem tit. & iterum Ias. in dicta l. nam & postea, §. si prætor, col. 2. & 9. ff. eodem tit. & Ias. in l. iusurandum, col. 2. num. 7. ff. eodem tit. & iterum Ias. in l. iusurandi, in fin. ff. eodem tit. vbi adducit text. in l. 1. ff. quar. rer. actio non detur. & in dicta l. post rem, ff. de re iudic. & rursus Ias. in l. eum qui, §. si iurauero, col. penult. num. 8. ff. eodem tit. & in §. similiter, in fin. in eadem l. & iterum Ias. in l. Iulianus, col. 15. num. 24. ff. de condi. indebiti.

Ad hoc tamen adnotandum est illud, quod dixit Ronchagal. olim in Pisano gymnasio concurrens meus, in l. 2. num. 84. ff. de duobus reis, quem titulum simul & eodem tempore, cum ad extraordinariam lectionem effemus, tertio meæ conductionis anno deputato, & sic tertio Pisani studii anno, dum voluit, ¶ quod licet iuramentum iudicii similitudinem habeat, ob id tamen vt consequatur, necesse non esse, vt iudicium intelligatur, vbi fit simplex litis contestatio. Nam si de sola contestatione intelligamus illud dictum, ob id tamen omnimodam æquiparationem admittendam non esse, & præsertim quo ad peremptionem debiti in persona omnium reorum. Et idem Menochius in tit. de arbit. iudic. lib. 1. quest. 50. num. 3. inquit magnam esse iuramenti vim cum maior sit re iudicata, d. l. 2. ff. de iureiuran. & d. l. 1. ff. quar. rer. actio non detur.

Præterea quod iuramentum maiorem vim habeat, quam res iudicata, voluit Corn. in d. l. iusurandum, num. 4. ff. de iureiuran. Et id inquit apparere, quia vltra iudicis autoritatem, quæ non solum concurret in re iudicata, sed etiam in iuramento delato à parte parti, & à iudice approbato, habet etiam consensum partium, vt dixit gloss. in d. l. iusurandum, in verbo, maiorem. Id quod in re iudicata non accidit: sententiam namque etiam in inuitum fertur, l. inter stipulantem, §. 1. ff. de verbor. obligationib. Et si pars condemnata non appellans quando potest consentire intelligatur, l. 1. C. si sapius in integr. restituit. & l. ab eo. C. quomodo & quando iud. & habetur in l. Iulianus. ff. de iureiuran. Subdit tamen Corn. eodem in loco, hanc gloss. prædictæ rationem non procedere in iuramento voluntario extraiudicali, & ideo in eo aliam rationem assignari posse, quæ est, quod ab eo non appelletur, vt dixit gloss. magna in fin. in d. l. iusurandum, & voluit Bald. & sequuntur Doct. in d. l. iusurandum, & tradit Innocet. in cap. fin. extra quod met. causa. Quapropter ibidem subdit Corn. num. 5. ¶ quo ad aliquid æquiparari, & quo ad aliquid iuramentum

mentum sententiam excedere ac transactionem, & quo ad aliquid ab ea iuramentum excedi. Verum ultra prædicta, quod iuramentum habet maiorem vim quam sententia, tenet etiam Angel. in d. *iuramentum*, num. 1. ff. de iureiuran. Et subdit in eo iuramentum differre à transactione, quia iuratur etiam nullo dato vel retento, transactione vero ita non fit. Præterea in eo etiam differt à sententia, quia iuratur omni iuris ordine prætermisso, sententia autem non ita fertur.

Ultra prædicta, quod iuramentum maiorem vim habeat quam res iudicata, dixit Ioan. Igneus in l. *necessarios*, §. non alias, num. 222. ff. ad senatusconsult. *Sillanianum*. & præsertim in causis, in quibus iudex ad absoluendum prior esse debet, l. *adulter*, §. nupta. ff. ad legem Iuliam de adulter. & vulgata l. *Arrianus*, ff. de action. & obligat. Et ideo dixit Paul. Castrens. in l. *duobus reis*, §. item Pomponius, num. 3. ff. de iureiuran. iuramentum ¶ contra iuramentum subsistere, licet sententia contra sententiam non subsistat. l. 1. C. quando prouocari non est necesse. Vnde Albertic. de Rosate in d. l. nam & postea, num. 5. versic. si damnetur. ff. de iureiuran. reddendo rationem, quare iuramentum tollat iuramentum, sententia vero nequaquam, dicit iuramentum & transactionem à consensu procedere. l. *Stichum*, §. naturalis. ff. de solut. Et ideo mirum non esse, si à contrario consensu tollantur, l. *nihil tam naturale*. ff. de reg. iur. & l. *pacta nouissima*, C. de pact. Et ideo cum sententia à rigore iuris procedat, & contra inuitum feratur: merito ita facile tolli non solet. Secunda vero ratio est, quia sententia ad aliam sententiam non se ita refert ut præcedentia ad subsequenta, seu ut ipse dicit præambulum accessorium, & ideo si vna aliam non tollit, mirum non est, argumento l. *si duo rei*, ff. de solution. Iuramentum autem cum sit quoddam præambulum ad sententiam, seu quid præcedens, cum dato iuramento illud tantum supersit, ut sententia proferatur. d. l. *iuramentum*, §. 1. ff. de iureiuran. Merito mirum non est, si sententia lata contra iuramentum, illud non tollit, argumento l. *generaliter*, ff. de fideiussor. & l. *si reus*, eod. tit. Et licet iudicium reddatur in inuitum, attamen quando de iuramento non opponitur, cum opponi posset, nec à sententia fuerit appellatum, videtur quis proprio consensu à iuramento recedere, l. *is, qui ad ciuilia*, C. de appellat. & l. *ab eo*, C. quomodo & quando iudex. & l. 1. C. si sapius in integrum restit. petat. Hanc præterea opinionem sequitur Tiraquell. in l. *si vnquam*, in versic. *donatione largitus*, num. 104. C. de reuocan. donation. & Decius in consil. 682. num. 6.

C A P. CII.

A R G V M E N T V M.

De parata executione iuramenti.

S U M M A R I A.

- 1 Iuramentum habet executionem paratam, prout & sententia.
- 2 Iuramentum & confessio equiparantur.

EA igitur est iuramenti vis, & adeo sententiæ equiparatur, ¶ ut executionem paratam habeat, uti & sententia, ut voluit late Tiraquellus in d. l. *si vnquam*, versic. *donatione largitus*, num. 104. C. de

reuocan. donation. l. *sed & si possessori*, §. fin. & ibi Bart. Salycet. Angel. Fulgos. Roman. & Alexand. ff. de iureiuran. & l. *post rem*, vbi notat etiam Bart. & alii, ff. de re iudic. & rursus Bart. Fulgos. Paul. Castrens. Alexand. & alii, in d. l. 2. ff. de iureiuran. & iterum Bald. in l. 1. col. 1. C. de execution. rei iudic. & Matthæsilan. in sing. 20. Nota bonam practicam. & Barbat. in l. 1. §. *si quis ita*, col. 13. versic. & primo, quia Bart. ff. de verborum obligat. cum aliis multis concordantibus, quos refert Ias. in d. l. 2. & in dicto consil. 9. circa primum dubium, in princ. volum. 1. & Antonius Corset. in rubr. extra de iureiuran. in 10. privileg. & Hippolit. Marsil. in sing. 356. iuramentum est maxima. Et Guiliel. Benedic. in cap. Raynuitius, in verbo, *testamentum*, l. 3. num. 33. extra de testam. & iterum tradit Marsil. in sing. 366. iuramentum. Et de iuramento præstito coram Iudice tradit Imola in cap. ad reprimendam, num. 7. extra de offic. iudic. ordin. Præterea quod iuramentum vii sententiæ executionem paratam habeat, Ias. ultra prædicta, in §. *item si quis*, num. 87. cum sequenti, Institut. de action. Vbi quaerendo, an iuramentum uti sententia executionem paratam habeat: inquit Bart. in d. l. 2. in prin. firmare, quod habeat, per text. in d. l. *post rem iudicatam*, ff. de re iudic. Vnde eodem in loco inquit Bartolus ibi inferre, quod si in fine instrumenti confecti de aliquo contractu, illa clausula apponatur, & quia de prædictis posset in futurum dubitari, ex nunc dictus promissor detulit ipsi stipulato iuramentum: qui stipulator statim sibi delato iuramento si recipere debere iurauerit, ut puta quia mille promissa ex causa mutui, utique tale instrumentum etiam de iure communi executioni mandari debet, & paratam executionem habere dicitur vii ipsius iuramenti. Imo subdit ibidem Bart. mirari, quod consuetudo hunc modum & hanc cautelam non repererit. Aret. vero in d. §. *item si quis*, dicit quod quamuis omnes Doctores sequantur Bart. ipse tamen inquit de hoc dubitare ob id quod iudicis autoritas delationem iuramenti comprobantis non interuenit, iuxta text. in l. *si quis iuramentum*, C. de rebus credit. Subdit tamen dictum Bart. subsistere posse, si addatur verbis Bart. quod notarius, qui dictum instrumentum confecit ipsam iuramenti delationem & eius acceptationem, qui est tanquam iudex cartularius, de quo mentionem facit gloss. secunda, in l. 1. & ibi Doctores, ff. de re iudic. Ut ipse igitur arbitrat approbatio & confirmatio dicti Notarii rogati de dicto instrumento, non sectus operabitur ac si dictum iuramentum delatum fuisset in iudicio coram iudice, & ita secundum eum notat Bartolus in l. *possessio quoque*, §. & si possessio, ff. de acquiren. possess. & in l. *non fatetur*, §. fin. ff. de confess. & in l. *error*, C. de iur. & facti ignor. Ias. autem in d. §. *si quis ita*, eodem in loco inuehitur contra Angel. ex eo quod præsupponat, ad hoc ut iuramentum paratam executionem habeat, ut iudicis autoritas dictam delationem comprobantis interueniat oportere, & id nullibi probetur aut reperiatur, propterea quod illa lex, quam adducit Angel. *si quis iuramentum*, nihil facit. Subdit tamen Ias. ultra Angel. confirmando eius conclusionem moueri ex his, quæ dixit Bald. in l. 1. C. de rebus credit. dum referendo dictum hoc Bart. dicit hanc esse singularem doctrinam, quam tamen deinde reprehendit. Subdit præterea Ias. in d. l. *post rem iudicatam*, ff. de re iudic. referre Bald. in l. *supra relata* tenere contra Bart. & eum declarare, & inquit

quit ea ratione moueri, quod iuramentum executionem non habeat, nisi quando dubii decisuum est, de quo loquitur totus titulus de iureiurando. Verum cum in casu, de quo agitur, tempore contractus dubium aliquod ortum non esset: merito tale iuramentum litis decisuum dici non potest, propterea quod nisi orto dubio dici non potest, & ideo vt executionē paratam non habeat, consequēs necessarium est. Oportet igitur, vt voluit Bar. vt huiusmodi iuramentum secuto facto deferatur, vt executionem paratam habeat. Subdit tamen magis opinioni Bart. adherere, & idem quoq; dicit Paul. Cast. in d. l. nā & postea, §. fin. ff. de iureiur. Subdit præterea existimare ad hoc vt iuramentum paratā executionem habeat, duorum alterū interuenire debere, videlicet quod aut iuramentum sit litis decisuum, vel debitum contineat, quod cuiuspiam vere debeatur: sed sic est, quod antequam contractus a partibus absolutus sit: Nam tunc vere dicitur perfectus, & sic perfecto vudequa; instrumēto, vt habetur in l. contractus. C. de fide instr. Alioquin nihil debetur, nec absolutio orta est: quo fit vt iuramentū de debito non sit, & ideo executionē paratam non habeat. Pariter etiam de litis decisuum non est, & ideo ex quo tale iuramentū non est verum, nec litis decisuum executionem paratam non habet. Et ideo subdit ibid. Bal. quod vbi seorsum absoluto iam contractu iuraretur, Bar. opinio procederet, & iuramentum executionem paratam habebit. Hoc tamen Bal. fundamentū quomodocunq; intellectum & declaratum reprobatur Ias. Et in primis, dum dicebat Bald. in prima argumenti parte, ad hoc vt iuramentū executionem paratam habeat, oportere vel quod sit litis decisuum, dicit Ias. legem nō inuenire, quæ ita restringat: Imo inquit si oporteret, vt iuramentū ad hoc vt haberet executionem paratam esset litis decisuum illud consequeretur, vt etiam si iuramentum seorsum absoluto iam contractu, ex quo tunc non esset litis decisuum, executionem paratam non haberet, & tamen contrarium ipse tenet, & si posset fortasse dici, quod licet tunc litis decisuum non sit, est tamen super debito prolatum, vt paulo infra decidit. Et ideo subdit quod relinquendo superflua, aliter responderi potest hoc modo. Posito enim, inquit ipse, quod ad hoc vt iuramentum habeat executionem paratam, vt sit litis decisuum opus sit, quod non videtur in casu nostro. Dicit tamen quod licet de præsentini non sit, quia tamen in futurum lis subesse potest, vt tali iuramento decidi sufficiat, & id inquit concludenti simili comprobari hoc modo. Transactio debet esse de re dubia & lite incerta, l. ff. de transaction. attamen si lis subesse possit satis est, vt est tex. notabilis in d. l. post rem iudicatam, versic. quia adhuc lis subesse possit, ff. de transaction. & est etiam text. notabilis, in l. 2. versic. & si nulla fuisset questio: attamen propter timorem litis, C. de transaction. Ergo ita in casu nostro dici posse videtur. Pariter, subdit ibidem Ias. secundam partem Bald. argumenti supra relati non obstare, dum dicebat oportere, vt iuramentum sit de eo, quod vere debetur: Nam hoc quoque falsum esse arbitratur, cum iuramento non queratur, an sit debitum, nec ne, vt est tex. in dicto §. item si quis. Insit. de action. cum similib. Et ideo inquit ex prædictis liquido apparere, Bald. contra Bar. fundamentum non subsistere. Item quod sit communis opi-

nio, vt iuramentum habeat executionem paratam de iure communi, & ideo libellus non requiratur, tenuit Bart. in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiuran. & Fulgos. & communiter recentiores in dicta l. 2. in fin. de iureiuran. & Paulus Castrensis in dicta l. nam & postea, §. si prætor, ff. de iureiuran. Nec prædictæ conclusioni obstare, subdit Ias. in d. consil. 9. num. 1. vol. 1. quod quando iuramentum interponatur super compromisso vel laudo, & sic in casu dictæ legis si quis maior, requiratur sententia iudicis declaratoria: & ideo libellus necessarius sit, vt firmat Bald. in dicta l. si quis maior, C. de transaction. & dixerunt Archidiaconus & Ioan. Andr. de homicid. in 6. nouella, volentium in omnibus legibus, in quibus pœna imponitur ipso iure vel facto requiratur sententia declaratoria, vt videtur text. in cap. cum secundum, vbi notatur, de heretic. in 6. & tradidit Bald. in cap. 1. de feudo sine culpa non amittitur. & in authent. qui semel, col. 1. C. quomodo, & quando iudex. & in authent. hoc amplius, col. 1. C. de fideicommissis. Et ideo si requiritur sententia declaratoria, requiritur pariter & causæ cognitio, & ex consequenti libellus. Quia ad hoc responderetur, vt respondit in eisdem terminis Roman. in l. sed & si possessori, §. fin. ff. de iureiuran. quod licet requiratur sententia declaratoria, quæ ipsum in pœnas legis incidisse declarat, ob id tamen causæ cognitionē non requiri, & cū lex ipso iure & facto pœnam imponat. Et quod hoc sit verum, ex eo manifeste apparet, quod iuramentum † & confessio æquiparantur, l. qui iurasse, in fin. ff. de iureiuran. & tradit Bart. in d. l. nam & postea, §. fin. eodem tit. Sed sic est quod in confessum nullæ sunt partes iudicis in cognoscendo, sed in pronunciando tantum & condemnando, l. proinde, §. notandum. ff. ad legem Aquil. Ergo idem & de iuramento dicendum est; & ita in his terminis inquit Ias. concludere Ludouic. Roman. in d. l. sed & si possessori, §. fin. Et ita concludit iuramentum de iure communi executionem paratam habere, & ex consequenti, quod libello opus non sit. Confirmat hanc conclusionem, quod iuramentum habeat executionem paratam, idem Ias. in dicta l. nulli, num. 8. C. de iudic. & iterum Ias. in l. ius iurandum, num. 14. ff. de iureiuran. & ita existimat habere, vt nulla alia probatio requiratur. Item hanc conclusionem sequitur Angel. Aret. in dicto §. item si quis, num. 5. Institut. de action. Marinus Freccia in tractatu de presentation. instrumen. in parte 12. num. 6. & Curtius iunior in l. 2. num. 7. ff. de iureiuran. Stantibus his Bar. in l. eum qui ita, §. qui ita, prope finem, ff. de verborum obligat. vt inquit Card. Albenf. in l. si duo patroni, §. si quis iurauerit, num. 8. ff. de iureiuran. quæsiuit, an executioni petita exceptio pretii non soluti obici possit † & dixit non posse. Verum, inquit Cardin. Albenf. contrarium voluit Bald. in l. peremptorias, C. sentent. rescindi non posse. & cum eo tenere Castrensis & Fulgos. in l. filia, C. de collat. vbi etiam Alexand. & hanc sententiam contra Bart. communem esse attestatur Alexand. in l. si duo patroni, §. si quis iurauerit, ff. de iureiuran. cum clarum sit, factam fuisse emptio-nem, sed liquidum non est pretium esse solutum & ideo liquidū ad non liquidum compēsationem admittendam non esse. Opinionem tamen Bart. in d. §. si quis iurauerit, sequitur Ias. ind. §. item si quis postulante, col. 19. versic. & circa istud, Institut. de action. vbia lias asserti auctoritates, & in §. actionum, col. 25. ante verb. videantur, Institut. eodem tit.

C A P. CIII.

Argumentum est in Summario.

S Y M M A R I V M.

I Soluere debet infra quadrimestre ille, contra quem iuratum est, prout ille qui sententia est condemnatus.

O Mittendum etiam non est, quatenus dixit Alexand. in d. l. iusurandum, num. 11. quod Bald. ibi, & in l. actori, C. de iureiuran. in versic. ad similitudinem iudicati existimat, vult t̄ vt ille contra quem iuratum est, quadrimestre ad soluendum habeat quemadmodum & ille qui per sententiam condemnatus est. Sed de hoc supra etiam quadam diximus.

C A P. CIV.

Argumentum constat ex Summario.

S Y M M A R I V M.

Iuramentum compensationem impedit.

Redeundo ad ea, quæ proposuimus, videamus quæ nam sint ea, quibus iuramentum aliquid iuri communi addat: & sciendum est, t̄ iuramentum compensationem impedire, & ideo si tutor cum iuramento bona in inuentario contēta restituere promittit, ex quo præcise ad restitutionem tenetur, cum obliget iuramentum præcise ad factum, vt infra suo loco latius dicetur, & dixit Abbas in c. veniens, extra de iureiuran. debet tutor prius res ipsas restituere, & deinde creditum suum petere, vt in eisdem terminis tutorum inquit Nigolantius in suo tract. de pignor. in 5. parte, 5. memb. num. 15. & Afflic. in decis. 81. Quædam Hippolita. & Augustinus Berouis in consil. 14. num. 8. & sequenti, & Roland. à Valle in consil. 6. num. 32. vol. 1. & faciunt ea, quæ habentur in decisione Pedemont. 92. & Franciscus Varletus, & Antonius à Leutis in consil. 18. num. 39. in 2. vol. consil. crimin. diuersor. dum inquit, eum qui iurauit soluere, compensare non posse, sed prius soluere debere, & deinde quicquid sibi debetur petere. Præterea hanc conclusionem sequitur Alex. in consil. 91. num. 5. vol. 2. inquit, vbi quis iurauit soluere compensationis exceptionem opponere nō posse summæ alicuius vel debiti, sed præcise soluere debere, vt est tex. secundum vnam lectionem communiter ibi approbatam ab omnibus Doctoribus in cap. ad nostram, il i extra de iureiuran. Item hanc conclusionem sequitur Ias. in consil. 134. num. 1. vol. 4. inquit eum qui iurauit soluere & actualiter numerare florenos autēos, nullius summæ vel debiti compensationis exceptionem opponere posse: imo vt præcise soluat vt iurauit, oportere, d. cap. ad nostram. Vbi fructus percepti ex re pignoratā; & si ipso iure in sortem compensentur. l. 1. & 2. C. de pignor. action. Attamen ex quo ibi debitor soluere iurauit, nulla compensatio admitti potest, vt per illum text. tenet contra Bart. Matthesil. in singul. 55. & si mulier. & voluit etiam Imola in d. cap. ad nostram, & in l. Iulianus ait. alias incipit, si heredi. ff. de condit. & demonstrat. & ibi latius tradit Ias. Præterea hanc opinionem sequitur Ioan. Neuz. in consil. 62. num. 26. & 27. per ea, quæ dixit Ias. in l. eum, qui. §. 1. ff. de iureiuran. & Socin. in l.

apud Iulianum, col. penult. ff. de condit. & demonstrat. & tradit Felin. in d. c. ad nostram, il 1. col. 4. extra de iure iur. & rursus Alex. in consil. 61. in fin. vol. 5. Et licet in hoc articulo, vt inquit Sebast. Medices in suo tract. compensation. par. 1. q. 25. num. 1. cum sequentib. in hoc articulo duæ sit communes opinioniones: vna scilicet Legistarum, alia Canonistarum: illa tamen Canonistarum magis communiter recepta est, vt scilicet iuramentum compensationem reiciat, & eam ultra prædictos sequitur iterum Ias. in l. eum qui. §. si iurauero, num. 2. ff. de iure iur. & Tiraq. in tract. de vtroq. re tract. ver. a payer. §. 3. gl. 3. num. 6. & in tract. de legib. consubial. ver. epres. gl. 5. num. 182. & Alex. in consil. 37. num. 23. vol. 5. & Ias. iterum in consil. 9. num. 10. vol. 1. & Abbas in c. veniens, extra de iure iur. & Bald. in l. generaliter, col. 2. C. de episcop. & cler. & Paris. in consil. 121. num. 39. vol. 1. & Corn. in consil. 139. num. 6. & Aret. in consil. 99. & iterum Matthesil. in sing. 36. nu. 15. & Corset. in tract. de iure iur. q. 8. & Cremen. in sing. 117. & Viuius in tract. commun. opinion. in verbo, compensatio. & Baptista Vilalobos in ver. compensatio & Abbas in c. cum inter, num. 24. extra de except. & Hieron. Gigas in tract. de pension. quest. 92. num. 2. & Aug. Berouis in c. 1. num. 65. extra de vsur. & Afflic. in decis. 181. & Cephal. in consil. 47. nu. 50. vol. 1. & Tindar. in tract. de compensation. art. 6. num. 14. & Mynfingerius in §. in bona fidei, num. 15. & Bald. iterum in l. libertus, num. 3. ff. de in ius vocando. per text. in d. cap. debitores.

Contrariam vero opinionem Legistarum tenuit Bart. in l. amplius ff. rem rat. haberi, vbi Ang. Castr. & Fulg. & Ioan. Faber in §. in bona fidei, nu. 4. in ff. de act. & Alex. in consil. 12. vol. 2. & iterum Bar. in consil. 43. col. 10. vol. 2. & Pet. Anch. in c. statutu. §. si quidam, de rescrip. in 6. & Roman. in d. l. eum qui. §. 1. ff. de iure iur. & habetur in decis. Capell. Tholosan. 139. & Afflic. in decis. 121. num. 4. & Imola in l. 2. §. penult. ff. de donat. & Tindar. in d. tract. de compensat. art. 7. num. 13. & Capicinus in decis. 167. & Aleiat. in consil. 395. num. 3. & Ias. in d. §. bona fidei, num. 85. Institut. de action. in d. cis. Pedemont. 1. num. 27. & Gratus in consil. 121. num. 12. vol. 1. Hæc autem opinio licet plures, vt vidimus, fautores habeat, præcedens tamen magis communis est, quando tamen hæc conclusio procederet, & sic admitteretur compensatio, in totum ipsa compensatio faciendā est, vt dixit Gozad. in consil. 69. num. 9. ita vt iurans soluere debitor non remaneat in vlla re vel summa: quandoquid in si in aliquo debitor remaneret, & tempore iuramento comprehenso non soluisset in pœnam conuentionalem & peritui incidere, vt dixit Bald. in rubr. ff. de contrahen. empt. in to. quest. Er Oldrad. in consil. 29. dixit quod emphyteuta, qui soluit partem canonis, si totum non soluit, in totum cadit à iure suo. Et idem dixit Alb. in authent. qui rem, C. de sacrosanct. eccles. & Imola in cap. potuit, col. 38. extra de locato. vbi inquit, quod si quispiam promiserit centum, si partem soluat, tota pœna committitur, vt dixit etiam Salycer. in authent. perpetua, C. de sacrosanct. eccles. & Castren. in l. executio, §. pro parte. ff. de verb. oblig. Imo dixit etiam, quod si totum soluat, excepto tamen nummo, pariter in pœnam incidat; & facit illud, quod voluit gl. in l. res bona, ff. de contrahen. empt. quod dum ait, quod si res vendatur cum pacto, vt nisi statuta die pecunia soluat, res sit inempta; si vnus tantum nummus ad integram solutionem deficiat, res sit inempta Hanc conclusionem sequitur Ias. in l. 2. C. de iure emphyte.

emphyteut. asserens hanc esse communem opinionem, & rursus *Ias. in dicta authent. qui rem.* & *Barbat. in consil. 36. vol. 2.* Id quod comprobatur, quia ob iuramentum emphyteuta, qui soluere iuravit, si primo anno non soluat, non expectatur biennium, sed statim cadit in pœnam priuationis. & hanc conclusionem tenuerunt *Alexand. in consil. 75. non puto, vol. 1.* & *Bald. in cap. querelam, extra de iureiuran.* & *Ias. in l. si quis maior. C. de transact.*

C A P. CV.

Argumentum constat ex Summariis.

S Y M M A R I V M.

Iuramentum excludit exceptionem compensationis.

Prosequendo alia, ꝑ iuramentum excludere exceptionem simulationis, vbiunque iuratur omnia & singula contenta in instrumento vera esse, dubium non videtur: quandoquidem tunc si obiiceret simulationem, contrafaceret iuramento: at secus est, si quis forte simpliciter tantum iuret non contrauenire. Hanc conclusionem sequitur *Bart. in dicta l. fin. C. de non numer. pecun.* & *Butr. in cap. cum contingat, circa finem, extra de iureiuran. vbi tradit etiam Imola: & Vitalis in tract. clausular. in questione, An iuramentum validet contractum simulatum, num. 21.* Præterea hanc conclusionem, quod iuramentum tollat exceptionem simulationis, firmat quidam incertus author *in consil. 94. num. 6. in 1. vol. consil. criminal. diuersor.* Et eandem opinionem sequitur *Patifius in consil. 58. num. 6. volum. 1.* dum vult, iuramentum corporaliter præstitum, in quo fatetur omnia & singula esse vera, prædictam simulationem tollere, & inquit ita communiter tenere *Alexand. & Aret. & recentiores post antiquos, in l. nemo potest. ff. de legat. 1.* Item hanc eandem opinionem tenuit *Socinus senior in consil. 136. num. 11. volum. 1.* dum inquit, quod ex quo pars aduersa in instrumento venditionis iuravit non solum prædicta seruire, sed omnia etiam vera esse, nullam simulationem allegare, nec deducere potest. Et ratio est, quia alioquin in periurium incideret, & ita inquit concludere *Federic. de Senis in consil. 290.* Et ideo refert ad hoc cautelam, vt scilicet ita iurans prius petat absolutionem à tali iuramento, ne in periurium incidat: & ita etiam dicit tenuisse *Laurentium Rodolph. in tractatu de vsur. questione 128.* Præterea hanc opinionem tenuit etiam satis expresse *Imola in dicto cap. cum contingat, vbi late examinat, extra de iureiuran. eandem quoque opinionem tenuerunt Bart. Bald. & Salycet. in dicta l. fin. C. de non numer. pecun.* Et iterum eandem opinionem tenuit *Imola in dicto cap. ad nostram, extra de empt. & vendit.* Et subdit ibidem *Socinus* communem esse opinionem, & in ea nullam scribentium contradictionem, vel repugnantiam reperisse. Præterea quod iuramentum reliciat exceptionem non iusti pretii, tradit idem *Bart. Socin. in consil. 48. num. 9. volum. 4.* si prius venditor verum & iustum pretium fuisse, & deinde in fine instrumenti iuret omnia & singula vera esse. Dixit præterea *Goza. in consil. 69. num. 6.* vbi adest iuramentum exceptionem, dolo facis petendo quod restitutus es, non obtare, vt habetur *in cap. debitores, extra de iureiur. & tradit Bald.*

in auth. ei, qui col. penult. C. de bonis aut hor. iud. possid. Idem quoque videtur velle *Neuiz. in consil. 50. num. 35.* & *Ias. in dicto §. item si quis postulante, col. 19. versic. & circa istud, Instit. de actio. vbi alios plures eandem opinionem sequentes refert, & in §. actionum, col. 25. ante verb. videantur, Instit. eodem tit. & Baldus in consil. 289. num. 3. vol. 5.*

Contrariam vero opinionem tenuit *gloss. in l. 3. C. plus vale. quod agit. quam sequuti sunt Florian. & Pet. in dicto cap. ad nostram.* Et ratio est, quia cum consensus in contractu simulato deficiat ad iuramentum non extenditur, & *Socin. senior* sibi contrarius *in consil. 153. num. 12. vol. 2.* dum vult, vt non obstante iuramento de simulatione contractus dici possit: & mouetur eadem ratione, quod stante simulatione contractus deficiat & ex consequenti iuramentum illum non firmer, vt voluit *gloss. in l. emptio, C. plus valere. quod agit.* & *Bald. in l. 1. C. de oper. liber. & faciunt ea, quæ notat Bald. in l. omnes populi. ff. de iustit. & iure.* & ponunt *Canonista in d. cap. cum contingat, extra de iureiuran.* Et ideo dixit *Bellonus in consil. 47. num. 10.* quod licet iuramentum non tollat exceptionem non numeratæ dotis, non tamen tollit exceptionem simulationis. Et ideo subdit, quod opposita tali simulationis exceptione, quam tutius est opponere in specie, vt docet *Aret. in d. §. fuerat, col. 9. Instit. de action.* Item hanc contrariam opinionem sequitur *Hippol. Marfil. in singul. 327. in fin. exception.*

Limitatur autem hæc conclusio, vt dixit *Barth. Socin. in consil. 27. num. 26. vol. 4.* Vbiunque periurium est detectum: nam detecta turpitudine potest quis admitti ad excipiendum, argumento *l. non aliter. ff. de iureiuran. & ita concludunt Bald. & Salycet. in d. l. fin. C. de non numer. pecun.* Cum enim ex instrumentorum inspectione de falsitate contentorum constat, alia obiectione ad hoc vt aduersarius repellatur, opus non est, cum satis constet ei nullum ius competere, argumento *gloss. & illius, quod ibi notat Bald. in l. vbi pactum. C. de transaction. & gloss. in l. si vnus, §. pactus, in verbo, in opponendo, & quod ibi tradit Bart. ff. de pact.*

Secundo limitat *ibidem Socin. num. 27.* quia haberet iurans remedium denunciationis euangelicæ ad exonerandam conscientiam aduersarii, ex quo tunc obstat allegatio turpitudinis, quatenus salutem animæ prosequeretur, per ea quæ habentur *in cap. inter dilectos, extra de fide instrum. & ita concludit Imola in d. cap. cum contingat.*

C A P. CVI.

Argumentum constat ex Summario.

S Y M M A R I V M.

Iuramentum, an tollat exceptionem non numeratæ pecuniæ.

Quæsiuit præterea *Bal. in consil. 447. ni. 2. & 3. vol. 1.* an ꝑ exceptio non numeratæ pecuniæ obiici possit? & inquit non posse, cum confessio in iudicio facta fuerit, vt notat *gloss. penult. in l. 1. ff. de interrogat. actio. nec non etiam propter iuramentum, cum iurauerit contenta in instrumento vera esse: secus vero si vera esse non iurasset, vt notatur in l. emptio, C. plus vale. quod agit.*

CAP. CVII.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1 Iuramentum an tollat exceptionem quod contractus sit dolo initus.

2 Quærit etiam iterum Bald. in d. consil. 47. num. 3. volum. 1. † An exceptio, quod contractus sit dolo initus, opponi possit? Et inquit videri non posse. vt habetur in l. 1. C. de præd. curia. lib. 10. & in l. actionem, in secundo responso, C. de transact.

CAP. CVIII.

Argumentum constat ex Summario.

SUMMARIUM.

1 Iuramentum, an tollat exceptionem quod contenta in instrumento simulate acta fuerint, quia partes agebant quod esset contractus simulatus.

2 Iterum quærit Bald. in d. consil. 447. num. 4. vol. 1. † An possit opponi, quod contenta in instrumento simulate facta fuerint, propterea quod partes agebant, quod esset contractus simulatus? Et respondet ibi Bald. putare, si facta fuerint in fraudem vsurarum, opponi posse, præcedente tamen absolutione episcopi à iuramento, vt habetur in cap. 1. extra de iureiurando. & præsertim si contractus modò prædicto simulatus sit; & ratio est, quia ex eo agens peccat in fratrem suum: & ideo posset procedi ad absolutionem per viam denunciationis, præmissa denuncatione euangelica, vt habetur in cap. nouit, extra de iudic. & in cap. ad nostram, extra de iureiuran. & notatur in d. l. emptione. C. plus vale. quod agit. & in l. cum ea, C. de transact.

CAP. CIX.

Argumentum est in Summario.

SUMMARIUM.

1 Iuramentum, an tollat exceptionem, quod contractus non valeat, quia tabellio non est tabellio.

2 Quærit etiam Bald. in eodem consil. 447. num. 1. de huiusmodi specie. † Quidam contrahentes ad iudicem accesserunt, & tempore contractus super eo contractu, quem agebant sententiam quod dictus contractus esset verus & non simulatus, proferri curauerunt, & ipse partes verum esse debitum iurauerunt, & ideo non esse hac de re se inuicem conuenturos: Petitur deinde, sententiam exequi: an contra tale instrumentum, quod non valeat, opponi possit, ob id quod assertus tabellio vere tabellio non est: nec in legitima quasi possessione tabellionatus est? Et respondet Bald. ibi, hanc exceptionem obici posse: quia non opponitur contra negotium, sed dicitur quod non probat: vt puta si eo in loco, vbi contractus celebratus est, ex forma statuti vel consuetudinis duos adhibere notarios consueuisset, & vnus tantum esset adhibitus: nam ille solus non probaret, cum statuta loci inspicere soleant quo ad numerum tabellionum vel testium, cum sit quædam solemnitas necessaria, quæ loco & tempore celebrati contractus adesse debet, seu vltimæ voluntatis: Omnis namque

solemnitas cum ipso actu vti forma cum materia coniuncta esse debet, vt habetur in l. fin. C. de testament. & notat Innocent. in cap. dudum, extra de rebus eccles. non alien.

CAP. CX.

ARGUMENTUM.

Iuramentum sine interpellatione constituit quem in mora.

SUMMARIUM.

1 Iuramentum habet vim litis contestatae, & ideo absque alia interpellatione debitorem constituit in mora.

2 Iuramentum efficit, vt quis sine eius culpa de interitu teneatur.

3 Iuramentum efficit, vt quis teneatur de omni casu fortuito.

4 Aduocatus, qui iurauit prestare patrocinium ecclesie in omnibus causis, tenetur illud prestare etiam non interpellatus, si videat expedire.

5 Litis contestatio vt fiat, tria requiruntur.

6 Solus animus non sufficit, vbi opus est facto, vel verbo.

7 Iuramentum tollit penitentiam, sicut litis contestatio.

8 Transeundo modo ad alia, iuramentum, vt inquit Ias. in l. nam & postea. §. si is qui temporali, num. 10. ff. de iureiuran. Sciendum est, iuramentum vim litis contestatae habere, & ideo absque vlla alia interpellatione debitorem in mora constituat, faciatque, vt de interitu & absque eius culpa, si speciem debitam mori contingat post iuramentum teneatur, pariterque faciat debitorem teneri & de quolibet casu fortuito, prout si lis contra eum contestata fuisset teneri debuisset, vel prout etiam si sola interpellatio extraiudicialis interuenisset, vt voluit gloss. quam sequuntur Doctores in dicta l. quod te. ff. si cert. petat. & in l. si ex legati causa. ff. de verbor. obligat. & iterum voluit gloss. in l. mora. in princ. ff. de vsur. Et confirmat per ea, quæ rangit gloss. prima, in cap. breui, extra de iureiurando. dum quærit, cum quispiam iurauerit aliquid dare vel facere, alia interpellatione opus sit, an vero sola iuramenti interpellatio sufficiat? Et licet gloss. illa clare id non exprimat: Butrius tamen & alii ibi sufficere arbitrantur, id quod rursus comprobatur Ias. ex iis, quæ dixit Specul. in tit. de aduocato, §. 1. versic. sed nunquid is, qui iurauit. & vers. sequenti. Vbi concludit, † aduocatum qui iurauit ecclesie patrocinium in omnibus causis prestare, teneri etiam quod non fuerit interpellatus prestare vbiunque expedire cognouerit, propterea quod iuramentum eum satis urgere & compellere videatur: Et in terminis nostris, quod iuramentum efficiat vt debitor teneatur de interitu speciei post ipsum iuramentum contingente, videtur text. in d. l. nam & postea. §. si is qui temporali, vt ibidem dixit Ias. vbi idem voluisse attestatur Guiliel. de Cuneo in l. cum qui. §. si iurauero. ff. de iureiuran. Ias. autem hac de re eodem in loco inquit, melius esse distinguendum, vt dixit Iacob. Butrig. & Bar. ibidem. Præterea quod iuramentum habeat vim litis contestatae, iterum voluit Ias. in d. l. cum te, num. 24. ff. si cert. petat. per ea, quæ voluit Bart. in l. nam & postea, §. si is, qui temporali. Et ideo vult,

vult, vt debitor iuramento non minus, quam per sententiam in mora constituitur, vt habetur in l. si alia, in si. ff. de positi. & idem tradit Soc. in l. ait Prætor, §. si is qui, n. 1. ff. de iureiur. Et Alb. de Rolate in d. l. eum qui. §. si iurauero, num. 8. ff. de iureiur. pariter vult, vt iurans de interitu, semper teneatur, ex quo ipso iuramento in mora constituitur, ex quo vim habet litis contestatæ, d. l. nam & postea, §. si is qui temporali, ff. de iureiuran. Et ideo dicit, quod qui iurat Strichum sibi debere, ex quo tempore iuramenti vivebat, vel debitor contra quem iuratur, erat in mora semper esse in mora intelligatur, & ideo interitu speciei non liberetur: & casu quo ob iuramentum in mora non fuerit, in mora constituitur, & ideo deinde interitu non liberetur. Si vero iuramenti tempore nec fuerit debitor, nec etiã in mora constitutus: & tunc iuramentum faciat eum debitorum, non autem in mora constituat: quomodo fit vt ab interitu liberetur, vt ibi in prin. habetur. Præterea idem Bart. in d. l. nam & postea, §. iusiurandum, ff. de iureiur. generaliter loquendo inquit, omne iuramentum vim litis contestatæ habere, per tex in §. si is, qui, in eadem l. Item quod iuramentum habeat vim litis contestatæ, tradit Aymon Crauet. in cons. 71. nu. 2. vol. 1. & iterum Marian. Soc. in c. olim inter, n. 88. extra vt lite non contesta. Quærens, an iuramentum vim litis contestatæ habeat? inquit Spec. in eod. tit. §. 2. vers. quid si omiffa, velle vt si iuramentum de calumnia omiffum sit, lis contestata non intelligatur, propterea quod post litem contestatam iuramentum de calumnia locum habet, & refert ad ea quæ dicit in tit. de iuramento calumnie, & inquit facere tex. in l. 2. in princ. C. de iuramen. calum. & hanc conclusionem tenere Burrium in d. c. olim inter, & idem inquit tenere Dominos de Rota in decis. 62. in nouis. vbi concluderunt, ob id qd partes iurando dixissent se iurare de calumnia animo litem contestandi, & sic notarius scripserat litem iurando contestasse, litis contestationem factam per prædicta omnino dicendum esse. Et illud, quod ait ibi Agidius, hanc conclusionem, prout iacet, nõ procedere, propterea qd ad hoc, vt fiat litis contestatio, ¶ tria requiruntur. Primum, vt petitio præcedat: Secundo, vt responsio subsequatur: Tertio, vt petitio & responsio fiant verbis aptis ad litem contestandam, vt habetur in d. c. olim inter, & in c. dudum, il. 2. extra de elect. prout supra late tradidit Soc. in eod. c. olim inter. Sed sic est, qd iuramentum, de quo agitur, nõ est, huiusmodi: Ergo, &c. Accedat etiã, quod vbi opus est facto, vel verbo, solus animus ¶ non sufficit, vt habetur in c. extra de eo, qui mit. in pos. Et ideo Agidius dixit putare fortasse inaduerteter Dominos de Rota in exitu consiliorum aliquid omiffum fuisse, vel inaduertenter respondisse, vt aliquando accidit, & id subdit Socin. approbare in iuramento calumnie. Iuramentum autem in iudicio a parte parti delatum litis contestatæ effectum habere, per text. in d. l. nam & postea, §. si is, ff. de iureiur. de quo latius tradit in tit. de iureiur. Præterea quod iuramentum habeat vim litis contestatæ, tradit Ang. in d. l. nam & postea, §. si is qui, n. 1. ff. de iureiur. & idem dixit Decius in cons. 682. n. 7. par. 5. & rursus idem Dec. in l. si conuenerit, n. 8. ff. de iurisd. omn. iudic. Et ideo inquit, quod sicut in casu illius legis, litis contestatione tollitur ¶ poenitentia, ita etiam iuramento tollatur. & tradit etiam Vlde ricus Zasius in l. si conuenerit, n. 13. ff. de iurisd. omn. iud. & Anton. de Petruia in l. 1. n. 33. ff. de iureiur. & Iacob.

de Nigr. in l. si insula, n. 291. ff. de verb. oblig. & Roman. in cons. 373. n. 5. & in cons. 76. nu. 1. & Card. Alb. in d. l. nam & postea, num. 1. ff. de iurisd. omn. iudic. & in l. 1. num. 2. C. de litis contest. & Castren. in l. qui iurasse, §. iurifurandi, num. 2. ff. de iureiur. & Ioannes Bapt. Boui. in tract. de statu. vrb. præserua. gl. 29. num. 10. Cagnol. autem in l. si quis maior, num. 172. C. de transact. inquit, dum dicitur iuramentum vim litis contestatæ habere, in iuramento litis decifiuo locum habere, secus vero in contractus confirmatorio, vt dixit Decius in c. 1. col. 15. vers. quarto, non obstat, extra de iudic. vbi idem firmare recentiores Cagnol. attestatur, col. 26. vers. tertio facit. Præterea hanc quoque conclusionem sequitur Matthæus Afflictus in decisio. 174. num. 5. vbi ex quo iuramentum habet huiusmodi effectum, dicit moram purgari nõ posse, cum post litem contestatam mora purgari non possit, & idem voluit Rol. à Valle in cons. 25. n. 26. vol. 2. cū aliis quamplurib.

CAP. CXI.

ARGUMENTVM.

Iurata promissioni præscribitur

40. annis.

SUMMARI.

- 1 Iuramento apposito super pacto redimendi & promissione retrouendendi quadraginta annis præscribitur.
- 2 Iuramentum perpetuat actionem ad 40. annos, licet alioquin temporalis sit.
- 3 Famulus infra triennium salariũ a domino petere debet, alioquin post tres annos non auditur.
- 4 Dilatio concessa a Principe debitori, ad debitum iuratum non extenditur propter iura iuramenti.
- 5 Clausula, non obstante, non tollit dispositiones iuramento confirmatas.

Infertur autem ex prædictis, ¶ iuramentum appositum super pacto redimendi & promissione de retrouendendo, requirere quadraginta annorum præscriptionem, prout in hac eadem quæstione voluit Aymon Crauetta in cons. 71. num. 2. & Ludouic. Gozad. in l. 2. C. de pact. inter empt. & vend. in q. 4. conclus. 2. Et mouentur ea ratione, ¶ quod iuramentum perpetuam reddit actionem vsq; ad quadraginta annos, & si alioquin temporalis sit, l. nam & postea, §. si is qui temporali, ff. de iureiur. vbi Bar. Ang. & Alex. & Dd. communiter. & Ias. in §. item si quis, in prima, & secunda col. Institut. de actio. & tradit Didacus Couarruias in c. 9n. 7. lib. 1. variarum resolutio, & idem voluit etiam Rodericus Suarez in l. postrem. in secundo notabili, vers. considera vltimo, col. 7. Præterea comprobatur hæc conclusio ex iis, quæ dixit Petr. Duennas in suis regul. Regula 206. n. 2. dum ¶ inquit, qd famulus infra triennium salariũ a domino petere debet: alioquin post tres annos non audiatur, prout ipsemet iterum dixit in regula 6. & idem voluit Corne. in consil. 269. & in cons. 328. vol. 1. & Couarruias in repetitio regula. possessor. in secunda parte, §. 11. num. 2. Hæc tamen regula tunc limitatur, si dominus famulo salariũ soluere promiserit, propterea quod tunc iuramentum actionem illam perpetuam reddit, vt habetur in dicta l. nam & postea, §. si is, qui temporali, ff. de iureiuran. & ideo famulus etiam elapsis tribus annis suum salariũ petere poterit. Hanc opinionem sequitur etiam Iason. in additio. ad Christopho. in §. sed aliquando, in additione ad numerum quintum, Institut.

de vsucapio. id asserens sumi ex notatis ab Antonio de Butrio post Hostiensem in c. si diligenti, extra de prescriptio. & idem rursus tenuit Iason in §. de constituta. Institut. de actio. Præterea hanc opinionem per illum text. tenuit Bartol. in d. §. si is qui temporali, vbi etiam Ias. num. 4. & Hippol. Marsil. asserens ita in facto obtinuisse, in singul. 141. & ibi plures concordantes refert, & Felin. in cap. fina. num. 7. extra de prescript. & Marc. Anton. Bauer. in tract. de virt. & viribus iuram. in priuileg. 29. num. 42. & hanc opinionem tenuit etiam Corne. in consil. 328. num. 22. volum. 1. & Roderig. Suarez. in d. l. post rem iudicatam, col. 3. num. 2. in §. considera ultimo, ff. de re iudic. Præterea eandem conclusionem, quod iuramentum actionem perpetuet vsque ad quadraginta annos, tenuit Ioan. Baptista Boui. in tract. de statut. vrb. prescript. in gl. 19. num. 127. & Ang. in l. cum acurissimi, §. imo, C. de prescript. 30. anno. & Socin. iun. in consil. 54. num. 7. volum. 1. & habetur in decis. Tholosa. 220. & ibi late tradit additio, & voluit etiam Cæpolla. in tract. cautel. cautela 20. si ex forma statuti. & Petrus Gerard. in singul. 18. num. 14. cum sequen.

4 Et ideo videmus, † dilationem concessam à Principe debitori, ad debitum iuramento confirmatum ob vim iuramenti non extendi, vt notauit Rota in decisio. 633. in antiquis. & idem voluit Rom. in singul. 7. & in consil. 379. & in consil. 393. & Barba. in consil. 47. colum. 26. volum. 1. & Felin. in c. fina. extra de spon. & sali. Vbi communiter habetur, clausulam † quoq; non obstante, dispositiones iuramento confirmatas non tollere. & in terminis nostris, quod iuramentum prescriptionem quadraginta annorum impediatur, tenuit etiam Berous in decisio. 221. num. 19. & Brunus in consil. 37. & Marsil. in singul. 141. audiuisti. & Roman. in l. 1. vers. ad duas notabiles cautelas, ff. de vsucapio. Vbi ad omnia, quæ in contrarium deducuntur, respondet. & Hippol. Marsil. in loco paulo ante deducto. in facto obtinuisse attestatur, & multa ad huius conclusionis confirmationem deducit, quæ breuitatis causa, & ne eadem sæpius referantur, omittimus. Præterea subdit idem Ioan. Bapt. Boui. in loco supra relato, num. 130. Iuramentum actionem perpetuare. & tradit Angel. in consil. 55. & Ias. in l. si mater, C. de inoffic. testamen. & Corne. in consil. 258. volum. 4. & Bald. in consil. 155. in vers. dicunt, volum. 1. Idem præterea voluit Fel. Phœbeus in consil. 118. num. 5. in 2. volum. consil. crim. diuerso. & num. 39. idem quoque voluit Rolan. à Valle in consil. 25. num. 26. volum. 2. firmando eandem conclusionem, vt iuramentum vim habeat litis contestatæ, & quod perpetuet actionem vsque ad quadraginta annos, vt dixit Gozad. in d. l. 2. num. 82. C. de pac. inter empt. & vend. & iterum hoc idem voluit Rolan. à Valle in d. consil. 25. num. 19. volum. 2. & Bar. in d. l. nam & postea, §. si is qui temporali, ff. de iureiuran. ex quo habet vim litis contestatæ, à qua prouenit ipsa perpetuatio, l. fina. C. de prescript. 30. anno. & Bart. ibi sequuntur Bald. Angel. Roman. Alexand. & Ias. in 2. notab. Vnde dixit ibi Bartol. quod si in instrumento appareat delatum esse iuramentum debitori, tale iuramentum actionem ad 40. annos perpetuare, & idem voluit Felin. in cap. fina. in quarta declaratione, vers. limita secundo, extra de prescriptio. & Ias. in d. §. sed aliquando, in additio ad Portium, Institut. de vsucap. & Brunus in consil. 38. colum. penult. & Boerius in decisio. 228. col. penult. & rursus Bauerus in tract. de virt. iuramen. num. 39. Et ideo Rolan. à Valle eodem in loco, de quo supra, infert quod ex quo iuramentum actionem ad 40.

annos perpetuat, necesse quoque esse, vt actio personalis præscriptis verbis, & actio ex vendito, l. 2. C. de pact. inter empt. & vend. quæ datur pro retrouenditione promissa, quæ durat 39. annos, vt ibi dicunt Dd. vi ipsius iuramenti vsque ad 40. annos perpetuetur. Et ideo iuramento inquit, derogari præscriptio. 30. annorum. Et Ioan. Anton. Rube. Alexan. in consil. 3. & in consil. 72. colum. 2. circa medium. Vbi vult, quod ex quo appositum est iuramentum, actio vsq; ad quadraginta annos perpetuetur, & Grat. in d. consil. 41. num. 5. volum. 1. vbi dicit, l. sicut, & l. omnes, C. de prescript. 30. vel 40. annorum, vbi est iuramentum, locum non habet. Præterea Socin. iunior in consil. 145. num. 63. volum. 1. sequendo hanc opinionem dicit, iuramentum actionem perpetuare & prescriptionem impedire, infra 40. annos, & non ultra. Item hanc conclusionem sequitur Socin. in l. ait Prator, §. si is, qui num. 3. ff. de iureiuran. & item hanc conclusionem sequitur August. Berous in consil. 15. num. 55. volum. 3. & iterum in consil. 82. num. 4. eodem volum. 3. Vbi ultra prædicta ait, quod actio temporalis etiam ex dispositione statuti disponentis actionem spacio 10. annorum tolli iuramento pariter perpetuari ac per litis contestationem, vt voluit Angel. in d. l. nam & postea, §. si is qui, ff. de iureiuran. & Cæpolla. in cautela 37. & idem voluit Corne. in dict. l. nam & postea, §. si is, qui num. 1. & 2.

Perpetua autem dicitur fieri, quia cum sit 30. anno. l. 2. C. de constitut. pecun. redditur longioris temporis, id est 40. cum notissimi, C. de prescript. 30. anno. in glo. super verbo, conuentione. Hanc eandem conclusionem sequitur Cardin. Alb. in d. l. nam & postea, §. si is qui, num. 1. ff. de iureiur. Et ideo dicunt, quod si extet statutum, quod si creditor steterit per 10. annos, quod creditum suum non perierit, sit exclusus, & deinde illud petere non possit, tale statutum in contractu iurato locum non habebit, propterea quod tunc actionem ad 40. annos perpetuabit. & Guliel. Bened. in c. Rayn. super vers. testamentum, il. 3. num. 41. & Alex. in l. nemo potest, ff. de leg. 1. & Felin. in rub. de prescript. colum. 6. in fin. & quod debitum iuratum præscribi non possit, tradit Guido Papæ in q. 416. num. 11. & in consil. 199.

Dixit tamen Didacus Couarruias in libro primo varia resolutio. cap. 9. num. 7. hanc conclusionem procedere in iuramento etiam extraiudiciali, vel in ipso contractu à creditore debitori iuranti ea vera esse, quæ in eo contractu alleuerantur: secus vero dicendum in iuramento promissionis, quo quis iurat contractum seruaturum, prout etiam late declarat Roderi Suarez in l. post rem, in secundo notab. vers. considera ultimo, colum. 7. ff. de re iudic. Præterea Ioan. Bapt. eodem in loco num. 130. inquit intelligendum esse de iuramento decisorio, vt per Bar. & Angel. in d. l. nam & postea, & in d. l. 2. ff. de iureiuran. Secus vero iuramentum commune, quod ad illud obseruandum in contractu ponitur, propterea quod tunc tale iuramentum naturam contractus sequatur, quo annullato annullatur etiam iuramentum, l. fina. C. de non numerata pecu. & tradit Angel. in consil. 55. & Ias. in l. si mater, C. de inoffic. testam. & Corne. in consil. 258. volum. 4. & Bal. in consil. 155. in vers. dicunt, volum. 1. Socin. autem in l. ait Prator, §. si is qui, num. 3. ff. de iureiuran. dicit quod iuramentum litis decisiuum etiam conditionale, actionem perpetuat: Quia licet non sit litis contestatio, vim tamen litis contestatæ habet.

Et hæc

Et hæc conclusio secundum Dd. communiter recepta est, quicquid dixerit Guliel. & ideo inquit actionem perpetuari. Bald. vero in *cons. 320. vol. 3.* tenet contrarium, vt scilicet actio non perpetuetur. Dicit namq; neq; canonico, neq; ciuili iure reperiri, quod obligatio iuramento perpetuetur ultra naturam eià l. datam; alioquin, vt ipse ait, frustra interruptiones prescriptionum introductæ essent. Et ideo dixit Corne. in *d. l. nam & postea, §. si is qui. n. 1. & 2.* loquendo de iuramento decisorio in iudicio delato, cõclusionem supra firmatam procedere, quia habet vim contestationis litis; Et ideo, vt diximus, Guliel. de Cun. volebat, vt præcedens conclusio iuramento extraiudiciali, & sic volutatio locum non habeat. *tex. in d. l. nam & postea, §. si is qui temporali.* Id tamen, quod dicebat Cune. inquit Corne. *codem in loco*, verum esse posse quo ad ordinem iudicii non peruertendum: quo vero ad interrompendam prescriptionem, siue ad perpetuandam actionem, Guliel. male dicere, propterea quod tunc etiam extraiudiciale decisorium eam interrompere, id est actionem perpetuare, prout ipsa litis contestatio, propterea quod ille *tex. in d. §. si is qui temporali*, generaliter de quolibet iuramento loquitur, scilicet decisorio, & ita illum intelligunt Bart. Bald. & communiter Dd. Vnde Corne. in *d. l. nam & postea, §. si is qui temporali*, quod si in cõtractu apponatur iuramentum decisorium, habebit vim perpetuandi actionem alias temporalem, & id intelligit Corne. ibidẽ procedere in iuramento apposito, postquam contractus est habitus pro absoluto, *secundum ea qua dixit in l. 2. ff. de iureiur.* Et ideo idem arbitratur dici posse de instrumento guarentigato & confessionato: vt si guarentigia vel confessio sit apposita perfecto & habito pro absoluto, perpetuet actionem, alias temporalem, argumento eorum, quæ dicit Bald. in *d. l. 2. æquiparando guarentigiam iuramento, & idem dicit Bald. in l. possessio, §. & si possessio. ff. de acquiren. possessio.* Quoniam diximus quod Guliel. de Cuneo volebat id tantummodo verum esse in iuramento iudiciali, & alii contra: merito Cardin. Alberic. in *d. l. nam & postea, §. si is qui temporali, num. 1. ff. de iureiur.* inquit Guliel. moueri ea ratione, quod ibi non habet locum fictio, vbi veritas locum habere non potest, *l. certe. ff. de precar. sed litis contestatio locum habere non potest, nisi in iudicio: ergo & iuramentum duntaxat in iudicio locum habere potest, & non extra.* Idem tradit Bart. in *d. l. nam & postea, §. si is qui, num. 1. & 3. ff. de iureiur. & ibidem num. 5.* an hoc habeat locum in quolibet iuramento. Et dicit vt supra retulimus, solum in iuramento iudiciali locum habere. *per text. in §. penult. & si. in Authen. de res. sib. quos text. Subdit Bart. ibidem, nihil facere, & Iacob. Butrig. dicere indistincte locum habere in quolibet iuramento, quia nõ dicitur in illo §. quod iuramentum sit litis contestatio, sed quod habet vim contestationis.*

Est etiam animaduertendum, quod Felix Phœbæus in *consil. 118. num. 5. in 2. volum. consilio crim. diuers. & num. 39.* præcedentem conclusionem procedere contra principales, contra quos actio perpetuatur, non autem contra fideiussores de iudicio iusti, quia respicit instantiam, & cum instantia finitur, & instantia nõ potest prorogari etiam de consensu partium cum iuramento, vt declarat Cephalus in *consil. 87. in si. num. 17.* dum voluit, quod cautio-

nes de quibus in *d. consil. 118. num. 36. versic. ideo si cautiones datae, ante sententiam per lapsum triennii expirent; ex quo eo tempore omnis instantia tam ciuilis, quam criminalis finiatur, & sic loquitur in fideiussoribus, qui promiserant repræsentare aliquem.*

C A P. CXII.

A R G V M E N T V M.

De effectu iuramenti, vt præcise obliget ad factum.

S V M M A R I A.

- 1 Iuramentum obligat præcise ad factum.
- 2 Debitor si iuret soluere creditori absque alia promissione, an non obstante iuramento possit opponere, quod creditor fructus compenset in sortem, an teneatur præcise soluere.
- 3 Iuramentum non obligat ad impossibile.
- 4 Religionem ingrediens factum promissum seruare præcise compelli non potest.
- 5 Iuramentum præcise ad factum non obligat, quando subest iusta & legitima causa.
- 6 Iuramentum non impedit, quin iudex penas statutorum minuere possit, licet iurauerit.
- 7 Iuramentum magistratus ad æquitatem reduci debet, non autem præcise intelligi.
- 8 Consuetudo etiam iurata ex causa omitti potest.

Etiam ¶ est iuramenti vis, vt obliget præcise ad factum, vt inquit Negulantius in *tract. de pignoribus. & hypothec. in 5. membro 5. partis, num. 15.* per ea qua voluit Abbas in *c. veniens, extra de iureiuran. vbi est satis lata apostilla, qua concludit ita firmandum esse. & idem voluit Alexan. in consil. 89. omis. num. 5. vol. 1. & rursus eandem opinionem tenet Alexan. in l. stipulationes non diuiduntur, colum. 7. vers. denum in quantum Bar. ff. de verb. oblig. & latius tradit Ias. in l. si pecuniam, in princ. colum. 7. ff. de condictio. ob caus. Vbi hinc inde deducta refert: & tandem tenet communem opinionem, quod iuramentum præcise obliget. Vnde subdit ibidem Negulant. si debitor promittat creditorem in pignore non molestare, nec in fructibus ipsius quousque ei de suo credito satisfactum non sit, & ita iurauerit, non possit deinde excipere petendo fructus in sortem cõpensari, vt voluit Abbas post Bal. in *c. ad nostram, extra de iureiuran. & in c. cum inter, extra de except. & in c. cum dilectus, extra de ordine cognit. & Angel. & Cuman. in l. amplius, ff. rem ratam habe. & Ioan. Fab. in §. in bonafidei, Instit. de actio. Et in hoc omnes tam Legistas, quam Canonistas inquit conuenire.**

Sed magis dubitatur, ¶ si debitor creditori soluere iureiurando absq; alia qualitate, sed simpliciter promittat, an tunc etiã, non obstante iuramento, possit debitor de fructuum compensatione opponere, an vero ob ipsum iuramentum ad soluendum præcise teneatur? In hac dubitatio Bart. in *d. l. amplius, ff. rem ratam habe.* voluit, vt non obstante iuramento debitor quod fructus in sortem compensentur, opponere possit: & ratio est, quia compensatio solutioni æquipollet. At Canonistæ in *d. cap. ad nostram, extra de iureiuran.* communiter tenent contra Bart. vt scilicet etiam in hoc casu compensatio non admittatur. Hanc Canonistarum opinionem sequitur Alexand. in *consil. 91. visus actio, colum. 2. versic.*

versic. secundo principaliter moueor, vol. 2. & late disputat Soc. in l. Iulianus, colum. penult. in fi. Vbi videtur sequi opinionem Canonistarum, ff. de conditio. & demonstratio. Tindarus vero in tract. de compensatio. car. 7. colum. 2. discutens hanc conclusionem inquit Bart. opinionem iure stricto veriore esse: sed quia articulus est satis ambiguus, ab opinione Canonistarum recedendum non esse tutius arbitratur, cum magis communis appareat, & si Bartol. opinio magna æquitate nitatur. Verum cum declaratio huius articuli ab ea conclusione, de qua supra satis copiose diximus, & ab hac de qua modo agimus dependeat, an scilicet iuramentum obliget præcise ad factum: merito quod iurans soluere præcise teneatur, dicendum videtur.

Illud tamen animaduertendum est, quod debitor dissoluto credito, potest deinde pignus vna cum fructibus perceptis, & percipiendis, vt dixit idem Negusantius, in princ. s. membri s. partis principalis repetere poterit, vt est text. & ibi notat Abbas, in d. cap. ad nostram, extra de iureiuran. Alioquin illud absurdum sequeretur, vt iuramentum vltras permitteret, & esset vinculum iniquitatis, quod quidem nullo modo dicendum est, vt ex infra dicendis liquido apparebit. Didacus præterea Couarruias in tit. de pact. § 4. num. 6. in his terminis quærit, an ille qui iureiurando promisit aliquid facere, ad id præcise faciendum cogi possit, an vero soluendo interesse liberetur, cum de iure ciuili ille qui tenetur facere, ad factum præcise non teneatur, sed præstando interesse liberetur, d. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig. & l. si quis ab alio. ff. de re iudic. Et concludendo sequutus opinionem Canonistarum contra Bartol. vt si promissio iurata sit, præcise teneatur, dicendum arbitratur, vt dixit gl. in d. l. si pecuniam, in prin. ff. de conditio. cau. dat. quam singularem esse dicit Imola in c. 1. colum. penult. extra de iudic. & Ias. in §. actione, colum. 8. Institut. de actio. & rursus idem Ias. dicens, hanc esse communem opinionem, in d. l. si pecuniam. & iterum idem Ias. & alii Dd. in d. l. stipulationes non diuiduntur, & est alia gl. in c. ex literis, il secundo, extra de sponsal. quam ibi ad hoc Prepositus notat, & est etiam alius text. in c. querelam, vbi tradit etiam Butrius, extrane prala. vices suas. & Aret. in c. 1. colum. penult. extra de iudic. Præterea eandem opinionem late defendit Fortu. in c. 1. num. 17. extra de pact.

Opinionem autem Bart. tenuit Corne. in cons. 246. vol. 4. & Anania in d. c. querelam. & Matth. Afflict. in decisio. 295. & Decius in d. c. 1. num. 23. extra de iudic. ea ratione, quod iurans aliquid facere, videtur iuramentum præstitisse, iuxta qualitates illius obligationis, cum ea facultate, quod præstando interesse liberetur casu, quo illud præcise agere nolit, & ideo ea de causa prædictæ promissioni non consenserit, nisi in casu quo præstando interesse liberari possit: & ideo ex quo iuramentum naturam actus, cui accedit, sequatur: Illud cõsequens esse videtur, vt præstando interesse liberetur, quasi præcise promissioni non cõsenserit: & tandem ob id quod iuramentum naturam illius actus, cui accedit fortiatur. Huic rationi Didacum satis concludenter respondere, ne bis eadem repetamus, admonuisse sufficiat. Communis igitur conclusio est, vt ille qui iurat facere, ad factum præcise compellatur, qui iureiurando agere promisit, Præterea, quod iuramentum præcise seruandum sit, & in forma specifica, tradit Ma-

thesil. in d. singul. § 4. num. 1. & 2. dum ait, iuramentum in forma specifica seruandum esse, ita vt si iureiurando tibi dare promisero, vel soluere infra annum centum, cum alio debito cõpensate non possim inuito creditore, vt probatur in d. c. ad nostram, il primo, extra de iureiuran. Vnde fit, vt si promittam vel iure aliquid in commodum alicuius facere, vt puta locare domum, vel fundum colere, possim ob iuramentum ad factum præcise compelli, nec offerendo interesse periurium euadam, argumento dicti capit. ad nostram. & facit tex. in c. venerabilem, in fi. extra de electio. vnde limitatur regula d. l. stipulationes non diuiduntur, §. Celsus. ff. de verb. oblig. vt voluit Butr. in c. executio. extra de iureiur. & ad hoc facit tex. in c. quanto, extra de iureiuran. Et confirmatur ea ratione, quod si fauor vltimæ voluntatis efficit, vt quis præcise ad factum compellatur, vt habetur in l. fidei commissaria, §. si. ff. de leg. 3. vti que id multo magis fauore religionis iuramenti efficere posse dicendum est. Quod autem hæc conclusio frequentioribus calculis recepta sit, firmat etiã additio ad illud singulare Matthes. § 4. vbi etiam voluit, vt interesse præstare satis non sit. Confirmatur præcedens conclusio ex eo loco, cum ibi dicatur, compensationem aduersus promissionem iurata non admitti, vt dixit Alexan. in consil. 91. visis colum. 2. volum. 1. & Ias. in consil. 134. colum. 1. volum. 4. & Socin. post Ioan. de Imola in d. l. Iulianus, colum. penult. & fina. num. 14. ff. de conditio. & demonstr. Hanc præterea conclusionem firmat Guido Papæ in quest. 627. num. 1. cum seqq. dum vult, vt ob iuramenti accessionem quis ad facti obseruantiam præcise compelli possit, vt inquit expresse tenuisse Henricum de Bouencõ in authen. sacramen. puberum. C. si aduers. venditio. in materia effectus iuramenti, vltra alios quos supra deduximus, & quod vi iuramenti quis præcise compelli possit, tenet gl. in terminis, in d. l. si pecuniam. ff. de conditio. cau. data non seq. vbi tradit Bald. Præterea, quod iuramentum efficiat, vt quis nec iure, nec facto contrauenire possit, tenuit gl. quam sequitur Bal. in d. l. id quod pauperibus, C. de episc. & cler. super verbo. ratum, & ita subdit Guido Papæ eodem in loco alias fuisse determinatum in camera consilii à Dominis parlamenti die 12. Septembris 1460. Item hanc conclusionem sequitur Afflict. in decis. 163. num. 3. addens iuramentum præcise obseruari debere, non per æqui pollens, etiam si æqui pollens vtilius ac melius vel rei propositæ seu iuratæ conducibilis esset, vt dixit Felin. in d. c. ad nostram, referens Innoc. in d. c. peruenit, il 2. & in c. debitores, extra de iureiur. & Roman. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig. in illa quæstione an in obligationibus facti iuramentum efficiat, vt ad factum iurans præcise compelli possit, sequutus opinionem gl. in d. c. ad nostram. Hanc præterea conclusionem sequitur Portius Imol. in consil. 144. num. 16. per ea, quæ tradit Alexan. late in consil. 58. visis. & in consil. 133. super, volum. 1. inferendo ibidem, num. 15. ad emphyteutam, qui pariter iuramento annuum canonem soluere promisit, & cuiuslibet iuri & exceptioni in ampliori forma iurifuradi ipsi iuramento renunciauit, & vult vt exceptiones illæ opponi non possint, vt voluit Alber. de Rosate in litem quaeritur. §. exercitu. ff. locati. & l. licet. Cod. eod. tit. vt ibidem ipse latius prosequitur. Confirmat etiam hanc conclusionem Iacob. Menoch. in consil. 27. num. 9. volum. 1. per ea, quæ voluit Brunus in consil. 89. num. 4. & Rub. Alexand. in consil.

in consil. 29. num. 6. & Gozadin in consil. 32. num. 12. & in consil. 100. num. 25. & late Roland. à Valle in consil. 6. numero 32. volum. 1. rursus hanc conclusionem firmavit Menoch. in tract. recuper. possess. in 9. remedio, num. 168. per ea, quæ late tradit Gomes. in §. item si quis postulante, n. 7. Instit. de actio. & Neuiza in consil. 50. num. 18. & Crauet. in consil. 12. & Nicol. Boerius in consil. 14. num. 9. vt ibidem late prosequitur, concludens vt ille qui præcise non adimplet peritium, non euadat, si soluat interesse, & pariter etiam vult, vt compensationem allegare seu obicere non possit. & eam opinionem inquit sequutum etiam fuisse Benedic. de Plumbi. in d. l. si pecuniam, §. quod si heredi. ff. de condict. ob caus. & Ioan. Neuiza in consil. 66. num. 26. Eandem opinionem sequitur Hieron. Grat. in consil. 95. num. 19. volum. 1. dum vult iuramenti appositionem efficere, vt locatio præcise attendi, & obseruari debeat, & ita vt dominus vendendo emptorem expellere non possit, etiam si pœnam præstare velit & interesse, vt dixit Anto. de Butrio in his terminis, in c. fina. extra ne prelati vices suas. & sequitur Socin. in d. consil. 90. volum. 1. & optime faciunt ea, quæ notant Butr. & Abbas in d. c. veniens, extra de iureiuran. & Ias. & omnes in d. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verborum obligat. dum volunt, iuramentum præcise ad impensas obligare & iuris beneficia auferre. Facit etiam illud, quod dixit Angel. in d. l. emptorem, C. locati. dum vult vt si verba sint prægnantia & superflua, idem operentur. Præterea idem voluit Grat. in consil. 55. numero 2. volum. 1. Et ideo vult in eo casu, vt promissio iurare de non alienando ad commodum recipientis emanata efficiat, vt si deinde alienatio subsequatur, sit ipso iure nulla, vt inquit Aret. in l. si ita quis. §. ea lege, circa finem ff. de verborum obligat. Et quod iuramentum præcise cogat, iterum firmavit Grat. in consil. 66. num. 23. volum. 1. & Gozad. in d. consil. 32. numero 11. vbi pariter vult, vt per æquipollens adimplere non sufficiat, ac etiam quod non sufficiat præstare interesse, prout voluit etiam in consil. 69. numero 5. Eandem conclusionem tenet Thom. Grammat. in consil. 93. num. 1. & Bertran. in consil. 1. num. 154. volum. 1. vbi pariter concludit, vt ille qui iurauit soluere, non possit compensare. Et iterum ibidem Bertran. in consil. 154. num. 2. eodem volum. 1. vbi pariter vult, vt si iuratum fuerit mutuo acceptam pecuniam restituere, non possit iurans fructus ex pignote perceptos compensare. Et iterum eandem opinionem tenuit Bertran. in consil. 266. num. 3. vol. 2. concludens, vt iuramentum magis quam conditio in forma specifica impleri debeat, vt ibi latius ipse prosequitur. Et iterum idem Bertran. in consil. 216. num. 3. volum. 3. vult, vt non obstante quod in forma specifica impleri debeat, compensationem fieri non posse. Et iterum idem Bertran. in consil. 98. num. 7. volum. 2. Vbi etiam vult, vt per compensationem, vel æquipollens, vel in casu ficto adimpleri non possit. Hanc eandem opinionem firmavit August. Berous in consil. 124. num. 5. volum. 1. Et ideo infert, quod licet conductor seu emphyteuta iure suo non priuetur, nisi in solutione canonis per biennium, vel triennium cessauerit, l. 2. C. de iure emphyte. & c. potuit, extra de locato. Attamen si accidat, vt ipse emphyteuta singulis annis soluere promittat, si per annum cesset, priuatus dicitur. & ratio est, quia iuramentum seruandum est, non vt est à iure communi emphyteutæ concessum, sed præcise & formaliter. Præ-

terea hanc eandem conclusionem sequitur idem Berous in consil. 137. num. 2. eodem volum. vbi in primis loquitur de eo, qui fundum vel domum locauit: & deinde eandem domum, vel fundum vendiderit & emptori tradiderit. & dicit debere conductori patientiam præstare, vt scilicet re locata vti & frui possit, & sic ad hunc effectum præstet, an solummodo ad damna & interesse ipsius conductoris ita vt ad pœnam conuentionalem teneatur. & in primis dicit ad rei & patientiæ præstationem teneri, vt scilicet conductor cum effectu re vti & frui possit, & id ob iuramentum, quod obligationi facti appositum dicitur, cum locator ad solum factum, non autem ad ius teneatur. l. ex conducto. ff. de iuramentum namq; operatur, vt is qui ad factum tenetur, quamuis regulariter soluendo interesse liberetur, d. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verborum obligat. & l. si quis ab alio, in fin. ff. de re iudic. cum vulgarib. Attamen ob iuramenti vires, quæ sunt, vt quis præcise & formaliter teneatur, non autem per æquipollens, d. c. ad nostram, il secundo, extra de iureiuran. obligatus ad factum, præcise facere teneatur, nec interesse offerendo liberetur, d. c. ad nostram, & est glos. singul. in d. l. si pecuniam, ff. de condictio. ob caus. Id autem ex eo confirmat, quod procedit argumentum de locatione ad venditionem, & econtra. l. 1. ff. de contrahen. empt. & l. item si precio, in fin. ff. locati. Sed licet, quod quando venditor tradenda rei facultatem habet, tradere præcise compellitur, vt voluit glos. in §. item precium, per idum text. Instit. de empt. & vendit. quam ad hoc refert Bartol. & sequuntur Alexan. & alibi in d. l. stipulationes non diuiduntur. Ergo & idem de ipsa locatione dicendum est. Item quod iuramentum præcise obliget, debeatque in forma specifica impleri, tradit Decius in l. si donatione, num. 28. C. de collatio. & Alber. de Rosate in l. qui iurato, num. 2. ff. qui satisd. cogan. Item quod iuramentum obliget præcise, tenet Paris. in consilio 109. numero 21. volum. 1. & idem Berous in consil. 158. num. 25. volum. 1. & Alexan. in d. l. stipulationes non diuiduntur, colum. 10. & Roman. in rubr. ff. de arbitr. colum. 25. & Bal. iterum in l. fina. numero 4. C. de non numerata pecun. Hanc præterea opinionem tenuit Cephal. in consil. 41. num. 10. volum. 1. & Alexan. in l. si conuenerit, colum. 1. ff. de iurisdict. omnium iudic. & in d. l. stipulationes non diuiduntur, numero 27. questio. 8. ff. de verborum obligatio. & Ias. in dicta l. stipulationes non diuiduntur. & in d. l. si conuenerit, §. item si quis postulante, numero duodecimo, Instit. de actio. & Negusan. in primo membro 2. part. numero 8. & 9. & Guido Papa in questio. 627. vbi etiam tradit Aufrer. in additio. & Felin. late in dicto capitulo ad nostram, numero secundo, extra de iureiuran. & Gomes. institut. de actio. in princip. numero 10. tamen acutius & in dicto §. item si quis postulante, in primo notab. in 3. effectu. Et sic inquit Cephal. ibi, satis constare hanc esse communem opinionem, quod vt etiam attestantur Alexan. Ias. & Felin. in locis supra relatis, & Decius in capitulo primo, numero 21. in prima lectura, extra de iudic. & esse etiam veriore assertunt Alexand. in dicta l. si conuenerit, numero secundo. & Gomes. Instit. de actio. in princip. num. 10. Et ideo dixit Cephal. eodem in loco, quod stante iuramento, præcise facere tenetur, nec habet facultatem non faciendi ei, cui promissit, sed alteri: quandoquidem si ei cui promissit, præcise facere tenetur: ergo alteri facere non potest, ita vt postea ei facere impediatur, cui promissit, argumen. l. oratio. ff. de spon-

desponsal. & tradit Bart. in l. cum lex. prope finem. ff. de fideiussor. & tradit Soctm. in l. legem. num. 11. C. de pact. & Crauet. in consil. 127. num. 12. Nam iuramentum de vno in alium mutari non potest, c. peruenit, il secundus, & c. debitores, extra de iur. iur. Et ideo dixit quod primus emptor rem promissam alienare non potuit, & sic loco rei commutare, seu subrogare interesse. Hoc argumento Felin. ind. c. ad nostram, concludit iuramento obligatum præcise teneri, nec posse præstando interesse liberari: Et ideo infert Cephal. in d. consil. 41. num. 12. volum. 1. eum, qui iuramento retrouendere promissit, alteri vendere non posse, & quam primum velit contravenire conuentioni, & promissioni iurata: in periurium incidere, ut est text. in d. l. si quis maior. C. de tra. fact. 9. Hanc præterea conclusionem sequitur Ruin. in consil. 181. num. 8. & in consil. 198. num. 6. volum. 1. & Corne. in consil. 96. in princ. volum. 1. & in consil. 25. num. 10. vol. 2. & in consil. 246. num. 4. volum. 6. Et ideo subdit ibidem Cephal. num. 13. non posse primum emptorem dominium in aduersarium transferre, si ipse eodem momento quo contrahent promissioni iurata, cecidit à iuribus suis, cum regula sit, ut nemo plus iuris quàm ipse habeat transferre possit. l. traditio. ff. de acquir. rer. dom. & l. nemo plus iuris. ff. de reg. iur. & facit illud, quod dixit Bart. in l. filius familias. §. diui. colum. 2. vers. oppono. ff. de manu. testam. & l. Stichus seruus. ff. de leg. 1. & elarius in l. qui absenti. §. 1. vers. quare dicas ff. de acquir. possess. sed de hoc infra latius suo loco dicitur. Præterea hanc eandem conclusionem iterum tenuit Ioan. Cephal. in consil. 118. num. 23. vol. 1. vbi etiam vult, ut assensus præstandus à venditore, ab hærede præstari non possit, ex quo iuramentum per æquipollens impleri non potest. Præterea quod iuramentum obligat præcise, tradit Alber. Brun. in d. consil. 39. n. 2. in vol. consil. feud. diuers. & rursus in consil. 89. nu. 4. in eod. volum. vbi vult quod licet de iure à socio non possit exigi, nisi in quantum facere potest, deducto ne egeat. l. sicut. ff. de re iud. tum ibi notat. & notatur etiam in l. ex diuerso. in princ. & in l. rei iudicata. §. socer. ff. sol. matr. Et intelligatur, ut diximus, deducto ne egeat, videlicet quod commoda habeat alimenta, ut satis late notat Bal. & eum sequuntur Dd. post Iacob. de Arena in l. si maritus. ff. soluto matrim. Stante tamen iuramento in promissione dotis appposito, & promissione iurata de obseruando contenta in instrumento, illa deductione egeat, fieri non potest, ex quo ut vidimus, iuramentum ad factum præcise obliget, ut iterum dixit Bal. in l. 1. col. 6. C. de senten. qua pro eo, quod inter. vers. modo quero de aliquibus. & rursus Bald. in l. sed & ha. §. Prætor. ff. de procur. & etiam iterum dixit in pralud. feudo. Item hanc conclusionem, quod iuramentum præcise obliget, tenuit Mantua in consil. 16. num. 28. & in consil. 20. num. 13. vol. 1. & Matth. Afflic. lib. 3. feudo. in tit. qua sint regal. per Imper. Federic. §. moneta. num. 20. Querendo ultra prædicta quid sit, si iuranti soluere quodam tempore aliquam monetam, & deinde accidat ut ipsa mutetur, an sim petiurus, si non soluero de antiqua? Item quod iuramentum obliget præcise ad factum, tradit iterum Ias. in consil. 9. num. 10. vers. si stud. idem deduco. volum. 1. Et ideo dicit quod si petatur vsura, teneretur omnino soluere, nec posse obicere exceptionem, dolo facis petendo id, quod restitutus es, & Iacob. Butrig. in l. si sic legatum. §. si quis ita. num. 7. ff. de leg. 1. Eandem conclusionem sequitur Ias. in l. omnes populi. num. 56. ff. de

insti. & iure, dum inquit, quod ille qui iurat seruare statuta, tenetur ea ad amissim seruare, & à forma statuti recedere non potest, ut voluit Bald. in auth. hodie, C. de iud. & rursus Ias. in l. cum qui. §. si iurauero, num. 6. ff. de iureiuran.

Præterea hanc conclusionem tenet Barba. in c. intelleximus. num. 60. extra de iud. & Ant. de Petrutia in l. 1. num. 259. ff. de iureiur. & latissime Anton. Gabriel. in tract. commun. opinio. lib. 2. de iureiur. conclus. 8. cum aliis concordantibus.

Primo loco limitatur hæc conclusio, † quod iuramentum arctet præcise ad factum in eo, qui id quod promissit, efficere non potest, seu illi est impossibile, ut voluit Aymon Crauet. in consil. 12. num. 1. & loquitur de quodam prato, quod erat apud tertium possessorem, & ideo ille qui retrouendere iurauerat, retrouendere non poterat, ut dixit Ioan. Andr. in c. in toto, de reg. iur. in 6. vbi vult, quod licet forma debeat præcise & ad vnguem obseruari: illud tamen non procedit, vbi talis forma seruari non potest: quandoquidem etiam tali forma non seruata actus subsistit, nam iuramentum ad impossibile non arctat, cap. impossibile. de regul. iur. in 5. Et ideo dixit Bertran. in consil. 197. num. 2. volum. 2. Bal. in consil. 372. quadam puella, in 3. parte, quod etiam si mille iuramenta interuenirent, id quod à natura impossibile est, iuramento possibile fieri non potest, per text. in l. iurisdictionum §. pactorum. ff. de pact. & idem tenet Berous in consil. 178. num. 23. volum. 3. Et facit etiam illud, quod dixit iterum Berous in consil. 148. num. 10. volum. 1. auctoritate Bal. dum vult, ut si quis monetam aliquam soluere iurauit, quæ tamen deinde mandato superioris fuit in aliam formam redacta, iurans illius æstimationem soluere tenetur, alias in periurium incideret, nec ex eo quod aliter est causa & in aliam formam translata iuramento contravenire potest, & solutionem denegare, Et idem dixit Afflic. lib. 3. feudorum, in tit. qua sunt regal. per Imper. Federic. §. moneta. num. 20. id quod refert & sequitur Abbas in consil. 25. colum. 2. in fin. vers. secundus modus, lib. 2. & Alexand. in consil. 206. in vltim. dubio, lib. 6. dum inquit, eam solemnitate quæ haberi non potest, obseruandam non esse. Comprobatur etiam argumento mandati, quod licet præcise & ad vnguem impleri debeat in forma specifica, l. diligenter. ff. manda. & capit. cum dilecta, vbi tradunt recentiores, extra de rescript. Attamen id locum non habet, quando præcise & in forma specifica impleri non potest, quia tunc sufficit si impleatur, ut possibile est. Et idem dixit Abb. in consil. 65. in secundo dubio, libro secundo. Pariter etiam actus debet impleri & explicari intra terminum constitutum, sed si intra illum terminum perfici non potest, satis est si post terminum explicetur, & perficiatur, ut dixit Alber. in consil. 64. colum. 1. volum. 2. per text. in l. fin. C. de adult. & in cap. ex ratione, extra de appellatio. Simile etiam inquit esse Crauet. eodem in loco numero 4. quando ex forma statuti in contractu vxoris requiritur consensus mariti, quia intelligitur si maritus sit præsens, quia tunc eius consensus haberi potest: sed si longe absit, & sic eius consensus haberi non possit, quia tunc contractus sine mariti consensu subsistere potest: & sic non seruata forma, vel solemnitate statuti, ut inquit Bal. in consil. 488. sequens quaestio, volum. 1. & in consil. 314. statuto communi Papia, lib. 5. Pariter videmus, quod fideicommissarius

missarius ad bona fideicommissio subiecta ante restitutionem hereditatis realem vel verbalem agere non possit, l. i. C. commun. de legat. & tradit glos. in l. sine, C. ad senatusconsult. Trebellian. Attamen si hereditas restitui non possit, vt puta quia heres grauatus restituere sine heredibus mortuus sit, potest fideicommissarius agere sine restitutione, l. penultima, vbi Bart. C. ad senatusconsult. Trebellian. Idem pariter videmus in casu, in quo quis agere sine actionum cessione non potest, vt puta Dominus ex contractu procuratoris cum agi possit, quando actiones cedi non possunt ob absentiam, vel mortem ipsius procuratoris sine heredibus, vt dixit Bald. in consil. 238. licet sint diuersa, lib. 5. per text. in l. prima. ff. de institor. actio. Idem stante statuto, vt partes litigantes compromittere in communes consanguineos teneantur, tale statutum in illis qui communes consanguineos non habent, locum non habet, vt dixerunt Bartol. & Angel. in l. prima, §. lex falcidia. ff. ad legem Falcidiam, & Alexand. in consil. 81. colum. 2. volum. 6. Et facit illud, quod dicit Bald. in consil. 193. statuto ciuitatis Alexandria, colum. 1. in fin. volum. 2. Vbi statutum excludens procuratorem ante litem contestatam, intelligitur si lis contestari potest, at secus si contestari non possit, vt puta quia reus principalis non compareat. Alibi quoque dixit idem Bald. in consil. 198. statutum ciuitatis Tergesti, in si. lib. 2. quod licet statutum crimen puniens copulatiue loquatur: attamen si concursus copulatiuorum verificari non potest, crimen eo modo quo possibile est, puniendum esse copulae natura non intenta, & alibi scribit Oldrad. in consil. 254. quia tota, colum. penult. versic. praterea ad illud obiectum, & vbi scriptura requiritur ad probationem actus intelligendum est, quando potuit adhibere: alioquin testibus probationem fieri posse. Et idem Oldrad. in consil. 277. dixit quod Abb. in princip. quod qui non potest soluere ob inopiam, excommunicationem non incurrit, licet soluere ad quendam terminum a superiore iussus fuerit. Et ideo ex praedictis satis infertur ad casum nostrum, quod licet iuramentum obliget praecise, id tamen intelligatur, quando factum ad quod obligat, possibile est: alioquin iuramentum impleri & obseruari, prout possibile est, & ex consequenti praestando interesset. Confirmatur haec limitatio per ea quae dixit etiam Cagnol. in l. 2. num. 130. versic. secundo limitatur. C. de pact. inter empt. & vendit. dum inquit, quod ex pacto iurato de restituendo emptor retrouendere, remque tradere tenetur, quia intelligitur si rei tradendae facultatem habeat, & ideo contrarium tenere dicendum est, si facultatem non habeat.

Secundo limitatur, vt habetur in quadam additione ad decisio. Guid. Papae 627. in verbo, praecise. vbi cum quis religionem ingreditur: nam tunc facti promissionem omittit, & non seruare potest, vt inquit etiam Specul. in tit. de statu monacho. §. 2. versic. 28. & seq.

Tertio limitatur, vt inquit Tiraquell. in praefatio. tract. de penis legum & consuetud. statutorumque temperan. num. 23. dum inquit, quod licet quis praecise ad aliquid a lege cogatur, id tamen intelligendum esse, nisi aliqua legitima causa adsit: quod ideo illud quod dixit de minuendis ex causa poenis statutorum procedere etiam quod iudex iurauerit, vt plerumque fit, statuta ciuitatis seruare, nam quod iu-

ramentum magistratus ad equitatem reducendum est, nec praecise intelligi debet, argumento §. & equus in Authen. iusiurandum, quod praestatur ab eis. & id voluit expresse Bal. in l. & si senior. C. de fideicommiss. vbi etiam tradit Castren. & late Roman. in rub. ff. de arbitr. colum. 5. versic. item quia quamuis iurauerit. & in consilio 429. considero in proposita consultatione. & Franc. Aretin. in capit. at si clerici, §. de adulteriis, extra de iudic. & late tradit Guido Papa in decisio. 206. in hac ciuitate, & Land. in additio. ad Gaudi. in tract. maleficio. in tit. vtrum poena possit aueri, in princip. Et hoc confirmat text. in capitulo primo, extra de his, quae sunt a maio. parte capit. quod dum ibi habetur ex causa a consuetudine etiam iurata recedi posse. Et id ibidem notat Ioan. Andr. & Panormitan. ad statutum iuratum accommodantes.

Quarto limitatur in eo, qui ob filiorum grauen, vel quia est paupertate oppressus, soluere non potest: nam licet iure iurando soluere promiserit, in periurium tamen non soluendo incurrere non dicitur, vt inquit Afflict. in decisio. 163. num. 3. vbi dicit, quod in eo casu Bart. opinionem, de qua supra diximus, sequeretur, arguendo a ratione c. breui, extra de iureiuran. At si debitor sit diues, & pecunias habeat, teneret opinionem glos. & aliorum in d. c. ad nostram. Et ideo subdit, quod cum in casu de quo ibi videretur conuentus pauper, iudicatum fuisse, secundum opinionem Bart. & sequacium, & Grat. in consil. 121. num. 4. vol. 1.

Quinto limitatur praecedens conclusio in fideiussore, vt inquit Grat. in consil. 121. num. 2. cum sequen. volum. 1. dum vult, vt fideiussor iurans soluere, compensare possit, arguendo a pluribus aliis casibus.

Sexto limitatur in debito superueniente, postquam quis soluere promisit, vt dixit Tindarus in tract. de compensatio. colum. 27. versic. & attende. & Soc. in l. Iulianus. in si. ff. de cond. & demonstr. & tradit Corta in suis memorialibus. in versic. iuramenti religio, in versic. & 3. notab. colum. 2. & Alex. in consil. 12. colum. 2. & Felin. in c. veniens, in 4. notab. extra de testib. & Bar. in consil. 3. vol. 9. in 3. dub. colum. 2. & Ang. in l. si debitor. ff. qui potio. in pignor. habeat. & in d. c. ad nostram, il. 1. extra de testib. & Barba. in consil. 3. volum. 9. in 3. dubio. volum. 2. & Angel. in l. si debitor. ff. qui potio. in pignor. habeat. & Abb. in d. c. ad nostram, il. primo, distinguendo in aliquo casu opinionem Bar.

Septimo limitatur, quando agitur de euitando poenam & periurium, vt voluit Soc. in d. l. Iulianus. & las. in l. eum qui, §. si iurauero. ff. de iureiur. & Grat. in d. consil. 121. num. 5. vol. 1.

Octauo limitatur in fideiussore, qui promisit soluere, & iurauit & in sua promissione dixit, quod pro summa florenorum, & c. se & bona sua obligando aduersariis promisit, vt supra stipulantibus, & sic non apposuit verbum, soluere, in ipsa fideiussionis promissione. nam licet dicat, vt supra stipulantibus, si nec etiam in praecedentibus sibi solui stipulati non sunt, non debet magis subintelligi verbum, soluere quam satisfacere, vel verbum aliud, quod proprie conueniat compensationi. Imo verbum, quod magis fideiussori proficit, subintelligendum est, cum fiat contra interrogantem interpretatio, l. veterib. C. de pac. & notatur in l. quicquid adstringenda, ff. de verb. oblig. Imo dixit Grat. in d. consil. 121. num. 7. vol. 1. quod quando etiam verbum, soluere,

subaudiretur, attamen, adhuc iuramentum ad illud non extendi dicendum esset, cum iureiurando promiserit obseruare omnia & singula suprascripta. Verbum autem, soluere, si dicamus subaudiri, vt scriptum non sit, dicendum est, *l. ff. de his, qua in test. delen.* Et ibi notatur, quod illud scriptum dicitur, quod oculis legi potest, non autem id, quod subauditur. Præterea subdit ibidem Grat. num. 8. quod quando etiam verbum, soluere subaudiretur & iuramentum ad illud referretur, posset in compensatione locum habere. Nam forma etiam quæ debet proprie adimpleri, per æquipollens adimpleri potest, cum subauditur, argumento eorum quæ dixit Castren. in l. 1. C. vt quæ desunt aduoc. de ablatiuo absoluto, & tradunt recentiores in l. 2. §. prius. ff. de vulg. & pup. & recentiores in tract. de forma. Et sic cessat ratio, qua Dd. dicunt verbum, soluere iuratum, in compensatione non verificari, ex quo iuramentum ad instar formæ per æquipollens adimpleri non debet. Nam cum non fuerit expressum verbum, soluere, & aliud potius subaudiri debeat, & casu quo illud subaudiretur, iuramentum ad ea quæ scripta sunt, referendum esset: ergo nõ ad aliud, & si ad illud referretur, per æquipollens adimpleri posset. Subdit autem Gratus, quod licet hæc declarationes sint nouæ, cum tamen sint secundum terminos legum & iuris, admittendas esse.

Nono limitatur conclusio præcedens in foro mercantili, in quo proceditur de bono & æquo, æquitas seruatur, *l. Quintus ff. mand.* & omnis rigor iuris ciuilibus reiiicitur ex forma statutorum loci: Et ideo dicitur præcedentem conclusionem locum non habere, cum fundatur in formæ rigore, & maxime in compensatione, quæ fundatur in æquitate, cum sit defensio à iure inducta, vt voluit Alber. in 4. parte statutorum, quæst. 92. & Nellus in tract. bannito in q. 62. & recentiores in tract. compensatio in princ.

C A P. CXIII.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum semper potest impleri per æquipollens, quando per pactum æquipollens idem omnino effectus inducitur.

Decimo limitatur præcedens conclusio, vt inquit Aret. in consil. 100. num. 4. in casu, in quo per pactum æquipollens omnino idem effectus inducitur ipso iure: nam tunc semper iuramentum per æquipollens impleri potest.

C A P. CXIV.

Argumentum est in Summariis.

S V M M A R I V M.

- 1 Periuirus non est, qui iurat soluere Titio suo creditori, si Titius cessit ius suum Caio, qui petit, & debitor recusat ei soluere.

Vndecimo limitatur, vt dixit Corne. consil. 220. num. 4. volum. 4. auctoritate Baldi in l. sed si hac, in princ. ff. de in ius vocan. † in eo, qui iurat soluere Titio creditori suo: Nam si fortasse Titius ius suum cedat Caio, & petat, & debitor qui soluere iurauit ipsi soluere recuset, ob id tamen in periurium non incidet, vt videtur sentire ibi etiam Pontanus: & sic vi-

detur vt per æquipollens impleri non possit, & si fortasse dici possit non esse periurum non soluendo alteri, si tamen velit soluere posse.

C A P. CXV.

A R G V M E N T V M.

Iuramentum obseruare nõ tenetur, cui Iudex interdixit.

S V M M A R I A.

- 1 Iurans soluere quodam tempore, non incidit in periurium si iudex ei ne soluat interdicit.
- 2 Iussus iudicis excusat à periurio.
- 3 Iussus iudicis, vel superioris excusat à mora.
- 4 Auctoritas superioris semper à quolibet iuramento excepta intelligitur.

Dodecimo limitatur, quando quis spiam intra certum & determinatum tempus soluere promisit; Nam periurus non est, si iudex ei ne soluat interdicit, vt dixit Bertran. in consil. 117. num. 4. volum. 1. dum auctoritate Hostiensis in summa, in tit. de iureiur. §. quod species, vers. item si vero. † & Archid. in c. dixit Dominus. 14. q. 5. Ratio autem ea fortasse esse potest, quia iussus † iudicis à periurio excusat, omnium alia pœna, *l. iuste possidet, vbi tradit gl. & sequuntur Dd. ff. de acquir. posses. & facit etiam tex. in l. si. ff. de commiss. quam Bal. reputat singularem in c. si. in si. extra de sequestratio. posses. & fruct.* vbi est tex. quod † iussus iudicis vel superioris excusat à mora. tum etiam, quia à quolibet iuramento superioris † auctoritas semper excepta intelligatur. *c. veniens, & ibi tradunt Dd. de iureiur. & l. Imperatores, in princ. ff. ad municip. vt suo loco multo latius dicitur, & tradit Dec. in l. non videtur, §. qui iussu. num. 2. ff. de reg. iur. & habetur in Decisio. Tholosæ. 402. in sua additione.*

Decimotertio limitatur, vt inquit Ant. Gabr. quando procedit obligatio ad factum, secus autem si factum simpliciter iuret. vt voluit Imola in l. 2. in si. princ. vers. aduerte tamen ff. de donatio. & Rom. in l. hereditatem, colum. 1. vers. in gl. fin. eod. tit. & Butr. in c. 2. colum. 1. in si. vers. ad secundum autem, extra de pignor. & Ioan. de Anania in c. querelam, colum. 1. vers. nota locatorem, extra ne pralati vices suas. & Decius in d. l. si conuenerit, colum. 1. vers. non obstat, quod iuramentum. ff. de iuris d. omn. iudic. licet non firmet. & in c. 1. num. 23. vers. D. Antonius, extra de iudic. & in consil. 46. col. 1. in princ. & sequen. & iterum Anton. de Butr. in c. 1. col. 16. vers. sed dubium est, si iurauerit, extra de iudic. vbi Abb. col. 9. vers. secunda quæstio est & iterum Butrius in c. per vos, col. 3. in princ. vers. idem & fortius, extra de arbitr. & Corn. in consil. 356. col. 1. in si. & seq. vers. his tamen non obstantibus, volum. 4. & Aymon Crauet. in consil. 12. vers. circa personam.

Decimotertio limitatur in herede iurantis: nam hæres ratione iuramenti auctoris ad factum præcise compelli non potest, vt dixit Bal. in pralud. secundo. col. 4. vers. in iuramento autem. & refert & sequitur Corn. in consil. 256. col. 1. in si. vers. tamen his non obstantibus, vol. 4. Sed de hoc suo loco tractabitur.

C A P. CXVI.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

- 1 Iurans soluere intra certum terminum, sciens soluere non

non posse, & cedat bonis, & ideo non soluat, an incidat in periurium.

Quarendum præterea est in hac materia, si quis intra certum terminum soluere iurauerit, sciens id adimplere non posse, sed interim cedat bonis, & ideo non soluat, an incidat in periurium? Et Bal. de hac questione querens in libro statutorum, in verbo, iuramentum, inquit non incidere, per text. in c. Odoardus, extra de solutio. Subdit tamen deinde potius ex ipso principio periurium videri, ex quo in conscientia veritas deest, & sic quod contra prædicta periurus sit, argum. l. penult. ff. de iure dot. Et idem existimare, si temere posse soluere crediderim, cum non possem, cum desit iudicium & discretio. Contrarium tamen deinde existimat Bal. quia pendente termino non sum periurus propter dilationem. l. si stipulatus sum mihi a Proculo ff. de verb. oblig. & adueniente termino pariter non fit periurus propter cessionem, quia res non permanet in eodem statu; & ideo subdit notandum, quod generalis intellectus & communis præsumptio hominum tacite intelligitur in iuramento, in d. c. veniens, vbi Innoc. extra de iureiuran. & l. si prius. §. recte placuit, ff. de aqua pluuiæ arcen. & l. cum de lanionis, §. asinam, ff. de fundo instruct. & l. anniculus, in princ. ff. de verb. signific. Item hanc conclusionem tenet Bald. in l. si. C. de non num. pecun. Subdit tamen Bald. animaduertendum esse, quia in casu cessionis res non permanet in suo statu, causa & defectu promittentis, ac etiam quia promittens scienter illud, quod obseruare non potest, & sic soluere quod non potest, dolose facere dicitur: & ideo licet non possit compelli præcise ad soluendum, videtur saltem in periurium incidere, ne iuramentum sit vinculum iniquitatis, vt infra suo loco dicitur.

C A P. CXVII.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

1 Vendiderit si quis domum & iurauerit emptori litem non mouere, si deinde alicui cedat iura, qui emptori litem moueat, an ipse venditor & iurans incidat in periurium.

Quæritur præterea prosequendo hanc materiam propositam, si quispiam vendiderit alicui domum, & ei litem non mouere (vt plerunque accidit) promiserit, si accidat vt ipse venditor, qui promissit iureiurando litem non mouere, cesserit iura alteri, qui emptori litem mouit an ipse venditor qui litem non mouere iurauit, in periurium incidat. Et Speculator in tit. de arbitro. §. sequitur, versic. sed pone, in compromisso, dicit, quod in pœnam incidat, prout Speculatorem refert & sequitur Rom. in l. sed si hac, in princ. ff. de in ius vocan. Ibi tamē B. l. notat ex gl. in casu contrario, quod ille qui iurauit soluere Titio, si Titius alteri cedat iura sua, non dicitur periurus, si non cedat cessionario, vt supra vidimus, propterea quod ipse fidem frangere nō dicitur. Hanc opinionem sequuntur Raphael Fulgo & Roman. ibi. Id tamen Bal. ibi non firmat, sed cogitandum relinquit.

C A P. CXVIII.

Argumentum est in Summaris.

S V M M A R I A.

- 1** Soluere si quis iurauerit Titio infra mensem, & interim Titius excommunicetur, & ideo ei non soluat, an iurans incidat in periurium.
- 2** Excommunicatus est bannitus à communionem hominum.

Quæsiuit etiam Barbat. in c. intelleximus, num. 60. extra de iudic. auctoritate Bald. de hac questione: si quispiam iurauit soluere Titio infra mensem, interim accidit, Titium excommunicari, & ob id ille qui iurauit in eo tempore Titio soluere, ei soluerit: an incidat in periurium? stante huiusmodi specie, dicit Barbat. in eo loco determinare, quod ex quo excommunicatus dicitur à communionem hominum bannitus, vt est tex. in c. 1. §. 1. incipiente, consuetudo regni, in tit. hic finit. lex, in vsib. feudo. Subdit tamen Barbat. eodem in loco, non parum mirari quod Bart. non deduxerit gl. quæ mirum in modum disputat hanc questionem in c. nos sanctorum. 15. q. 6. dum ibi ait, excommunicato soluendum non esse: dicit tamen Innoc. tenere contrarium in c. veritatis, extra de dolo & contum. videlicet quod imo periurus dicatur, si non soluat. verum refert se ad ipsum c. intelleximus.

C A P. CXIX.

A R G V M E N T V M.

De mora in quam constituitur, qui iurauit & de eius purgatione.

S V M M A R I A.

- 1** Iuramentum constituit in mora sine interpellatione.
- 2** Interpellatione saltē extraiudiciali opus est, ad quem in mora constituendum.
- 3** Iuramentum continua interpellationis vim habet.
- 4** Iuramentum, nisi præstitum sit su per debito iam contracto, debitorem in mora non constituit.
- 5** Iuramentum mora purganda facultatem excludit.
- 6** Conditionis aduentus, an & quando in mora constituat.
- 7** Purgatio mora, cur inter mercatores licita, re integra, iuramento non obstante?
- 8** Causa iusta à mora & pœna excusat.

Antonius in tract. communium opinionum, lib. 2. de iuramento, conclusio. 2. inquit magis communem opinionem esse, vt iuramentum in mora sine interpellatione constituat, vt voluit Specul. in tit. de aduoca. §. 1. versic. sed nunquid is, qui iurauit. & tradit Ioan. Andr. in c. breui, extra de iureiuran. vbi se refert ad notata per Specul. in loco prædicto. vbi idem voluit Butrius, colum. 1. in fi. & Abbas colum. 2. & Imola col. 1. in fi. & sequitur Eremen. asserens aureum esse dictum, & ideo valde notandum, in singul. 122. & Alexan. in l. 2. §. si, in fi. ff. soluto matrim. & Aret. in cons. 250. visis diligenter, col. 4. & Curt. iun. in tract. de feud. in 4. parte, col. 24. in causa 36. priuationis, & Corset. in rub. de iureiuran. in 4. priuileg. & Ant. de Butr. in tract. de iureiuran. in 7. speciali, & Barbat. in c. si, in 5. fallent. vbi etiam Antou. Burgos, col. 5. extra de emptio. & vendit. & rursus idem Barbat. in c. ex literis, col. 10. extra de constit. & Card. Alb. in l. si quis pro eo, num. 2. versic. item iuramentum ff. de fideiussor. & las in l. quod te, col. 8. versic. iuxta prædicta quarto ff. si cert. pet. & hanc opinionem sequitur, & dicit esse

communem ibidem. num. 11. & Purpur. colum. antepenul. versic. septimo exemplificatur. & Claudius in l. non solum. §. morte. colum. 16. versic. aliam nota limitationem. ff. de oper. noui nuncia. & hanc eandem conclusionem communem esse dicit Gomes. in §. item si quis postulante. colum. 6. Instit. de actio. Et idem sentit Felin. in c. ex rescripto. colum. antepenult. & fin. extra de iureiuran. vbi prius dixerat iuramentum operari, vt quis promississe se facturum & curaturum videatur, licet deinde dicat, vt quando promittit se facturum & curaturum, interpellatio necessaria non fit. Hanc eandem conclusionem sequitur Gozad. in consil. 17. col. 3. & in consil. 31. col. 1. & sequen. & in consil. 57. col. 3. & Cassa. in consuet. fol. 210. col. 4. & Ioan. Lopez in c. per vestras. §. fin. car. 90. num. 35. extra de donat. inter vir. & vxor. Præterea addendo prædictis hanc eandem opinionem sequitur Rom. in sing. 449. & vult, vt vbiunque adest iuramentum, interpellatione opus non fit, propterea quod ipsum interpellat p. homine, vti dies, vt dixit idem Butrius in d. c. breui. extra de iureiuran. & id inquit notandum esse pro limitatione l. quod te. ff. si cert. pet. & l. si ex legati causa. ff. de verb. oblig. vbi habetur quod ad constituendum debitorem in mora interpellatio saltē extraiudicialis necessaria est. l. qui Romæ. §. cohæredes. versic. testamento, in glos. nota. ff. de verborum obligatio. Et dixit Clemen. in d. l. quod te. ff. si cert. pet. Si tamen adsit iuramentum, inquit alia interpellatione opus non esse, & ideo habetur in 3 decil. Pedemon. 49. num. 7. quod iuramentum habet vim continuæ interpellationis, per ea quæ voluit Ioan. Andr. & sequitur Abbas in d. c. breui. num. 5. extra de iureiur. & las. in d. l. quod te. num. 22. & 24. ff. si cert. pet. & ibidem Decius num. 11. vbi dicit ita Doct. communiter tenere. & Salyc. in l. non solum. §. morte. colum. 16. ff. de oper. noui nunci. & Bauerus in tract. de virt. iuramen. priuileg. 7. & Ripa in l. 4. §. Cato. num. 58. & in l. si insulam. num. 91. ff. de verbor. obligatio. & Gozad. in consil. 57. num. 21. post Ioan. And. imo. ab eo relatum, & Aymon. Crauet. in 57. num. 2. & Afflic. in decis. 174. num. 5. quem refert & sequitur Viuius in suis communibus opinionibus, in verbo, mora. asserens eam esse communem opinionem. & Villalobos in suis communibus opinionibus, in verbo, iuramentum, num. 122. Et pro hac opinione videtur text. in terminis in l. sancimus. C. de fideiussor. vbi aduersus spondentem aliquem intra certum tempus exhibere, lapso tempore datur actio pœnalis, & ex consequenti in mora constituitur primi temporis lapsu, & si intra illud tempus moram purgare possit. Subdit præterea in d. decis. 51. in eodem num. 7. cum seqq. in contrarium adducta non obstare. Præterea Petr. Loriotus in tract. de mora, axioma. 14. inquit, quod vbi creditor est priuilegiatus, vti sūt minor. l. minorum. C. in quibus caus. restit. Item Ecclesia, vt ait glos. in §. item mixta, in verbo, indicium, Instit. de actio. Item & fiscus. l. cum quidam. §. fiscus. ff. de vsur. & dos biennalis. l. fin. §. præterea. ff. de iure dot. debitor absq; vlla interpellatione in mora constituitur, non secus ac quando se solaturum iurauit. c. 1. §. licet, in tit. si de feudo defun. præterea quod iuramentum, vt supra diximus, habet vim litis contestationis. Et in axioma. 15. inquit, iuramentum, nisi præstitum sit super debito iam contracto, quod debitorem in mora non constituere, vt dicunt Doct. in l. vinum. ff. si cert. pet. ne eo dem tempore quis obligetur, & in mora constituitur, argumento l. quod dicitur. ff. de solutio. Ille autem, qui dare iurat, cum requisitus fuerit,

antequam requiratur, in mora non constituitur. cap. 1. in verbo, requisitus, in tit. de noua forma libel. Item quod iuramentum absque vlla interpellatione in mora constituat, voluit etiam Portius Imol. in consil. 5. num. 42. & Alciat. in l. quisquis, in versic. mox commoda. C. de transact. & Marcus Anton. Natta in consilio 262. num. 20. vol. 2. qui dicit eam esse rationem, quod iuramentum habet vim litis contestationis, sed dubium non est litis contestationem debitorem in mora constituere. l. si in Asia. in ff. depositi. idem voluit Cassa. super constitutio. Burgun. §. 23. colum. 792. num. 6. Præterea hanc eandem conclusionem sequuntur Ripa lib. 3. de donatio. & grat. persic. & reuocan. cap. 7. num. 1. vbi inquit iuramentum continuo interpellare, quia eam vim habet. & idem quoque firmat Neuz. in consil. 87. num. 20. & idem voluit Guliel. Bened. in cap. Raynutius, super versic. testamentum. il. 3. num. 28. dum ait, quod vbi apponitur iuramentum, ibi nulla interpellatione opus esse, ad hoc vt debitor in mora constituitur, & ita inquit voluisse Barbat. in cap. fin. colum. 4. extra de emptio. & vendit. quod si venditor iuret defendere emptorem in lite mora, tenetur de euidctione, si litem motam esse sciat, & non accedat ad eum defendendum. & si alioquin non teneretur, nisi emptor ei litem motam esse denunciaffet. l. emptor, vbi Bartol. C. de euidctio. & Dynus in cap. eum qui certas, de reg. iur. in 6. Nam quando iurauit, satis requisitus censetur a stimulo iuramenti, quod eum impellit pro emptore, & id inquit memoria mandandum esse propter consuetudinem Notariorum, qui in omnibus pene instrumentis venditionum iuramentum apponunt: & quod vbi est appositum iuramentum, alia interpellatio non requiratur, tradit iterum Gozad. in consil. 31. num. 7. vbi refert Alexan. in l. 2. §. voluntate. ff. solut. matrim. dicendum quod licet venditor ad hoc vt teneatur emptorem defendere in causa euidctionis, vt ab emptore interpelletur necesse sit, vt dixit Bart. in l. denunciaffe. ff. ad l. Iuliam. de adult. & in l. absentem. ff. de procurat. Attamen si iuramentum in contractu apponatur, & sciat venditor litem motam, absque interpellatione emptorem defendere debere, alioquin dicitur in mora constitutus, & eam purgare non potest, vt dixerunt Bar. Alexan. & alii in d. l. si quis maior. C. de transactio. & Bart. & alii in l. si insulam. ff. de verbo. obligatio. Præterea quod iuramentum in mora constituat, tenet etiam Cardin. Alb. in l. si quis pro eo, num. 2. versic. item iuramentum. ff. de fideiussor. & vult vt absque vlla interpellatione in mora constituat. Item hanc eandem conclusionem sequitur Marcus Anton. Bauer. in tract. de mora, in 2. parte, num. 20. & 21. Item eandem conclusionem tenet iterum las. in d. l. quod te, num. 22. ff. si cert. pet. & lato tradit Anton. de Peirutia in d. l. 1. num. 232. ff. de iureiuran. & Anton. Rub. Alexan. in l. hoc edicto. §. morte, numero 424. cum sequen. ff. de oper. noui nuncia. & Iacob. de Nigris in d. l. si insulam, num. 292. cum sequen. ff. de verb. obligat. & Rolan. a Valle in consil. 25. num. 21. & 22. & Parpal. in d. l. si quis maior, num. 87. in fin. C. de reuocan. donat. & tradit August. Berous in c. potuit, num. 135. extra de locato. & Gozad. in consil. 31. num. 7. & las. in consil. 10. num. 2. vol. 1. & voluerunt Bar. Ang. & Salyc. in l. si quis maior. C. de transact. vbi Alex. & alii. & tenet Bar. in d. l. si insulam, in §. quæst. ff. de verb. oblig. & idem confirmat Imola & idem tenet Bal. in l. si pacto quo pœnā, in fi. C. de pact. & in l. si post tres, in lectura. ff. si quis cautio. Et hæc est v-

est vera & communis sententia, licet Castr. in d. l. si quis maior. C. de transact. & Ias. in d. l. si insulam, in hoc varie loquuti sint, moti aliquibus leuib. rationib. quibus respondent recentiores in d. l. si quis maior.

Hanc eandem conclusionem sequitur August. Berous in cons. 98. n. 25. vol. 1. vbi inquit iuramentum appositum in instrumento emphyteutico de soluendo canonem, & de petendo renouationem singulis 29. annis, ipso iure caducitatem inducere absq; alia declaratione, argumento l. si quis maior. vbi tradit Alex. & sequuntur recentiores, C. de transact. & Abbas & Bal. in c. querelam, extra de iureiur. Et rursus idem Berous in cons. 119. num. 11. vol. 1. pariter dicit pactum iuratum in instrumento emphyteutico efficere, vt contraueniendo ipso iure cadat, nec morem purgare possit, vt ibi per eum. Et iterum Berous in cons. 158. n. 15. eod. vol. 1. inquit, quod licet emptor in re empti non vexetur, contractui & promissioni contrauentum non dicatur, & ideo remedio d. l. si quis maior, agere non possit, quæ solum, quando promissioni vel contractui contra fit, locum habet, vt inquit gl. in clem. 1. extra de prescriptio. Id tamen vbi iuramentum adest, locum non habet, propterea q̄ tunc etiam antequam quis vexetur, contractui contraueniri dici potest, si promissa nõ fuerint obseruata: & quis tñ mora faciendi illud, quod promiserat sit, vt ibi tradit Berous. Itidem quod iuramentum efficiat, vt interpellatio non requiratur, tradit Cephal. in consil. 118. num. 19. vol. 1.

Non solum autem iuramentum quem in moram inducit, sed etiam quod plus est, moræ † purgandæ facultatem excludit, vt voluit Rom. in singul. 449. & Alex. in consil. 158. n. 5. vol. 2. & dicit esse commune dictum Legistarum per tex. in d. l. si quis maior. C. de transact. Id tamen in foro iudiciali locum habere arbitrat: & an sit idem in foro pœnitentiæ, inquit notare gl. singul. in c. apud misericordem, per illum tex. 32. q. 1. & ibidem in additione refertur alia gl. in c. beatus. 22. q. 2. & sequitur idem Rom. in cons. 427. in proposito. & Dd. in d. l. si quis maior. vbi Cagno. num. 152. & in l. si insulam, vbi Ripa. num. 93. & in l. fin. quest. 32. C. de reuocan. donat. & in l. 4. §. Cato, vbi Alciat. n. 126. ff. de verb. oblig. & Decius in cons. 138. & in consil. 452. n. 15. Quibus in locis quærent, an illud singulare in foro pœnitentiæ locum habeat, an in foro contentioso, etiam de iure canonico, declarando tex. in c. suam, extra de pœnis. & eam gl. singularem dicit etiam Lanfranc. in c. quoniam contra, in vers. testium productio, num. 136. vbi Celsus inuehitur contra alium quendam Iureconsultum. Præterea, q̄ moræ purgationem tollat, tradit Ant. à Leutis in cons. 18. n. 14. & n. 43. in 2. vol. cons. crimin. diuers. Et ideo dixit Ripa lib. 3. de donatio. & grat. persic. & reuoc. c. 7. num. 1. iuramentum continuo interpellare & eã vim habere. Et idem quoque dicit Neuiz. in cons. 87. num. 20. & Guiliel. Bened. in c. Raynutius, super verbo, testamentum, il 3. num. 28. dum ait, quod vbi apponitur iuramentum interpellatione opus non est, ad hoc vt debitor in mora constituatur. Et ideo subdit Barbat. voluisse in c. si. col. 4. extra de emptio. & vendit. quod si venditor iurauit defendere emptorem à lite mota de euictione tenetur, si litem motam sciuerit, & ad defendendum non accedat, & si alias non teneretur, nisi emptor litem motam ei denunciaffet. l. emptor, vbi Bart. C. de euictio. & Dynus in cap. cum qui certas, de reg. iur. in 6. Quandoquidem iurans satis requisitus

cenfetur ab ipso iuramenti stimulo, qui eum pro emptore impellit. Item quod iuramentum moræ impediatur purgationem, dicit Grat. in consil. 76. n. 53. vol. 1. & quod statim in mora constituatur, idem Grat. in consil. 139. num. 11. vol. 2. & quod impediatur purgationem moræ, tradit Corn. in consil. 178. n. 5. vol. 1. & rursus idem Corn. in consil. 208. num. 14. vol. 1. & Ripa in l. si insulam, num. 90. & 91. cum sequen. ff. de verb. oblig. Præterea quod vbi iuramentum in contractu apponitur, interpellatio necessaria non fit, voluit etiam Marcus Anton. Bauerus in suo tract. de mora, in 2. parte, num. 20. & 21.

Putat tamen Bauerus id verum non esse, per ea quæ dixit Bart. supra, videlicet quod quãdo eodem tempore obligatio cõtrahitur & iuratur, iuramentum vim interpellationis non habeat, nec debitorem in mora constituatur, sed noua interpellatio necessaria sit, propterea quod absolum in iure videtur, vt quis eodem tempore obligetur, & in mora constituatur. l. quod dicimus. ff. de solutio. & tradit Ant. Rub. Alex. in l. hoc edicto. §. morte, num. 424. cum sequen. ff. de oper. noui nunc. Id præterea ex eo confirmat Bauerus, quod in simili dicitur aduentum in mora constituere: nam intelligendum est, si obligatio sit pura, exactio vero in diem collata. secus vero si obligatio & exactio in diem collatæ sint: Nam tunc diei aduentus debitorem in mora non constituit, ne in illud absurdum incidamus, quod eodem tempore quis obligetur & in mora cõstituatur, vt dixit Bart. in l. ita stipulatus, in 2. quest. princ. ff. de verb. oblig. Et facit illud, quod dicunt Dd. post. Bart. in l. quoties. ff. de solutio. dum volunt, vt aduentus † conditionis nunquam in mora constituatur, nisi prius nascatur actio vel obligatio. l. cedere diem. ff. de verb. oblig. eadem ratione, ne quis eodem tempore obligetur & in mora constituatur. & ideo inferebat Bart. in d. l. si iurauero, ad intellectum statutorum in Tuscia existentium, quæ disponunt, vt instrumenta guarantigiata sententiæ vim habeant, & ideo inde inferatur, vt debitor in mora constitutus cõfatur, cum non solum sententia, sed litis quoque contestatione debitor in mora constituatur. l. si insulam. ff. de verb. oblig. & l. 1. & 2. C. de pet. hered. cum similib. Verum prædictis non obstantibus, si eodem tempore debitum contrahatur, & in instrumento guarantigiæ clausula apponatur, debitor in mora constitutus non dicitur, propterea quod absolum reputatur, vt quis eodem tempore obligetur & in mora cõstituatur, & ideo noua interpellatione opus est. Ex hac igitur doctrina Bar. ita declarata inferendum videtur, vt si quis eodem tempore obligetur, & iuret, iuramentum interpellationis vim non habeat, & ideo debitorem in mora non constituatur: si vero diuersis temporibus contrahatur, vt quia vno tempore obligatio, & alio actio oriatur: tunc debitor solo iuramento in mora constituatur. & ratio est, quia cessat illud absurdum, quod eodem tempore quis obligetur & constituatur in mora. His ita in iure existentibus, non obstat illud quod ex Butrio, Innocen. & Imola obiiciebatur: Quia respondetur eorum dictum potius ipsorum auctoritate, quam iure substat. Hanc responsionem confirmat Alex. in d. l. 1. §. voluntate. ff. sol. marr. dū inquit hanc doctrinam in vasallo iurante dominum defendere, locum habere posse: qui etiam non requisitus defendere tenetur. d. c. licet, in tit. si de feudo fuer. controuers. & in c.

1. in tit. de noua forma fidel. in aliis vero iuribus eorum magis autoritate quam ratione substatetur. Subdit tamen, quod in iudicio & cōsulendo plurimum posset eorum autoritas. Confirmat præterea Bauerus suam opinionem *ibidem*, n. 23. dictum Alex. in d. l. quod te ff. si cert. pet. vbi prædictorum doctrinam reprobatur ex eo quod d. c. licet, & d. c. 1. loquantur in illis, & specialiter in vasallo constitutum est, qui sacramento fidelitatis astrictus dominum adiuuare tenetur: Nam si immineat domino magnum periculum, constituitur in mora absque alia interpellatione, & tenetur dominum adiuuare, & ideo in contrarium esse ius commune, in aliis iuribus dubium non est: Quibus adducitur illa ratio, quod periculum est in mora, imminente magno periculo: & ideo constitutum est vt absq; alia interpellatione quam primum sciuerit, in mora constituitur. Subdit præterea Bauerus hanc conclusionem ex iis confirmari, quæ dixit Aret. dum vult, vt hæc Butr. doctrina & sequacium in casu suo locum habere possit, vt puta si quis ecclesiam defendere vel ei soluere iurauerit: nam quamprimum senserit oportere etiam nõ interpellatus eam defendere & ei soluere tenetur: & id ea ratione, q̄ in ecclesia speciale sit, vt eius debitor absque interpellatione in mora constituitur, vt est gl. singularis in §. item mixta, Instit. de actio. alias autem, vt ipse arbitratur, contrarium dicendum est, tex. in c. 1. §. paratior, in tit. hic finit. lex Conrad. & d. c. licet. Rursus ibidem Bauer. ad hoc refert illud, quod voluit Aret. in l. si ita stipulatus ff. de verborum obligatio. Vbi cum huius dicti Butr. & sequacium mentionem faceret, inquit illud esse notabile, si esset verum: & ideo non modicum de eo dicto dubitasse videtur. Vnde & ipse motus autoritate tantorum virorum contrarium tenentium illud dictum verum non esse asserere ausus est. Verum subdit, si illud tueri velimus, vt in casu suo procedat, dicendum esse, vt puta quādo obligatio pura est, effectus vero obligationis collatus in aliquam necessitatem superuenturam: Nam tunc superueniente necessitate, utique iuramentum interpellare dicendum erit, propterea quod eodem tempore quis obligatus & in mora constitutus non videtur, sed diuersis, videlicet vno obligatus, & alio in mora constitutus. & ita concordant doctrinam Bart. Butr. & sequaces, & ita alias subdit Bauerus alias in facto allegationes fecisse, & in facto obtinuisse. Bartol. autem pro declaratione prædictorum in d. l. eum qui §. si iurauero, il. ff. de iureiur. inquit: Aut res non extabat tempore iuramenti, aut postea extare desit. Primo casu aut reus sciebat non extare, & tunc tenetur. l. duobus. §. fin. ff. de iureiur. aut ignorabat, & tunc aut mora præcessit interitum, & tunc tenetur, vt in 2. responso. §. si iurauero. & facit text. in l. inter stipulantes. §. penult. ff. de verborum oblig. & l. promissor, la 2. ff. de constit. pecun. Aut non præcessit mora, & tunc non tenetur, vt in d. §. si iurauero, il. 1. in princip. si vero res postea perit, & tunc dixit Bar. quosdam velle indistincte reum teneri, quia iuramentum habet vim contestationis. l. nam & postea. §. si is, qui. ff. de iureiuran. sed re perempta post contestationem periculum pertinet ad reum sine dubio. Ergo, & c. & ita tenebat Guil. de Cuneo. Sed Iacob. Butrig. melius dicere ait, videlicet quod aut debitum præcessit iuramentum, & tunc verum esse dictum Guil. Aut non præcessit, sed per ipsum iuramentum est con-

tractum, & tunc iuramentum moram non inducere, quia conueniens non est, quod vno & eodem tempore quis obligetur & constituitur in mora. l. quod dicimus ff. de solut. Et hæc dicit Bar. esse multum notanda. Stantibus supradictis conclusionibus, plures limitationes tradunt Doctores: & primum quatenus conclusum fuit, vt iuramentum impediatur moræ purgationem, vt id non procedat, stante aliqua iusta causa moræ purgandæ, vt dixit Imola in loco supra relato, & Ang. in l. & si post res. ff. si quis cautio. & Decius in cons. 138. col. fi. Dicit tamen Ripa eodem in loco, dubitare de qua iusta causa impediendi intelligendum sit: Nam si de iusta causa impediendi, & tunc limitatio dubium non habet, propterea quod legitimum impedimentum excusat a pœna. l. 2. ff. si quis cautio ac etiam a periurio. l. si. ff. qui satisf. cogan. & voluit gl. in c. si vero, extra de iureiur. Aut vero de iusta causa impediendi negocium cōcernente, & tunc aut illa est talis, quod purgationem impediatur, & tunc inquit distinguendum esse: Nam si actoris non interest, & tunc semper videtur subesse causa purgandi moram. d. §. sequitur.

Secundo hanc conclusionem limitat Ripa, vt non procedat de æquitate canonica: nam secundum eam vbi non interest actoris, semper admittitur purgatio moræ, secundum Bal. in l. qui crimen, q. 11. C. qui accus non poss. & Butr. & Imola in c. dilecti, extra de arbitr. & Alexan. in d. l. si quis maior. non procedit de æquitate canonica & Decius in d. consil. 138. colum. 3. Et ideo infertur, quod in terris Ecclesiæ moram purgare semper liceat: si aduersarius non sit damnum passus ob ipsam moram, vt refert & firmat Steph. Bertran. in consil. 142. viso casu, volum. 1. Subdit tamen Ripa eodem in loco, contrarium tenere Alex. in d. l. si insulam. quia cum non reperitur decisum contrarium de iure canonico, seruanda est dispositio l. si quis maior, etiam in foro canonico. cap. 1. extra de noui oper. nun. Et ita tenendo inquit non obstare auctoritatem gl. in d. c. apud misericord. m. 32. quæst. 1. & in c. beatus 22. quæst. 2. & eadem auctoritate mouetur Bal. ex quo loquitur in foro poli, nos autem in foro fori, secundum Rom. in d. cons. 427. & in singul. 444. iuramentum, & c. Vel potest dici, vt inquit ibidem Ripa, opinionem Bal. & sequacium quo ad euitandas pœnas legales, locum habere, c. ex literis, extra de constitut. secus vero quo ad pœnas conuentionales, d. l. si quis maior, vt distinguit Corn. in consil. 121. quamquam videatur, colum. fin. volum. 1. Vel potest prædicta conclusio procedere in mora commissa pro re modica, propterea quod tunc ad euitandam magnam pœnam de æquitate canonica moræ purgatio semper permessa est: & ita procedat text. in d. c. sua, extra de pœn. prout illud intelligit Holtien. ibi, & in summa, tit. de arbitr. §. sed qualiter, versic. sed nunquid, siue loquatur in compromisso. Et ita declarat Anton. à Butr. in c. dilecti. colum. penult. extra de arbitr. Et hanc conclusionem sequuntur Alex. & Iaf. in d. l. si quis maior. C. de transactio. quia cum ius canonicum æquitate potissimum nitatur. cap. dilecti, extra de iudic. merito satis æquam videtur, vt quis moram purgare possit, non obstante iuramento, si aduersarius damnum passus non sit. Et id voluerunt etiam Aret. & Imola in d. c. dilecti, extra de iudic. & Bal. in l. si pacto, quo pœnam. colum. penult. C. de pact. & idem tenet Zanner. in cap. 1. extra de accusatio. in differen. §. inter ius civile & canonicum, per tex. in d. c. suam,

suam, extra de pœnis. & consuluit Alexand. in consil. 276. videndum. & sequitur Decius in consil. 138. diligenter, & pro tenui. col. 4. & idem tenet Pontan. in d.l. si insulam. & iterum Zannet. in d.c. 1. different. 120. qui refert gloss. in d. cap. fraternitatis, 12. quest. 2. & idem quoque tenet Curt. in tract. feud. in 4. parte, quest. 23. & sequitur Lanfranc. in d. cap. quoniam contra, col. 94. in versic. testium depositiones, per gloss. in d. cap. apud misericordem, & Decius iterum in consil. 351. in sermone Concilii Pisani, col. 27. inquit quod ad pœnam extrinsecam moræ purgationem admitti, per text. in d. cap. suam, extra de pœnis. Vnde his statibus infert Parpal. in d.l. si quis maior, not. 24. C. de transaction. quod semper potest mora purgari, vbi adest iuramentum: quia iuramentum est quid spirituale, cuius cognitio spectat ad Iudicem ecclesiasticum. cap. fin. de foro compet. in 6. & in cap. cum sit generale, de foro compet. Et ideo in materia iuramenti cum agatur de peccato, iuramentum semper attendendum est, vt dixit gloss. in dicto cap. possessor, de reg. iur. in 6. vnde etiam in terminis imperii eadem ratione mora semper purgari possit.

Contrariam vero opinionem, quod imo de iure canonico stante iuramento purgatio moræ non admittatur, etiam in casu dictæ l. si quis maior. C. de transact. tenet Alexand. in d.l. si insulam, col. 14. in 7. fallent. princ. ne inducatur discrimin inter ius civile & canonicum, cum alioquin dicendum esset, vt d. l. si quis maior, de iure canonico correctæ esset: id quod cum expressum non reperitur, dicendum non est. l. precipimus. C. de appell. & Bald. in d.l. qui crimen. Idem tenet per gloss. in d. cap. apud misericordem. quæ loquitur in foro conscientie, secus in foro contentioso, secundum Alexan. & ita illam gloss. quod scilicet procedat in foro conscientie, declarauerunt antea Alex. & Rom. in consil. 447. iuramentum excludit. Et rursus idem Roman. in consil. 427. in proposito casu. dum ait, pœnam spirituales euadi posse non obstante iuramento: secus vero pœnam temporalem, & ita etiam declarat Corsetus in rub. de iureiur. in 3. quest. princ. & Parpal. in d.l. si quis maior, in notab. 23. & Corn. in consil. 121. quamquam videtur, col. penult. vol. 1. Et hanc opinionem, quam tenet Alexand. in d. l. si insulam, sequitur etiam Corn. in dicto consil. 121. quamquam, col. 3. vol. 3. tenens quod in terris Ecclesiæ de iure canonico mora purgari non possit, vbi adest iuramentum, & inquit Bald. d.l. qui crimen, dum tenuit contrarium iure vlllo non moueri, sed illud ex suo capite dicere, cum referat gloss. in d. cap. apud misericordem, quæ loquitur in foro pœnitentia: & ibi respondet Corn. in d. cap. ex literis, extra, de constit. quod loquitur vbiq; propter contumaciam communionem fidelium priuatur, & sic vbi adest pœna legalis, & ideo si facillime mora purtur, mirum non esse: secus vero, vbi tractatur de pœna conventionali. Et ratio est, quia durius agitur cum lege, quam cum homine. Hanc præterea opinionem, quod mora non possit purgari in casu l. si quis maior, firmat etiã Bellamera in consil. 9. factum est tale, col. 2. & 9. quia in casu d.l. si quis maior, executio à lege fit, & vbi executio fit à lege, mora purgari non potest, vt latius ibi habetur.

Tertio limitat Ripa in loco prædicto, vt procedat in iuramento de non contraueniendo, & ita loquatur d.l. si quis maior. C. de transact. Secus vero in iuramento assertorio, quo promissor iurauit omnia

fuisse & esse vera: Nam tunc iuramento contrauenire non dicitur, si velit deinde moram purgare, vt in simili dixit Imola in cap. cum contingat, in 7. memb. extra de iureiuran. & Iaf. in l. nemo potest, col. 7. ff. de leg. 1. ex his infert, quod † inter mercatores re integra semper sit licita moræ purgatio non obstante iuramento, ex quo inter illos de æquitate proceditur, vt dixit Bart. in l. fideiussor, §. quadam. & in l. Quintus, ff. mandat. & idem confirmat Thom. Parpal. in d.l. si quis maior, nota. 23.

Quarto limitatur ex iis quæ dixit Corn. in consil. 121. quamquam videatur, col. fin. vol. 1. Nunc voluit iuramentum im pedire moræ purgationem, quando ex conuentione & in obseruantia iuramenti aduersarius eius esset aliquid consecuturus, prout loquitur in d. l. si quis maior, C. de transaction. ibi, emolumento quod fuerat consequutus. Secus vero si aduersarius non esset aliquid consequuturus ex in obseruantia iuramenti: nam tunc non potest dici, quod sit facta executio, & ideo mora purgari poterit. Verum Iacob. de Nigris hanc limitationem non probat, quia stante hac ratione dicendum esset, vt iuramentum ex se solum non haberet effectum, vt impediret moræ purgationem, quod tamen verum non est, & contrarium vt supra dictum est, communiter tenetur.

Quinto limitatur illa conclusio, de qua supra, quod vbi adest iuramentum impeditur moræ purgatio ex iis, quæ dixit Bald. in cap. ex literis, col. 2. extra de constit. vt procedat, quando iuramentum apponitur respectu contractus, prout loquitur d. l. si maior, C. de transaction. secus vero in iudicialibus. Nam illis licet adsit iuramentum, mora purgari potest, quia in iudicialibus mitius agitur, quam in extraiudicialibus, quo ad purgationem moræ. l. si post tres, ff. quis cautio. & Bart. in dicta l. si insulam, in 4. oppositione, 1. partis. & idem videtur voluisse Bald. in dicta l. qui crimen, quest. 11. C. qui accusar. non poss. & ita intelligitur text. in c. ex literis extra, de constit. & sequitur Parpal. in d.l. si quis maior. Sed hanc limitationem reprehendunt recentiores Perusini, quia tex. in d. c. ex literis, loquitur in decisoriiis iudiciorum, & in decisoriiis durius agitur quo ad facultatem purgationis moræ, licet sit secus in præparatoriis, secundum Bart. in d.l. si insulam, in 8. opposit. 1. part. Hoc etiam dictum reprobatur Claud. Seifel. in d.l. si insulam, col. 9. quia in actu iudicario, qui est fortior & maioris vis quæ actus extraiudicialis. l. cum ostendimus, §. fin. ff. de fideiussor. tutor. & notatur in rub. ff. de verbor. obligat. Et sic concludit multo magis impediri moræ purgationem in actu iudiciali propter vim iuramenti, quam in actu extraiudiciali.

Sexto limitatur prædicta conclusio, vt inquit Iacob. de Nigris in d.l. si insulam, num. 295. vbiunque apposito iuramento in aliquo actu faciendo quis aliqua iusta causa duceretur, vt puta si fortasse quispiam aliquem fundum infra sex menses tradere cum iuramento teneatur, & inter ipsos contrahentes pactum initum sit, vt antea fundus ille mensuraretur, quod tamen solummodo inter dictas partes dictum sit, pactum tamen hoc in ipso instrumento appositum non sit, & si de eo verisimilis cõiectura extaret, quia nonnulli de eo examinati ita conuentum fuisse deposuerint: nam tunc ex quo quis non teneri credere poterat, nisi illa condicione purificata, vtique iuramentum excusare debet.

ita vt in pœnam non incurrat, nec in moram in casu d.l. si quis maior. C. de transact. propterea quod vt in pœnam incurratur d.l. dolus accedere debet: & qualibet causa etiam si (vt dicunt Doctores) irrationalis & bestialis à dolo excusat, vt dixit Ias. in d.l. si quis maior, col. 1. & idem voluit Thom. Parpal. in 6. quaestione, extra gloss. Hac igitur iusta causa concurrente, non obstante iuramento quis in moram incurrere non dicitur: & si quis in eam incurrisse diceretur, vtique purgari posset. Subdit tamen Iac. de Nigris alias consulendo dixisse † iustam causam à mora & pœna excusare d. l. si quis maior. & id si iustam causam ante termini lapsum extitisse probetur, vtputa si in casu de quo ibi, testes de eo pacto ante lapsum sex mensiu examinati essent: alioquin iustæ causæ allegatio non sufficeret, nisi probetur ante lapsum sex mensiu iustam causam adfuisse, & peritiores de hoc consulerit, & ita inquit intelligi illud, quod dici solet, iustam causam à dolo & periuicio excusare, prout declarat etiam Alexan. in consil. 152. videtur prima consideratione, col. penult. vol. 1. & sequitur Parpalia in d. 6. quaest. Et dicit alias in practica vidisse in hoc errari, & idem tradit Corn. in consil. 34. visa inquisitione, col. antepenult. vol. 3. Hoc autem consilium & dictum Alexand. sequitur Curt. in consil. 56. super processu, col. 6. Et hoc dictum sequitur etiam Claud. Seifel. in l. iuste possidet, in fin. ff. de acquir. possessione. asserens, ita etiam voluisse Bart. in l. 1. §. nos autem, in vltimis verbis. ff. si quis testament. liber esse iustus fuerit. & hoc suum dictum Decio placuisse attestatur, qui iuxta eius intentionem consuluisse attestatur.

C A P. CXX.

A R G V M E N T V M.

De effectu Iuramenti, vt habeat viam clausula: *Omni meliorimodo, & eius exempla.*

S Y M M A R I A.

- 1 Iuramentū efficit, vt actus valeat omni meliori modo.
- 2 Hypothecaria actio ad fructus competit.
- 3 Iuramentum efficit, vt quis fideicommissio renunciasse videatur, quando sunt apposta illa verba, quod vna pars facit aliam, & e contra, in bonis ex diuisione alteri obuentis veram dominam & procuratricem irrevocabilem, vti in re propria, & ita iurauerunt.
- 4 Iuramentum efficit, vt transactio que alioquin vt transactio non valet, valeat vt pactum.
- 5 Iuramentum facit, vt actus qui in totum valere non potest, valeat in ea parte, in qua potest.
- 6 Iuramentum appositum in donatione omnium bonorum presentium & futurorum, efficit vt saltem valeat, quo ad presentia tantum.
- 7 Iuramentum efficit, vt si actus non potest valere in vim prima dilationis prorogata, valeat saltem in vim noue dilationis cum qualitatibus prima obligationis.
- 8 Iuramentum efficit, vt vbi compromissum aliter valere non potest, valeat in vim pacti.
- 9 Iuramentum efficit, vt verba incidenter & demonstratiue posita probent.
- 10 Renunciatio de hereditate viuentis licet non valeat, iuramento tamen subsistit.

11 Dotis remissio facta ab vxore marito, quando non valet vt transactio, nec vt pactum liberatorium ob causam erroneam, valet saltem vt simplex donatio morte confirmata.

12 Vxor potest donare marito dotem casu, quo marito predecedat, & eius morte confirmatur.

13 Donationis causa in stipulatione non expressa, licet dubium sit an subintelligatur, iuramento tamen appposito valet modo quo melius potest.

14 Clausula, ex certa scientia, & non per errorem plurimum operatur.

15 Scienter consistens ex quo promittere dicitur indebitum, censetur donare.

16 Promissio & solutio, in quibus equiparentur.

17 Verbum renunciauit, in instrumento appositum per pactum intelligitur.

18 Testamentum primum iuratum ad hoc vt reuocetur, requirit specialem penitentiam.

19 Iuramentum confirmat donationem factam filiofamilias.

20 Compromissum si prorogetur postquam est extinctum, cum tunc prorogatio sit nulla: an si non valet vt prorogatio, valeat saltem tanquam nouum compromissum.

21 Compromissum esse extinctum vel non, quomodo sciri possit.

22 Iuramentum confirmatorium donationem conualidat, quia respicit futurum: secus autem assertorium, quod preteritum respicit.

23 Sententia arbitri nulla ob iuramentum appositum in compromisso defendi potest, vt arbitramentum.

24 Promissio cum iuramento facit, vt stipulatio valeat in vim pacti.

25 Iuramentum respondentis non egreditur eius personam.

PRæterea prosequendo proposita, alia est & non quidem leuis iuramenti vis, vt scilicet efficiat, vt actus † super quo apponitur, omni meliori modo valeat, vt dixit Paris. in consil. 16. num. 119. vol. 2. per text. in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg. 2. Et ideo huiusmodi iuramento, alio etiam non expresso, quis se curaturum & facturum, vt voluit Abb. in cap. ex rescripto, extra de iureiur. vbi etiam Bald. & Felin. alia deducunt. Hanc conclusionem sequuntur Ludovic. Roman. Alexand. & Ias. in l. stipulatio ista, col. 2. versic. quinto fallit. ff. de verb. oblig. & tradit etiam Socin. sen. in consil. 26. presenti consultatione, in princ. vol. 3. & Corn. in consil. 227. multum, vol. 1. Præterea quod iuramentum vim illam habeat, vt actus valeat omni meliori modo, & eam clausulam contineat, tradit iterum Paris. in consil. 109. num. 11. vol. 1. per ea qua tradit Bart. in l. si quis pro eo, in 8. membro. ff. de fideiussor. Et hanc esse communem opinionem contra Ioan. Fab. qui tenuit contrarium, & male tenuerunt, vt dixit Roman. Alexand. & Ias. post Cuman. in dicta l. stipulatio ista habere licere, col. 2. versic. quinto fallit. ff. de verborum obligationib. eandem præterea opinionem tenuit Aret. in §. versa vice, Instit. de inut. stipul. & in d. l. stipulatio ista, in 6. limitatione. & iterum Roman. post Fulgos. in l. fin. §. fin. ff. si certum petat. & habetur in cap. significantibus, extra de offic. deleg. & Corset. in rub. de iureiur. col. 8. q. 8. priuileg. 14. iuramenti. & Bart. Socin. in consil. 26. in presenti consultatione, vol. 3. & Corn. in consil. 228. multum, vol. 1. & Grat. in consil. 15. num. 8. vol. 1. Et rursus Grat. in consil. 54. num. 15. eodem volum. 1. dum ibidem

ibidem infert, quod ubicunque quo ad corpora emphyteusis valere non potest, quo tamen ad emolumenta sustinetur & fructus: quia dubium non est ² est [†] hypothecariam ad fructus competere. *l. quamuis, cum concordantib. C. in quib. caus. pignor. tacite contrah. & pro hac opinione facit illud, quod voluit Socin. in consil. 76. col. fin. vol. 4. & Socin. iun. in consil. 50. num. 14. vol. 2. & in consil. 79. num. 32. eodem vol. 2.* Et iterum Socin. *in l. ait Prator, §. item si iurauero, num. 1. ff. de iur. iuran.* dum vult, ut iuramenti verba, si secundum propriam significationem intelligi non possunt, secundum impropriam intelligantur. Et idem voluit Angel. *in l. si vnus, §. si acceptilatio, nu. 2. ff. de pact. & Augustin. Berous in consil. 93. num. 54. vol. 2. & iterum idem Berous in cap. 1. num. 187. extra de iudic. & Riminald. sen. in consil. 196. num. 8. vol. 1. & Ruin. in consil. 6. num. 16. vol. 1.* Et Socin. *in d. consil. 76. col. fin. vol. 4.* dixit prohibita alienari & obligari, tunc in generali obligatione comprehendere, cum in pœnam non inciditur: sed sic est quod obligando bona emphyteutica quo ad emolumenta non inciditur in pœnam, propterea quod ad libitum alienari possunt absq; domini consensu, ut inquit Ioan Fab. *in §. item Seruiana, col. 14. Instit. de acti. & las. in l. fin. col. 3. de iure emphyt.* Ergo ut tale iuramentum, quando aliter in bonis ipsis emphyteuticis verificari non possit, saltem quo ad rerum illarum emolumentum ac pecuniarum verificetur, dicendum est, ita ut hæredes permittere teneantur, ut creditores ea emolumenta percipere possint, donec ipsa emphyteusis existat: Et iterum Grat. *in consil. 60. num. 20. eod. vol. 1.* ubi tractando, an per diuisionem [†] inter fratres factam fideicommissio renunciatura censeatur, tenet ut quando in diuisione illa verba apposita sunt, ut scilicet vna pars aliam, & ecôtra in bonis in diuisione contentis veram dominam & procuratricem irrevocabilem vti in re propria, ex quo partes ita iurauerunt, illud iuramentum actum illum eo modo quo potest, valere efficiat: Vnde ex quo in re propria ad libitum hæredem instituere potest etiam extraneum absque fideicommissi impedimento: pariter ex intentione ipsarum partium in rebus ex diuisione obuientis eodem modo non obstante fideicommissio instituere possit: cum alioquin dictorum bonorum dominus non esset, ut rei propriæ, ut partes ipsæ expresse voluerunt ac iurauerunt: quando quidem si alio modo in bonis in diuisione obuientis veri domini esse non possent, ut in re propria, nisi renunciaissent fideicommissio vi iuramenti concurrente verborum aptitudine renunciaisse videntur. Præterea quod iuramentum efficiat, ut actus valeat eo modo quo valere potest, tenet idē Grat. *in consil. 70. num. 25. eod. vol. 1. per ea, quæ voluit Bart. in l. si quis in princ. testamenti. ff. de legat. 3. & in l. si quis pro eo, in 8. membro. ff. de fideiuss.* Et ideo dixit Bart. *in l. si quis maior. C. de transact.* iuramentum [†] efficere, ut si transactio non valet ut transactio, valeat saltem ut pactum, & similes inquit decisiones quamplures adducere posse ad probandum iuramentum efficere, ut [†] actus qui in totum valere non potest, in ea saltem parte valeat, in qua valere potest, ut dixit las. *in l. si quis postulante, inst. de act.* ubi ponit duodecim effectus. Et ideo ex prædictis infert, ut iuramentum appositum [†] in donatione omnium bonorum præsentium & futurorum, efficiat ut saltem quo ad præsentia tantum valeat: sed de hac

donatione omnium bonorum præsentium & futurorum, infra late suo loco dicitur. Rursus hanc eandem conclusionem sequitur Grat. *in consil. 80. num. 2. eod. vol. 1.* [†] Et ideo infert, ut si actus in vim ⁷ primæ dilationis prorogata valere non possit, valeat saltem in vim nouæ dilationis cum qualitatibus primæ obligationis, ex quo ita satisfactum est voluntati contrahentium & proprietati illius verbi prorogauit, eo modo quo melius potest, ut noua dilatio intelligatur, cum qualitatibus primæ, & sic cum fructibus, ut latius ibi per eum. Quo autem ad nouationem quomodo stante iuramento procedat, infra latius suo loco dicitur.

Præterea Hieron Grat. *in consil. 110. num. 31. vol. 2.* dicit, [†] iuramentum operati, ut ubicunque compromissum aliter valere non potest, valeat in vim pacti, ut videntur velle Bart. Alex. & cõmuniter Doct. *in d. l. si quis maior. C. de transact.* Nam posito ut partes compromittere nõ possint, nisi expresse de instrumento mentionem faciant, nec valeat actus prædictus in vim pacti, subsistit tamen compromissum, quando principaliter de debito ex instrumento compromissum non faciunt, sed de litibus & differentiis ratione solutionis ruptæ pacis, & de hoc dicto tanquam de dependente & in consequentiam veniente, & præsertim quando non est aperte decisum in instrumento, sed multa conceduntur in consequentiam, quæ principaliter fieri non possunt. *l. 1. ff. de auth. tutor. & l. si quis nec causam. ff. si cert. petat. & ad hoc faciunt ea, quæ notat Alex. in consil. 68. viso processu. vol. 3. & in consil. 113. viso instrumento. eod. vol. cum similibus.* Præterea hanc eandem conclusionem in laudo tenet idem Grat. *in consil. 18. nu. 3. vol. 2.* licet in specie de qua ibi, ex aliis firmet contrarium, sed de hoc etiam infra latius suo loco dicitur. Rursus eandem conclusionem firmat idem Grat. *in consil. 143. num. 7. eod. vol. 2.* dum vult, verba [†] verba incidenter & demonstratiue prolata ubicunque iureiurando confirmantur, probent & disponant, ut tradit Bart. & sequuntur alii *in l. ex hac scriptura, col. 3. & 4. ff. de donat. & Bald. & Angel. & alii Scribentes in l. ex his verbis. C. de testam. milit. & Anchar. in clem. 1. de probatio.* Nec obstat quod ibi Gratus in specie illa firmet contrarium: quia ibi ideo est, quod verba enunciativa essent imperfecta & subauditione aliqua indigerent. Præterea hanc conclusionem quod iuramentum efficiat, ut actus valeat omni meliori modo, firmat etiam Imola *in consil. 1. num. 1.* Et ideo infert inde ad renunciationem factam de hæreditate viuentis: [†] Nam licet regulariter non valeat: attamen si sit appositum iuramentum, habet vim clausulæ, ut si non valet actus ut agitur, valeat omni meliori modo quo potest: & ideo licet talis renunciatio non valeat ad causam non relata, ut patet in cap. 2. de pact. in 6. Et posito, ut dicta causa sit apposita, ipsa renunciatio adhuc subsistere debeat, & præsertim si causa non vera referatur, & quod non sit vera, appareat: vnde potius ad cautelam apposita dicatur. Item hanc conclusionem firmat Ioannes de Amica *in consil. 34. num. 14.* dum inquit, non prodesse fideiussoribus, quod non renunciauerint exceptioni epistolæ Diui Adriani, & exceptioni cendarum, propterea quod stante iuramento fideiussores eo modo quo melius possunt, obligari voluisse constat, ut inquit voluisse Bart. *in l. si quis pro eo, in 8. membro. ff. de fideiuss. & sequitur Marc. Anton.*

Bauer. in tract. de virt. iuram. col. 1. Item hanc conclusio-
nem vt iuramentum efficiat vt actus valeat omni
meliori modo, firmat Rom. in consil. 520. num. 15. &
& rursus idem dixit Rom. in consil. 17. num. 24. dum
11 prius confirmat regulam, † & deinde inferendo ad
dotis remissionem, quam fecit maritus vxori, quod
non valeat vt transactio, nec vt pactum liberatoriū
ob causam erroneam: dicit tamen valere vt sim-
plicem donationem, quæ vxoris morte confirma-
12 tionem consequitur. Donare † namq; potest vxor
marito suo dotem casu, quo ipsa marito prædece-
dat: quandoquidem tunc morte vxoris donatio
cōfirmatur, vt habetur in l. 1. in prin. ff. de dote præleg. &
in l. 2. ff. de pact. dotal. Hanc conclusionem sequitur
etiam Aret. in consil. 24. num. 2. de donatione lo-
quens, quæ ob superuenientiam filiorum reuoca-
tur, quod tamen reuocat, num. 5. dum vult, quod in
casu id non operetur, & ad obiectum dupliciter re-
spondet, & prius quod habeat vim supplendi sole-
mnitatem, non vt extendat consensum, vt declarat
Bart. in l. si quis pro eo, in princ. de fideiuss. & sic tenet cō-
trarium in ipsa donatione. Rursus hanc conclusio-
nem sequitur Aret. in consil. 28. num. 5. & Ioan. Ant.
Rub. Alexand. in consil. 89. num. 4. & idem voluit Corn.
in consil. 294. num. 9. vol. 4. Eandem conclusionem
13 iterum firmat Corn. in consil. 99. num. 3. vol. 3. & † in-
fert ex ea clausula in iuramento contenta, quod li-
cet alias sit dubium, an in stipulatione non expressa
causa donationis, causa subesse intelligatur, vbi vlla
alia non subest, argum. l. Campanus. ff. de oper. liber. & l.
hoc iure. ff. de donation. prout voluerunt Bart. & Angel. in
l. 2. §. circa. ff. de doli except. & Barr. in l. hoc iure. & in l. 2.
Titio ff. de verbor. obligat. & in l. si tibi decem millia. ff. de
pact. & Bald. in l. sed & si quis §. fin. ff. si quis cautionem per
text. ibi, & in l. si diuersio ff. de verb. obligat. & in l. si quis
delegauerit. ff. de nouat. attamen si appositum sit iura-
mentum, eius videndum esse, vt actus valeat eo
modo quo melius valere potest: & ideo si non va-
let ex causa debiti, valeat vt ex causa donationis, &
14 saltem præmissa † clausula, ex certa scientia, & non
per errorem: quæ quidem clausula plurimum posse
videtur in terminis propositis, vt notauit Bart. in
l. si dari stipuler. ff. de verb. obligat. & in l. fin. §. idem qua-
15 sit. ff. de condict. indeb. Si vero quis † scienter confi-
teatur, ex quo dicitur promittere debitum, vt de-
bitum, donare censetur, prout soluens l. eius qui per
16 errorem. ff. de reg. iur. & in l. 1. ff. de condict. indeb. † cum
promissio & solutio in similibus propositis æqui-
parentur. l. fin. C. ad legem Falcid. vt latius ibi per eum.
Hanc eandem conclusionem, quod iuramentum
contineat clausulam, omni meliori modo, tradit
rursus Corn. in consil. 228. num. 2. & 3. vol. 1. Et ideo
inferit quendam, qui promiserat mulierem quan-
dam, in virum quendam consensuram vt in eius vi-
rum intra quoddam tempus: alioquin quendam pec-
uniæ summā nomine pænæ soluere: Verum quia
illa mulier ad religionem transiuit, & ideo cum eo
matrimonium consummare non possit, merito ex
quo promissionem honeste adimplere non potest,
vult vt ad pænā conuentam teneatur, vt illa pro-
missio iuramento firmata adimpleatur eo modo,
quo melius impleri potest. Præterea eandem con-
clusionem firmat Corn. in consil. 51. num. 14. vol. 2.
dum vult, † vt verbum renunciauit, in instrumen-
to appositum, per pactum intelligatur, & iterum
idem Corn. in consil. 129. nu. 13. & 14. vol. 2. dum vult,

vt si in vno membro donationis causa mortis adfit,
quod notarius receperit pro absentibus, idem quo-
que in alio membro intelligendum esse, etiā quod
in eo non fuerit dictum, ad hoc vt actus valeat omni
meliori modo. Hanc eandem conclusionem firmat
Socin. iun. in consil. 44. n. 11. vol. 2. dum vult, vt conti-
neat clausulam, vt valeat omni meliori modo, & caq;
etiā aliam clausulam cōdicillarem, videlicet si non
valet vt ago, valeat vt valere potest. Id tamē declarat
ibidem num. 47. intelligendum esse, quatenus perti-
net ad illud, quod partes facere voluerunt, si fortas-
se fuerit aliquid solemnitatis omissum, vt proprie
loquitur rex in d. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg.
3. propterea quod non potest iuramentum effice-
re, vt actus valeat aliter quam partes agere volue-
rint; nam iuramento consensus defectus non sup-
pletur, prout nec etiam substantia deficiat, vt infra
late suo loco dicitur, & ita declarat Rom. in consil.
517. in casu proposita consultationis, col. 6. versic. sed certo
respondeo. Hanc præterea conclusionem, quod iura-
mentum contineat eam clausulam, vt si non valeat
vt ago, valeat vt melius valere potest, firmat iterum
Socin. iunior in consil. 118. num. 12. vol. 2. & eandem
conclusionem firmat idem Socin. iun. in consil. 136. num.
24. cum sequen. vol. 1. & in consil. 143. num. 19. eod. vol. 1.
Item Socin. sen. in consil. 66. num. 1. vol. 3. Pariter dicit
iuramentum in donatione appositum efficere, vt
actus valeat eo modo quo melius valere potest, ex
eo quod illam clausulam, omni meliori modo, ad-
iectam habeat, & rursus idem Soc. sen. in consil. 67.
num. 14. vol. 2. vult, vt iuramentum inter liberos il-
lam clausulam contineat, vt valeat omni meliori
modo quo valere potest, vt est gl. notabilis in l. co-
hæredi. §. cum filia. ff. de vulg. & pupill. vbi notat etiam
Imola & eum recentiores sequuntur. & est gloss. in l. filii.
C. famil. erisc. quam ibi ad hoc notat Fulgos. & tenent
Butr. & Imola in c. Rainutius, extra de testam. Et ideo
ex prædictis inferit, quod ob prædictum iuramen-
18 tum primum † testamentū reuocetur speciali pœ-
nitentiā, prout in simili videmus quod vbi primum
testamentum est iuratum, ob id quod tunc ad eum
repellendum requiritur specialis pœnitentiā, ex
quo facit actum valere omni meliori modo, vt di-
xit Bart. in d. l. si quis, in princ. ff. de leg. 3. & in l. omnes po-
puli, in 3. quest. ff. de iustit. & iure. Pariter etiam, quan-
do in secundo testamento est, specialis pœnitentiæ
vim habeat, vt infra late suo loco dicitur. Itidem
hanc conclusionem sequitur Socin. in l. frater à fra-
19 tre, num. 36. de condition. indebit. vbi vult, † vt ea de
causa donationem factam filiofamilias licet reuo-
cabiler confirmare dicatur, vt natura actus ser-
uetur, vt latius suo loco dicitur. Præterea Pontanus
in l. 1. §. si quis ita, num. 24. ff. de verborum obliga-
tionib. idem etiam iterum voluit Alexand. in consil. 42.
num. 10. vol. 1. & tradit Ripa in d. l. 1. §. si quis ita. ff. de
verborum obligationib. & Alexand. & omnes in l. eam,
quam C. de fideiomm. ff. & Decius in cap. cum super, col.
5. extra de offic. deleg. & iterum idem voluit Alexand. in
consil. 37. nu. 26. vol. 2. Præterea eandem conclusio-
nem firmat Decius in consil. 404. num. 9. part. 3. ean-
dem quoq; conclusionem sequitur Bertran. in con-
sil. 90. num. 5. vol. 1. loquens de donatione. & rursus idem
Bertran. in consil. 255. num. 9. & 12. vol. 2. pariter de do-
natione loquens. & iterum in consil. 80. num. 3. vol. 2. &
iterum in consil. 1. nu. 3. eodem vol. 2. & Curt. sen. in con-
sil. 1. num. 4. & Ripa in l. 1. §. si quis ita. num. 27. ff. de
verborum

verborum obligat. & loquitur quo ad formam. Præterea, quod iuramentum illas clausulas contineat, ut actus qui non potest valere ut agitur, valeat omni meliori modo, tradit Augustinus Berous in *consil. 4. num. 14. vol. 1. & rursus in consil. 137. num. 15. vol. 1. & iterum Decius in cap. cum super, num. 11. extra de offic. delegat.* Hanc conclusionem sequitur Cardin. Alben. in *l. Labeo, num. 2. ff. de arbit. vbi quærendo* † si compromissum prorogetur postquam est extinctum, quo casu prorogatio est nulla, vtrum si non valet uti prorogatio, saltem valeat tanquam nouum compromissum, dicit de hoc varias fuisse Doctorum sententias; nam Imola dicebat, si interponatur iuramentum, prorogationem noui compromissi vim habere, ex quo iuramentū habet vim illius clausulæ, omni meliori modo. Socin. autem autem contra, ut habetur in *eius consil. 99. vol. 3. vbi inquit*, quod ad hoc ut scire possimus, an sit extinctum † compromissum prorogationis tempore, an non: illud in primis à quo tempore tempus compromissi currere incæperit sciendum esse, videlicet an currere incipiat à die compromissi, vel à die acceptationis, ut ibi latius ipse prosequitur. Idem præterea voluit idem Cardin. Alben. in *d. l. cum pater. §. filius matrem*, videlicet quod iuramentum illam clausulam contineat, ut actus valeat omni meliori modo; & iterum idem voluerunt Baldus & Salycet. in *l. 1. C. commoda. & videatur Socin. in dicto consil. 66. col. 7. versic. quarto respondetur, vol. 1. vbi ex mente Imolæ in cap. cum contingat*, inquit regulam dicti §. intelligendam esse, ut interueniente iuramento actus valeat eo meliori modo, quo sine iuramento valere potest. Præterea Alciat. in *cap. cum contingat, num. 96. extra de iureiur.* primum firmat regulam, ut iuramentum habeat vim clausulæ, ut actus valeat, ut melius valere potest, & eam dicit pluribus modis limitari, ut infra.

Hanc præterea conclusionem tenet Castren. in *d. l. fin. num. 2 & 3. C. de non numer. pecun. & in d. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. 2. & Abbas in consil. 71. num. 5. vol. 1. & in cap. si diligenti, num. 10. extra de foro competente. & rursus Abbas in cap. tua nos num. 4. extra de eccles. adific. reparan. & Abbas iterum in cap. cum contingat, num. 25. extra de iureiuran.* Et ideo idem infert quod si super testamento iuratur in quo solemnibus testium numerus non sit, perinde esset ac si diceret quod si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, per text. in *dicta l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. 2. & tradit Bart. in l. cum quis decedens. §. codicillis, num. 10. ff. de legat. 3. & Riminaldus senior in consil. 69. num. 14. vol. 1. & Cephal. in consil. 159. num. 19. vol. 2. & in consil. 41. num. 17. vol. 1. & Ruinus in consil. 123. num. 9. vol. 3. & Brunus in consil. 89. num. 2. in vol. consil. feuda. diuers. & Barbat. in consil. 25. num. 25. vol. 1. & Bellamera in cap. quemadmodum, num. 12. extra de iureiuran. & Didacus Coquarruias in tract. de pact. §. 6. num. 2. & cap. Raynaldus §. 3. num. 10. extra de testam. vbi vult, ut vbi est minor numerus testium, testamentum valeat in vim codicillorum. Item eandem opinionem sequitur Matthesil. in *singul. 56. vbi est magna de hoc additio*, & Petrus Gerard. in *singul. 18. num. 23. & Benedic. Straccha in tract. de mercat. in tit. de decocto. in 6. parte, num. 3. & Thom. Gram. in decis. 57. num. 27.**

Primo igitur declaratur, ut inquit ibi Alciat. ut non valeat meliori modo, sed satis sit si aliquo mo-

do substineatur, licet non melius, ut notatur in *d. l. 2. C. de rescinden. vendit.* De qua limitatione seu declaratione, quia Bart. & Doct. contrarium sentiunt, merito Alciat. refert se ad dictam *l. primam. §. si quis ita. ff. de verb. obligat.*

Secundo declaratur, ut tunc prædicta regula locum habeat, si verba prolata ad eam formam quoquo modo accommodari possint, ut dixit Bald. in *l. 2. ff. de iureiuran.* alioquin ea conclusio locum habere non posset: nam ex mente actum non videtur illud, quod ex verbis colligi potest. *l. Labeo. ff. de suppellect. legata. & l. librorum. §. quod tamen Casius. ff. de legat. 3. & ita inquit intelligere text. in cap. penult. extra de iureiuran.* Vbi cumq; enim verba ad futura statuta accommodari non possunt, regula illa procedere non potest. Ratio autem est, quia iureiurando quis nunquam aliquid promittere non censetur, nisi illius ex verbis promississe appareat, ut dixit Coen. in *consil. 192. vol. 1. prout voluit iterum Alciat. in d. l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. obligat.*

Tertia declaratio est, ut prædicta conclusio tunc locum habeat, si actus in ea forma, in qua agitur, nullus redderetur: si autē subsisteret quoquo modo eius validitas vltius extendenda non esset, ut dixit Barbat. in *consil. 43. vol. 2. argumento d. cap. ex rescripto. extra de iureiur.*

Quarta declaratio est, ut præcedens conclusio non procedat, si actus ratione deficientis consensus nullus sit: iuramentum namq; nunquam operatur deficiente consensu, *argum. d. l. fin. C. de non numer. pecun. & est casus in dicto cap. penult. extra de iureiuran. vbi Abbas in 1. opposit. & tradunt Bart. & Abbas in sequenti casu. & Aret. in consil. 25. quatuor dubia. & Ias. in l. eam quam. C. de fideicommiss. & in l. sed & si. §. quassitum. ff. si quis cautio. & melius in l. sancimus. C. de testamen. & declaratur infra in 8. casu, ut dixit Bart. in l. si quis pro eo, in 8. membro. ff. de fideiussor. & in l. fin. ff. qui satisfacere cogant. & tradit Alexan. in d. l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. obligat. & Aret. ibi.* Et Pontan. ibidem dicit esse notandum, quod vbi consensus nec generaliter, nec specialiter trahitur ad id, agi potest, iuramentum vim specifici consensus non habet, sed de hoc infra suo loco dicitur, & Alexan. in *consil. 22. vol. 3. & idem Cardin. Alben. in d. l. si quis maior, C. de transaction.*

Quinta declaratio est, quando actus est nullus ex defectu substantiæ in persona agentis, prout declarat Rom. in *consil. 517. in fin.* vel etiam ex defectu materiæ, de quo infra in 8. casu.

Sexta declaratio est, ut non præcedat præcedens regula in casibus, in quibus clausula omni meliori modo, &c. nihil operatur, ut dixit Alciat. in *d. l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. obligat.* nam hæ clausulæ aliquid operari videntur.

Septima declaratio est, ut text. in *d. §. filius matrem*, procedat in iuramento testatoris: secus in iuramento hæredi delato à testatore: illud namque huiusmodi vim non habet, ut est text. in *l. 2. & ibi tradit Bart. C. commun. de legat. & refert Ias. in d. l. eam quam. C. de fideicommiss.* Hanc tamen declarationem Alciat. veram non existimat: quia si hæres iuret, eum ex minus solemnī voluntate teneri arbitrat: *l. fin. C. de fideicommiss.*

Octauo etiam declaratur, vbi aliquid prohibetur ratione defectus solemnitatis formalis: nam tunc iuramentū non efficit, ut actus subsistat in ea forma.

forma, in qua agitur: quandoquidem cum forma deficiat, actus tanquam sua substantia careat subsistere non potest, cum forma det esse rei, *l. Iulianus. §. quantum. ff. ad exhiben.* subsistet tamen eo modo, quo subsistere potest, *argum. d. l. filius matrem.* Et id eo concludunt, quod stipulatio peccans in forma licet non valeat ut stipulatio, *d. l. i. §. si quis ita. ff. de verb. obligat.* valebit tamen in vim pacti, si iuramentum accesserit, & fideiussor obligans se ad plus vel aliter quàm principalis, licet non obligetur, ut fideiussor. *l. Grace. §. illud. & §. fin. ff. de fideiussor.* si iuret, tenebitur tanquam principalis: & id procedit, nisi consensus deficiat, vel limitate accedat, *argumento l. fin. C. de non numeranda pecunia, cum similibus. & ita voluerunt Bartolus & Abbas, cum quibus alii pertransunt.*

Limitatur autem primum prædicta conclusio, ut inquit Parisius in consilio 12. numero 79. ut actus valeat omni meliori modo, in eo quod agitur: secus vero in aliis, in quibus partes non agunt, & ratio est, quia iuramentum non extenditur ad ea, de quibus actum non est, & tradit Decius in *l. conditionis, num. 29. C. de pact.* intelligendo circa ea, de quibus agitur: secus si sit circa ea, de quibus non agitur.

Secundo limitatur, ubicunq; iuramentum adicitur actui, in quo est defectus solemnitatis: secus vero si adiciatur actui, qui ex defectu substantiæ valere non potest, vel consensus, ut declarat Roman. in *d. consil. 517. in casu proposita solutionis, col. 6. versic. sed certe respondendo.* dum expresse dicit, *d. §. filius matrem, de quo supra,* loquitur quando iuramentum adicitur actui, in quo est defectus solemnitatis, non substantiæ vel consensus.

22 Tercio limitatur quod non procedat in iuramento assertorio, ut dixit Cynus in *l. i. C. de sacrosanct. eccles.* dum vult, ut licet iuramentum confirmatorium donationem convalidet, quia respicit futurum, & in eo non est defectus: secus tamen inquit esse in assertorio, quod respicit præteritum: ut puta si vir confessus sit à sua vxore habuisse aliquid in fraudem donationis: nam in eo est periculum, si forte falsum iuret, & ideo non est ita favorabile. Hanc conclusionem, quod præsumpta donatio non valeat, stante assertorio iuramento, tenuit Bartolus in *l. cum quis decedens. §. Titia honestissima. ff. de legat. 3. & Ioan. Andr. in addit. ad Specular. in tit. de donation. inter vir. & vxor. & rursus tradit Bart. in *l. qui testamentum. ff. de probation. & Bald. in l. quod de suo. C. de dote cauta non numer.* Et hanc differentiam inter iuramentum confirmatorium veræ donationis, & assertorium præsumptæ & simulatæ, amplectitur Imola in *cap. cum contingat, extra de iure iur.* Vnde notabiliter infert, quod illud quod dici solet, quod iuramentum habet vim clausulæ, si non valet actus ut agitur, valeat ut valere potest, intelligitur ut valeat, ut valere potest, si posset valere sine iuramento, & ideo sine iuramento valere non possit, tunc ut valere potest non substineatur, & licet deinde Imola contrarium attentare videatur: attamen non firmat, quia optima est ratio diversitatis inter iuramentum promissorium, & assertorium: nam iuramento assertorio quis falsum dicere potest, quod quidem lex facillime præsumit inter personas prohibitas & suspectas, ut habetur in simili in *l. i. C. de natura liber. & tradit Bald. & sequuntur recentiores in l. quidam cum si-**

lium. ff. de hered. instituen. Asserens igitur aliquid falsum, licet huiusmodi assertionem sibi præiudicare possit, quod tamen falsum verum, sit facere non potest, ut ibi latius tradit Socin.

Quarto limitatur in casu dicta *l. i. §. si quis ita. ff. de verborum obligationib.* vbi Ripa num. 27. ad sententiam arbitri inferendo dixit, quod sententia arbitri nulla ob iuramentum in compromisso appositum defendi potest, & in vim arbitramenti subsistet, ut dixit Corn. in consil. 2. volum. 2. ac etiam dum infert, quod in casu *d. l. i. §. si quis ita.* quod interrogatus iurans promiserit, stipulatio valeat in vim pacti, ut voluit Alexand. in dicto consil. 12. col. fin. vol. 1. Ripa in eodem §. *si quis ita.* contra illam limitationem inuehitur, & dicit illam limitationem veram non esse: vel saltem bene intellectam nihil inferre. Nam aut partes illud tantum agunt, ut scilicet stipulentur: & tunc cum deficiat consensus in pacto nudo, ob ipsum iuramentum etiam in vim pacti valere non potest, ut habetur in *§. filius matrem.* Nam regula illius §. vbi deficit consensus, locum non habet, cum iuramentum ultra consensum non operetur. *l. fin. C. de non numer. pecun.* ut declarat in specie D. Ludovic. Rom. in dicto consil. 507. & Bart. in dicta *l. si quis pro eo, col. fin. & Aret. in consil. 24. in 4. dubio, col. 2. & comprobatur in d. l. sed & si quis. §. quantulum. ff. si quis cautio.* Aut sumus in dubio: & tunc non habet locum dispositio *d. §. si quis ita. d. l. i.* & tunc valebit actus eo modo quo valere potest, etiam sine iuramento. Ias. autem in eo §. admittit huiusmodi argumentum, & dicit quod deficiente consensu, stipulatio etiam iurata non valet in vim pacti: verum ideo dicit in *d. §. si quis ita,* non valere ea ratione, quod deficeret consensus: sed quia actus ad ipsam stipulationem tantum respiciebat, seu ad illam restrictus erat, ad quam partes ob iuramentum se referre & restringere non videntur, sed perinde est ac si dictum esset quod omni meliori modo valere deberet: Et ideo dixit Ripa eodem in loco limitationem non probari in terminis illius §. quandoquidem si dicamus consensum stipulationem tantum respicere, & ad eam esse relatum & restrictum: & tunc iuramentum quoque pariter restringendum est, siue referendum ad ipsum consensum, ut inquit Bart. in *l. si quis pro eo, & Aret. in dicto consil. 24.* Secundo idem confirmat Ripa, quia iuramentum quod respondentis eius personam non egreditur, cap. veritatis, extra de iure iuran. & ideo consensum interrogantis extendere non posse, dicendum est. Et ideo cogitandum est, quomodo consultatio Alexand. in *d. consil. 12.* sustineri possit. Dicitur præterea Ripa ibidem cogitandum, an hæc limitatio possit quarto loco restringi, ut procedat ut supra dicebamus, quando forma fuit omissa ex præposito: secus vero si ex necessitate, per ea que dixit Bart. in *l. de pupillo. §. si quis ipsi pratori, quest. 11. vbi late tradit Ias. ff. de oper. noui nunciat.*

Quinto limitatur prædicta conclusio, quod iuramentum efficiat ut actus valeat omni meliori modo, ut dixit Thom. Gram. non procedere in iis de quibus specialis mentio fieri debet, ut dixit Rom. in *d. l. i. §. si quis ita. ff. de verb. obligat. & Ias. in l. de his. ff. de transact. vbi tradit etiam Ang. & idem voluit Feder. de Sen. in consil. 15.*

Sexto limitatur, ut voluit Franc. Hercul. in tract. de caution. de non offen. cap. 31. num. 17. in eo quod est impossi-

impossibile : & ideo ibidem de huiusmodi quaestione tractas, Titius promisit non offendere Mauium sub pena mille scutorum, nec in ea promissione dicitur, cui promissum sit: vel fortasse notario promissum fuit, sed non est adiectum, cuius nomine stipulatio facta sit, an illa promissio valeat? inquit Bart. non valere voluisse. *l. 1. col. 2. ff. de iure fisci. & iterum in l. arbitri. ff. de arbitri. vbi Alberic. & Bald. & idem tenes Anchar. in consil. 1. & Bald. nouell. in tract. de dote, speciali 78. & Decius in consil. 531. col. fin. & Corn. in consil. 248. col. 3. vol. 4. & Aret. in §. cum autem, num. 12. Institut. de adoption. & Bald. in consil. 114. super primo, vol. 2. & Corn. in consil. 211. vol. 3. & in consil. 220. col. 4. vol. 2.* Notarius enim, pro quo stipuletur, exprimere debet, alioquin promissio sine causa dicitur. *l. secunda. §. circa. ff. de exceptionib.* Vnde stantibus praedictis inquit, non obstare quod iuramentum efficiat, ut actus omni meliori modo subsistat: quia responderet id eatenus procedere, & locum habere, quatenus possibile sit: sed huiusmodi stipulationem valere impossibile est, cum desit cui promittatur. Ergo. Nec etiam, quod in vim pacti subsistat dici potest, cum regula sit quod alteri pacisci nemo possit. *l. si tibi. §. pactum. ff. de pact.* Et tradit Roman. in *l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verborum obligationib.* vbi dixit de iure canonico quem alteri stipulari posse, ut inquit Corn. in consil. 221. colum. 3. volum. 3. & in consilio. 220. colum. 4. volum. 2. Accedat etiam quod iuramentum ex se non obligat, ut habetur in dicta *l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. & Ias. in dicto §. alteri, limitat. §. & Felin. in proem. Gregor. colum. 5.*

Septimo limitatur in incognitis: nam illa clausula, Omni meliori modo, non trahit ad incognita, ut inquit Felin. in cap. cum super. in fin. extra de offic. deleg. Nec operatur, vbi deest consensus, ut inquit Socin. in consil. 45. col. fin. vol. 3.

Octavo limitatur in extrinsecis, propterea quod dicta clausula, Omni meliori modo, non trahitur ad extrinseca, ut inquit Socin. iun. in consil. 91. col. fin. vol. 3. sed de his infra suo loco dicitur. Id autem eis in locis fortasse dubitationem afferre posset, vbi extaret statutum, ut alteri per alterum acquiri posset, & ex quolibet actu etiam sine scriptura facto à quolibet priuato etiam non notatio nomine alterius recipiente vbiunque locorum etiam extra locum & territorium statuentium acquiratur & acquisita intelligatur obligatio, actio, dominium & possessio, & vti capiendi & praescribendi conditio, &c. Sed de hoc satis sit dubium extasse.

Nono limitatur, ut non procedat quo ad ea, de quibus est dispositum, non quo ad alia, ut dixit Aret. in *l. qui superstitis. col. 5. in fin. ff. de acquiren. heredit.* reprehendens Bald. quod male dixerit in *l. 1. C. commod.* dum voluit, iuramentum vim expressi habere, & contrarium subdit voluisse Cyn. in *d. l. 1. & eundem Bald. sibi contrarium in l. sed & si quis. §. quaesitum. ff. si quis cautio.* Ad §. autem d. l. cum pater. §. filius matrem, respondet Aret. iuramentum habere vim clausulae, Omni meliori modo, &c. Ergo ad ea quae expressa sunt, non quo ad alia, & ideo clausulam, omni meliori modo, non referri ad venientes ab intestato, de quibus dispositum non est, & sic ad ea quae expressa sunt, non autem alia. Pariter etiam non obstare inquit auctoritates in contrarium adductas, ex quo probare videantur huiusmodi clausulam ad ea, quae

expressa sunt, referendam esse: Quia respondet, illud verum esse quo ad modos non expressos: ut puta quod dispositio, quae facta non est tit. institutionis, ob illam clausulam, tit. institutionis, facta censetur, & ita eorum multa procedant, quae dixit Alex. de hac clausula, in consil. 106. post redditum, vol. 3. quo vero ad personas, pro quibus non disponitur, verum non esse. Vnde infert Butigel. non censere clausulam, omni meliori modo, quae, ut expresse eius verba ostendunt, nihil aliud inducit, quod disponens suam dispositionem valere intendit omni modo, quo potest: adeo ut si vno modo valere non potest, valeat alio vel alio, quousque subsistere possit, illud quoque inducat, ut si quid est de vno dispositum, ad alium trahatur: quandoquidem in eo casu consequeretur, ut si forte quispiam instituto filio haere de alium profus extraneum grauet, cui nihil relinquat, ut puta Regem Gallorum subiiciendo, grauo Regem Gallorum omni meliori modo, &c. ut suam haereditatio restituat, filius ad restitutionem illius haereditatis, in qua institutus est teneatur ob illam clausulam, omni meliori modo, &c. ob id solum, quod cum in Rege Gallorum locum talis substitutio habere non potest, verificetur saltem & locum habeat in filio haerede instituto: id quod ridiculum omnino arbitratur: & sic tandem ibi concludit illam clausulam, omni meliori modo, licet operetur respectu personae substitutae quocumque modo sustineatur: non autem ut venientes ab intestato substituti intelligantur, & id inquit notandum esse: hanc declarationem sequitur etiam Porr. Imol. in consil. 5. num. 50. & Natta in consil. 516. num. 9. vol. 3. & iterum Natta in consil. 144. nu. 9. vol. 1. & rursus Natta in consil. 453. num. 12. vol. 2. dum vult, ut ob huiusmodi iuramentum huiusmodi clausulam continens vtile per inutile non vitietur, ut voluit Alex. post alios, quos adducit in consil. 113. post redditum, vol. 3. Ibidem praeterea subdit Natta num. 14. ut si ordinarius iudex putans se delegatum uti delegatus in causa procedat, cum esset, si in processu reperitur clausula, omni meliori modo, processum ex potestate ordinaria sustineri, quae ei vere competeat & reicitur illud, quod ut delegatus gessit, ut inquit Imola in cap. ex literis, in fin. post Card. ibi, extra de offic. deleg. Pariter etiam licet fideiussor non teneatur villo modo, vbi plus quam principalis obligatur *l. in, qui accusationis. & l. Grace. §. illud. ff. de fideiuss.* attamen si iureiurando obligetur, ad illud totum tenetur, ad quod tenetur principalis, reo quod excedit reiecto; & ratio est, quia ob iuramentum se omni meliori modo obligare intelligitur, ut inquit Bart. in *l. si quis pro eo, in 8. membro. ff. de fideiuss.* Rursus etiam, ut supra diximus, licet donatio omnium bonorum praesentium & futurorum, non subsistat: si tamen iuramentum accedat, subsistat in praesentibus eo reiecto, quod de futuris dicitur, ut inquit Aret. in consil. 54. in causa magistri Blasii, in fin. & sequitur Bauer. in tract. de virt. iuram. col. 2. & Carol. Ruin. in consil. 51. primo videndum est, circa fin. vol. 1. Sed de hoc ultimo infra loco suo latius dicitur. Praeterea hanc conclusionem sequitur Rol. à Valle in consil. 70. num. 28. vol. 2. vbi infert ad illud, quod dixit Bald. in *d. l. verbis civilibus. ff. de vulg. & pupil. & in l. si iure. ff. de test. tute.* Et supra diximus de substitutione, quae si non potest valere iure directo, obliquo subsistat ob ipsum iuramentum, & si alias euanesceret: & idem repetit Ias. in *l. si pecuniam. col.*

penult. in princ. ff. de condict. cau. dñ. ad illud tamen, quod ibidē subditur propter illam regulam, quod iuramentum sequitur naturam actus, vt ibi habetur, & supra diximus, & infra latius dicitur. Præterea idem tenet etiam Hippolyt. Riminald. in consil. 103. num. 14. vol. 1. dum vult, vt licet promissio facti alieni simplex sit inualida. l. stipulatio ista, in 2. responso. ff. de verb. obligat. & §. si quis alium. Instit. de inut. stipul. & tradit Paris. in consil. 135. in fin. vol. 4. Attamen stante iuramento in fine instrumenti, eius obligatio subsistit ob illam clausulam, & idem quoque voluit Mynsinger. in §. si quis alium, num. 5. Instit. de inut. stipulat. Et rursus eandem conclusionem sequitur Hippol. Riminald. in consil. 72. num. 146. eodem vol. 1. & declarando d. §. filius matrem, inquit illud quod specialiter exprimendum est, virtute illius clausulæ, omni meliori modo, pro expresso non haberi, id quod ad ea, quæ paulo infra dicentur, notandum est de clausula expressi. & iterum idem voluit Hippol. Riminald. in consil. 42. num. 11. eodem vol. 1. & idem tenet Ioan. Troysius super Ritu Mag. Curie 128. num. 10. & Trauell. in l. si vnquam, in prefatione, num. 133. C. de reuoc. donat. & videas Caphal. in consil. 192. num. 36. vol. 2.

C A P. CXXI.

Argumentum est in Summario.

S V M M A R I V M.

1. Iuramentum continet clausulam codicillarem.

Præterea omittendum non est, iuramentum vim habere clausulæ codicillaris, prout dixit Constantin. Roger. in l. 3. num. 17. de testament. concludens iuramentum in testamento appositum, in quo solemnitas iure requisita non est, quo ad numerum testium efficere, vt testamentum ipsum contineat clausulam codicillarem: & ideo vt illud testamentum si iure testamenti non valet, valeat saltem iure codicillorum, vt est tex. in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. 2. & id in qualibet dispositione procedere arbitrat, cum iuramentum (vt paulo ante vidimus) clausulam illam contineat, quod si illud quod ago non valet vt ago, valeat vt valere potest. Præterea hanc conclusionem sequitur Ioannes Dilectus in tract. de arte testan. in tit. de substit. caut. 26. num. 3. dum inquit, tertium remedium esse vt hæres scriptus, si moriatur hæreditate non adita, substitutio non euaneſcat. l. ille. §. si de testamento. ff. ad Trebellan. vbi tradunt Doctores, & Alexand. in consil. 1. col. 4. vol. 1. testatorem iuramento testamentum confirmare, & ratio est, quia eius vi fideicommissa & legata omnia ab iis repetita videntur, qui ab intestato successuri sunt, & vires habent, licet hæreditas ex testamento non adeatur; est igitur alia dicti iuramenti vis, vt hæreditas licet non sit adita, legata tamen & fideicommissa confirmantur, vt voluit Bart. in rubr. de testamen. versic. octavo limita, argumento d. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. 2. Et rursus idem tenuit in tit. 6. de legat. caut. 2. si nemo, num. 3. inquit, quod nemine hæreditatem ad eunte scripta in testamento non valent. l. si nemo. ff. de testament. tutelar. & tradit Ludouic. Roman. in consil. 428. & Alexand. in consil. 198. viso processu. col. fin. vol. 7. Vnde stantibus prædictis ad hoc remedium esse inquit, vt clausula codicillaris in testamento adiciatur, cuius vi legata repetita censentur ab iis, qui in

testamento succedunt. l. ex testamento. C. de fideicommiss. & tradit Bart. in l. 1. ff. de iure codicill. Præterea, quod idem quoque testatoris iuramentum efficit per ea, quæ supra diximus, dicendum est, prout tradit etiam Barbat. in rubr. de testament. col. 66. in 8. limit. Præterea hanc eandem conclusionem sequitur Guiliel. Benedict. in cap. Rairutius, versic. testamentum, il terço, num. 19. cum sequent. extra de testament. dum inquit, hanc clausulam codicillarem racite ex facto testatoris induci, vtputa si in testamento minus solemniter testator iuramentum apposuit, propterea quod tunc iuramentum habeat vim clausulæ codicillaris, & eius vis est, vt testamentum in vim codicilli valeat, vel omni alio meliori modo, quo valere potest. Et mouetur vulgari illo tex. in d. §. filius matrem, vbi tradit Bar. & ad hoc adducit illum tex. subdens, quod siue testator legata relinquendo iuret quod præstabitur, vel hæredi vt iuret præstaturum mandauerit, propterea quod in illis casibus licet testamentum ex defectu solemnitatis non valeat, iuramentum tamen vim repetitionis legatorum ab intestato vim habeat, ita vt legata ab intestato debeantur perinde ac si clausula codicillaris esset expresse in testamento adiecta: Facit ad hoc illud, quod late dixit Bart. in d. l. si quis pro eo. ff. de fidei. & id verum esse dicit, siue testator, siue hæres iurauerit, & si idem Bart. contrarium senserit de iuramento hæredis, in l. 2. C. commun. de legat. in nuens, vt dispositio illius §. filius matrem, tantummodo in iuramento testatoris locum habeat, non autem hæredis. Sed prima opinio, vt etiam in iuramento hæredis locum habeat, verior est, vt inquit ipse Guiliel. Benedict. eodem in loco: subdens eam quoque sequi Bald. in d. §. si quis matrem, qui est text. notabilis, & alibi non reperiens, vt ipse arbitrat. Præterea hanc conclusionem sequitur Socinus iunior in consil. 136. numero 25. volum. 1. vbi loquitur de illa clausula, si non potest valere vt agitur, valeat vt valere potest, & Bertran. in consil. 265. num. 8. vol. 3. vbi loquitur de donatione omnium bonorum præsentium & futurorum, an saltem quo ad præsentia subsistatur. Verum de hoc infra suo loco dicitur. Item hanc conclusionem sequitur Imola in dicta l. cum pater. §. filius matrem. ff. de legat. 2. & sic inducet legatorum repetitionem ab intestato. Et idem confirmat Cardin. Albenf. in l. Centurio, num. 9. ff. de vulg. & pupill. & Ias. in l. eam, quam, num. 17. C. de fideicommiss. & iterum Bart. in l. si quis, in princ. testamenti, circa fin. princ. ff. de leg. 3. & in l. si quis pro eo, in 7. & 8. membro. ff. de fideiussor. & in l. 1. §. si quis ita. ff. de verborum obligation. & Bald. in d. l. eam, quam, col. 4. in fin. asserens hanc esse mirabilem vim iuramenti, & iterum Bald. in l. si iure. C. de manu. testam. & rursus Bald. in l. verbis civilibus. ff. de vulg. & pupill. inquit per text. in dicto §. filius matrem, dispositionem testatoris verbis directis conceptam & iureiurando confirmatam, si iure directo non subsistit, iure semper obliquo subsistere, & ex consequenti iure fideicommissi, & si regulariter aliter, vt ibi dicendum sit, & in l. Centurio. ff. de vulg. & pupill. Alias quamplures hoc genus decisiones refert Ludouic. Roman. in d. l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. oblig. Hoc præterea applicant ad directas substitutiones: quæ vt directæ valere non possunt: nam vi iuramenti ad obliquas trahi dicendum est. Idem quoque voluit iterum Ias. quod contineat clausulam codicill.